

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УГОРЩИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

ГАЙДУ ЄВА БЕРТОЛОНІВНА

**ВІД ЛОКАЛЬНОЇ ДО ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ –
СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДВОРЯСТВА НА ПРИКЛАДІ
РОДИНИ ЛОНЯЇ (XIII-XX. СТ.)**

8.014.03 – «Середня освіта (Історія)»

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня
магістра

Науковий керівник:
Павлишин Любов Володимирівна
доцент, кандидат історичних наук

Ужгород 2021

Реєстрація _____
(номер)

« _____ » _____ 20__ р. _____
(підпис лаборанта кафедри) (прізвище, ініціали)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

« _____ » _____ 20__ р.

Рецензент _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
I. FEJEZET. A LÓNYAY CSALÁD TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE.....	17
1. 1. A Lónyayak helye a XIII–XX. századi magyar társadalomban.....	17
1.2. A Lónyay család Jakab (kihalt) ága.....	28
II. FEJEZET. A LÓNYAY CSALÁD BENCZE (FŐ) ÁGA	36
2.1. A Lónyay család Bencze ága.....	36
III. FEJEZET. A LÓNYAY CSALÁD JELENTŐSEBB KÉPVISELŐI ...	48
3.1. Lónyay Zsigmond (1593-1653)	48
3.2. Lónyay Menyhért (1822-1884)	59
KÖVETKEZTETÉSEK.....	77
FELHASZNÁLT FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK.....	82
MELLÉKLETEK.....	102

BEVEZETÉS

Tősgyökeres ősrégi magyar család, mely egyes vélemények szerint a Keme nemzetségből származik, mások a Csák nemzetségből eredeztetik, vagy éppen a Koppány nemzetségből származtatják. A Lónyay család eredete s nemzedékrendje a XIII. század közepéig, a tatárjárásig felvihető. Legelső tudható törzse a IV. Béla király korában élt Berenczei Nane volt. Fia Jakab, ki V. István király korában élt, Szatmár vármegyének 1291-ben főispánja volt. E Jakabtól vezethető le a család egyenes ági leszármazása okmányokkal igazolhatóan. A főispánnak öt fia közül csak Benczencz és II. Jakab terjesztették tovább ágaikat. A XVII. században II. Jakab vonala elenyészik, azonban Benczencz ágát egészen napjainkig lekövethetjük. Ezen ág két személyéről mindenképp érdemes kicsit bővebben is foglalkozni.

Lónyay Zsigmond XVII. századi nemes és diplomata. 1593-ban született Lónyay István, szatmári és tokaji várkapitány gyermekeként. Bethlen Gábor és Rákóczi György bizalmasa, kiknek béketárgyalási követeként is tevékenykedik. Érdemei elismeréséül Kraszna és Bereg megyék főispáni székét foglalhatta el. Emellett az uralkodó, II. Ferdinánd 1627-ben őt és utódait bárói rangra emelte.

Lónyay Menyhért gróf (1822-1884) politikai pályája méltán nevezhető nagyívűnek, hiszen meghatározó történelmi korszakokat és eseményeket ölel fel. A reformkor fénykorában, az 1840-es években, mint Bereg-megyei követ ízlelt bele a politikába, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején már a Szemere-kormány pénzügyi államtitkára, az 1860-as években pedig a kiegyezési tárgyalások gyakorlati, főleg pénzügyi részének előkészítője volt. Politikai életútja, szakmai karrierje a dualizmus első felében érte el tetőpontját: az Andrássy-kabinet pénzügyminiszteri (1867. február 19. - 1870. május 21.), majd az Osztrák-Magyar Monarchia közös pénzügyminiszteri (1870. május 21. - 1871. november 14.), 1871. november 14. és 1872. december 2. között pedig Magyarország miniszterelnöki székében ült. Emellett tudós elme, 1861-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává, majd alelnökévé, 1871-től haláláig elnökévé választották.

A téma **aktuális**, hiszen ez a téma, azaz a Lónyay család egyes ágazatainak és figyelemreméltó személyiségeinek tudományos vizsgálata hiányos és nem megfelelően kutatott. Munkánk **céljaul** azt tűztük ki, hogy egy általános képet adjunk a Lónyay család származásáról és jelentősebb alakjainak a tevékenységéről.

Szakdolgozatunk **feladatai** a következők:

- bemutassuk a Lónyay család tevékenységét
- megvilágítjuk e család származását
- jellemezzük Lónyay II. Jakab ágát
- átfogó képet szerezzünk Lónyay Bencze ágáról
- bepillantást nyerjünk báró Lónyay Zsigmond életébe
- ismertessük gróf Lónyay Menyhért gyermekkorát és személyiségét
- áttekintsük Menyhért pályafutását

Fontos megjelölnünk az időrendi határokat is. A szakdolgozatunk **kronológiai határa** a XIII. századtól a XX. századig terjed ki. A kutatás **földrajzi határa** a változó Magyarország történelmi határai, amely a Dráva és a Száva között elterülő Kőrös vármegyétől egészen Máramaros vármegyéig terjed ki.

A témánkkal kapcsolatos forrásgyűjtemény nagyon gazdag, több történész és kutató foglalkozott a tematikánkat átölelő terjedelmes és eseményekben bővelkedő korszakkal. Szakdolgozatunkban a legfontosabb forrásanyagok felhasználásával megpróbáltunk megfelelő képet adni a Lónyay családról és kiemelkedő tagjairól.

A szakdolgozatunkban felhasznált források a következők:

A Magyar Országos Levéltár őrizetében lévő Királyi Könyvek (latinul Libri Regii) a királyi kancellárián vezetett másolati könyvek voltak, melyekbe a király nevében kiadott jelentősebb okiratokat bemásolták, feljegyezték. Jelentős okiratnak minősültek az állandó érvényű, gyökeres jogokat, kiváltságokat biztosító, úgynevezett királyi kegyelmi tényekről készült oklevelek. Az oklevelek tárgya sokféle: birtok, ingatlan adományozása, az egyén társadalmi helyzetét öröklődően befolyásoló kiváltságok adományozása vagy olykor az azoktól való megfosztás; cím, méltóság adományozása, testületek részére adott kiváltságok. A községek,

mezővárosok részére adott vásártartási jog, adó- és vámmentesség, valamint testületi kiváltságok: céhlevelek, társasági alapszabályok írásba foglalása szintén megtalálható a Királyi Könyvekben. Nagy számban találhatók bennük a különböző magánokiratban foglalt ügyek érvényességéhez szükséges királyi jóváhagyások, jogi ügyekkel kapcsolatos iratok, ipari és kereskedelmi szabadalmak engedélyezése, elvi jelentőségű döntések. A mi munkánk megírásakor is nagy segítségünkre volt a Királyi Könyvek hatodik, hetedik, nyolcadik, tizedik, tizenegyedik és hatvannyolcadik kötete, melyből a következő forrásokat használtuk fel: 0091¹, 0282², 0369³, 0372⁴, 0006⁵, 0313⁶, 0026⁷, 4372⁸.

Munkánk során elengedhetetlennek bizonyult az *Anjou-kori oklevéltár XI.*⁹, *XII.*¹⁰, *XIII.*¹¹, *XIX.*¹², *XXIX.*¹³ kötete. Fontos még megemlítenünk a *Zsigmondkori*

¹A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 6. kötet. 0091. – 224-225. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_06_0091/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

²A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0282. – 555-557. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0282/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

³A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0369. – 621-625. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0369/?list=eyJxZWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlhesB6c2lnbW9uZCAxNjI2In0

⁴A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0372. – 628-629. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0372/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁵A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 8. kötet. 0006. – 9-10. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_08_0006/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁶A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 10. kötet. 0313. – 570-571. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_10_0313/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁷A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 11. kötet. 0026. / a. – 50-54. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_11_0026_a/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁸K 19 – Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 68. kötet. 4372. sz. – 105-110. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/view/hu_mnl_ol_a057_68_0001/?pg=105&bbox=-102%2C-1398%2C1811%2C-276

⁹225. 1327. (máj. 18. v. u.). // Anjou-kori Oklevéltár. XI. 1327. / Szerk.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged, 1997. – 108. old.

¹⁰250. 1338. máj. 15. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XII. 1338. / Szerk.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged. – 158. old.

¹¹609. 1329. nov. 21. // Anjou-kori Oklevéltár XIII. 1329. / Szerk.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged. 2003. – 364. old.

¹²90. 1335. márc. 5. // Anjou-kori Oklevéltár. XIX. 1355. / Szerk.: Kristó Gyula, Makk Ferenc. – Budapest – Szeged, 2004. – 47. old.

¹³287. 13[44]. máj. 3. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XXIX. 1344. / Szerk.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged, 2003. – 196. old.

oklevéltár I. kötetének 358.¹, 405.² és 1725.³ forrását, IV. kötetének 2209.⁴ forrását, VI. kötetének 869.⁵ forrását, VIII. kötetének 154.⁶ forrását, X. kötetének 1094.⁷ forrását, XI. kötetének 1117.⁸ forrását, XII. kötetének 660.⁹ forrását, XIII. kötetének 966.¹⁰ forrását, mivel ezek is hasznosnak bizonyultak.

Wenzel Gusztáv az *Árpádkori új Okmánytár*¹¹ érdemes kiadója, ki 1860-tól 1874-ig tizenkét kötetben összegyűjtve közzétette a Fejér György Codex diplomaticus-ának megjelenése óta ismeretessé vált Árpád-kori oklevélanyagot. Természetesen munkánkban ez is kulcsszerepet játszott.

Egyik forrásunk az *1285-ben kelt adománylevél*¹², amely igazolni véli, hogy IV. László király a Lónyay uradalmat Berenczei Nane fiának, Jakabnak és annak örököseinek ajándékozza. Munkánk megírása közben hasznosnak bizonyult egy *1346-ban*¹³ kelt dokumentum is, amelyben a vizkeleti pap és a pozsonyi alaesperes Lónyay Jakab kérésére Szentgyörgyi Sebest és Pétert az esztergomi szentszék elé idézi.

¹ 358. Dec. 30. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 35. old.

² 405. Jan. 20. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 39. old.

³ 1725. Nov. 3. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 194. old.

⁴ 2209. Júl. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár IV. (1413-1414). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 25. – Budapest, 1994. – 505-506. old.

⁵ 869. Szept. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár VI. (1417-18). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 32. – Budapest, 1999. – 261. old.

⁶ 154. Febr. 14. // Borsa Iván. Zsigmondkori oklevéltár VIII. (1421). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 39. – Budapest, 2003. – 67-68. old.

⁷ 1094. Szept. 5. // C. Tóth Norbert. Zsigmondkori oklevéltár X. 1423. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 43. – Budapest, 1951. – 437. old.

⁸ 1117. Oct. 6. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár XI. (1424). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 49. – Budapest, 2008. – 459-460. old.

⁹ 660. Jún. 11. // C. Tóth Norbert, Lakatos Bálint. Zsigmondkori oklevéltár XII. (1425). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 52. – Budapest, 2013. – 249. old.

¹⁰ 966. Aug. 12. Kászony. // C. Tóth Norbert, Mikó Gábor. Zsigmondkori oklevéltár XIII. 1426. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 55. – Budapest, 2017. – 228. old.

¹¹ 426. A háy-i káptalannak bizonyáglevele, hogy Kun István comes Budholma helységet nővére Margitnak, és sógora Garai Péternek átengedte. 1291. // Árpádkori új okmánytár. XII. kötet. / Szerk.: Wenzel Gusztáv. – Budapest, 1872. – 517-518. old.

¹² II. 1285. IV. László király a lónyai uradalmat Berenczei Nánafia Jakabnak és fiainak ajándékozza // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 76-77. old.

¹³ XIX. 1346. márczius 3. Vizkelet. A vizkeleti pap és pozsonyi alesperes Lónyay Jakab kérésére Szentgyörgyi Sebest és Pétert az esztergomi szentszék elé idézi // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 95. old.

Forrásként használtunk egy *1357. december 1-én kelt okmányt*¹, mely szerint Lónyay Benczencz fia, György és Jakab fia, Miklós néhai Lónyay Pósa leányának fél leánynegyede fejében odaadják Mersencza nevű Kőrös vármegyei falu felét, vagy Toplicza felét, ha a másikat elperelnék tőlük. Felhasználtunk egy dokumentumot, amelyben a *leleszi konvent jelenti*², hogy Lónyay György házát felégették, s a tűzben nem csak a bútoraik veszttek oda, de mindenféle oklevelük is megsemmisült. *1355. július 17-én Dédában*³ kelt okmány is forrásként szolgált. Ebben Bereg vármegye tisztikara bizonyítja, hogy Tizzaszalka Szentgyörgyi Sebesnek ősi birtoka és így abból Lónyay I. Lászlót leánynegyed illeti. Egy 1357-ben kelt irat is segítségünkre volt, melyből kiderül, hogy Lónyay Bencze és Jakab fiait Takosi Gergely ellen beidéztek⁴.

A linzi béke okirattára is kiemelkedő szerepet kapott. A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából szerkesztette és jegyzetekkel ellátta Szilágyi Sándor. Az eredeti boríték felhasználásával készült modern egészvászson kötésben. A nagyszombati tárgyalások kapcsán az *1644. október 28-án*⁵, *november 1-én*⁶, *november 7-én*⁷, *november 8-án*⁸, *november 10-én*⁹, *november 18-án*¹⁰, *november 20-án*¹¹, *december 19-én*¹², *1645. január 3-án*¹³, *január*

¹ XXIII. 1357. dec. 1. Zágráb. Lónyay Benczencz fia, György és Jakab fia, Miklós néhai Lónyay Pósa leányának fél leánynegyede fejében odaadják Mersencza nevű körösmegyei falujok felét, esetleg Tapolcza felét, Megyericsey György ítélő mester nejének // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 99-101. old.

² XXV. A leleszi konvent jelenti, hogy Lónyay György házát némely istentelen emberek felégették s abban sok levelük megsemmisült // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 105-106. old.

³ XXII. 1355. július 17. Déda. Bereg megye tisztikara bizonyítja, hogy Tisza-Szalka Szentgyörgyi Sebesnek ősi birtoka és így abból Lónyay I. Lászlót leánynegyed illeti // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 98-99. old.

⁴ 1357. apr. 24. A leleszi convent I. Lajos királynak jelenti, hogy Lónyai Benczencz és Jakab fiait Takosi Gergely ellen megidézette // Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. VI. kötet (1353–1357) / Szerk. Nagy Imre. – Budapest, 1891. – 561-562. old.

⁵III. 1644. oct. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 74-76. old.

⁶VII. a) 1644. nov. 1. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 79-84. old.

⁷V. b) 1644. nov. 7. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 84-89. old.

⁸VII. d) 1644. nov. 8. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 97-99. old.

⁹VII. f) 1644. nov. 10. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 100-102. old.

4-én¹, január 6-án², január 22-én³, január 23-án⁴, január 23-án⁵, január 27 – február 1-ig⁶, február 17-én⁷, március 12-én⁸, március 15-én⁹, március 28-án¹⁰, április 3-án¹¹ kelt leveleket és iratokat használtuk fel.

Nagy segítségünkre volt *Galantai gróf Eszterházy Miklós munkái*, a szerző életrajzát írta és a kötetet szerkesztette Toldy Ferenc. A nádor több levelét is felhasználtuk, melyeket Lónyay Zsigmondnak, némelyik vármegyének és I. Rákóczi Györgynek címezett: *hetedik*¹², *tizenharmadik*¹³, *tizenkilencedik*¹⁴, *huszadik*¹⁵ és *huszonnegyedik*¹⁶ levél. *Lónyay Zsigmond egyik magánlevelét* is felhasználtuk, melyet Eszterházy nádorhoz írt¹⁷.

¹⁰VIII. a) 1644. nov. 18. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 102-103. old.

¹¹VIII. b) 1644. nov. 20. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 104-107. old.

¹²XVII. 1644. decz. 19. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 148-149. old.

¹³XXI. 1645. jan. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 178-181. old.

¹XXIV. 1645. jan. 4. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 201-202. old.

²XXII. 1645. jan. 6. Az ónodi országgyűlés irata nagyszombati követeihez. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 181-184. old.

³XXVI. 1645. jan. 22. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 203-204. old.

⁴XXVIII. 1645. jan. 23. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 207-208. old.

⁵XXVIII. 1645. jan. 23. b. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 208. old.

⁶XXIX. 1645. jan. 27. – febr. 1. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 224-225. old.

⁷XXXII. 1645. febr. 17. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 241. old.

⁸XXXVI. 1645. márcz. 12. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 264-266. old.

⁹XXXVII. b) 1645. márcz. 15. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 270. old.

¹⁰XXXIX. 1645. márcz. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 279-280. old.

¹¹XL. 1645. ápr. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 281-282. old.

¹²Hetedik levél. Lónyay Zsigmondnak és Szerédi Istvánnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. / Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – O. 305.

¹³Tizenharmadik levél. Lónyay Zsigmondnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. / Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 342-343. old.

¹⁴Tizenkilencedik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 262. old.

¹⁵Huszadik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 263-264. old.

¹⁶Huszonnegyedik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 275-278. old.

1857-ben, a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságának gondozásában megindult Magyar történelmi emlékek (Monumenta Hungariae Historica) sorozata, amely magyar történelmi forrásmunkák kiadását tűzte ki célul. Ennek keretében jelent meg az Országgyűlési Emlékek alsorozata, amely főként a XVI-XVII. századi magyarországi és erdélyi rendi országgyűlések iratait tartalmazza. A megjelent 32 kötetből mi az ötödiket használtuk fel Szilágyi Sándor szerkesztésében: *a kalosvári országgyűlés irományai 1607. június 10-24. között*¹, *a hajdúk zavargásának ügyében kelt 1607. novemberi jelentése*².

A *Bánffyak oklevéltára* elé Varjú Elemér gondos szerző a család levéltárának bő történetét írta meg, melyből sajnálattal olvassuk ki, mennyi pusztuláson esett át a levéltár anyaga, mely így is a szokottnál több s értékesebb okiratot és levelet őrzött meg a jelenkornak. Az első kötet az 1214–1457-ig terjedő oklevél anyagát öleli fel, összesen 498 darabban. A közölt, vagy kivonatolt Árpád-kori oklevelek száma 37; a legelső három a váradi tüzesvaspróba lajstromból került ki, 1228-ból való az első teljes oklevélszöveg, míg a család levéltárának első eredeti oklevele 1251-ből való. Az első kötetből a következő források kerültek felhasználásra: *1351. január 13.*³, *1355. június 30.*⁴ és *1356. január 13.*⁵.

A munka megírásakor hasznosítottuk *Kemény János önéletrajzát*⁶ is. Kemény éles megfigyelő készsége és jellemző ereje más kortársainak rajzában is kiváló alkotó: az ő tolla alatt elevenednek meg, kerülnek emberi közelségbe Pázmány Péter,

¹⁷XX. Lónay Zsigmond magánlevele a nádorhoz. / Okmányos toldalék. // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 429-433. old.

¹ LXII. 1607. jún. 10-24. A kalosvári országgyűlés irományai // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történelmi Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607 / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 507-508. old.

² LXXXVI. 1607. nov. 12. A hajdúk zavargása ügyében kelt jelentések // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történelmi Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607 / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 562-564. old.

³ CXLVIII. 1351, január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 175-176. old.

⁴ CLXVIII. 1355. június 30. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 204-206. old.

⁵ CLXIX. 1356. január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 206-207. old.

⁶ Kemény János erdélyi fejedelem önéletrajza. // Magyar történelmi emlékek. 1. kötet. / Szerk.: Szalay László. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1856. – 544. old.

Eszterházy Miklós, Péchi Simon, Kassai István, de nagyon gyakran érdekes kisemberek is.

Legfontosabb forrásunk egyike *Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke*¹, amelyet halála után, 1885-ben közöltek a *Budapesti Szemlében*. *Töredékek. Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból*² is hasznosítottuk munkánk megírásakor. Nagy segítségünkre volt *Kecskeméthy Aurél* ügyvéd, újságíró *naplója 1851-1878*³. Nem sok kegyelettel volt a nemzeti eszmények és emlékek iránt, de egyike volt a legszellemesebb vezércikk- és tárcáíróknak. Stílusát bizonyos cinizmus jellemezte, melyet azonban szeretetreméltó humor enyhített. *Kákay Aranyos* álnéven írta az *Újabb árny- és fényképeket*⁴, mely humoros tollrajzok a magyar közélet legtöbbet emlegetett férfiairól. Emellett forrásként szolgált Kákay egy másik munkája is: *Nagy férfaink. Legújabb fény- és árnyképek*⁵.

Munkánk megírásában hasznunkra vált *Pulszky Ferenc Életem és korom*⁶ című könyve, mely a magyar memoáirodalom egyik legértékesebb alkotása. Pulszky műve azonban nem csupán forrásértékénél fogva, hanem mint egy nagy történelmi korszak atmoszféráját és eseményeit szuggesztív és megragadó módon felidéző írói alkotás is, mely kivételes helyet foglal el a magyar memoárok sorában.

Forrásként használtuk *Fest Imre Emlékirataim*⁷ című művét. Fest Imre (1817-1883) német anyanyelvű felvidéki polgár emlékiratának magyar fordítása található a könyvben, egyéni sorsán keresztül megismerhetjük a könyvből a XIX. század fontos eseményeit az egyén szemszögéből nézve.

*Tanárky Gyula naplója*⁸ is felhasználásra került. Tanárky jó emberismerő volt és őszinte író. Gyakran korholja magát lustaságáért, mintegy ezzel váltva meg a jogot,

¹Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 337-360. old.

²Töredékek. Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból / Visszaemlékezések 1. kötet / Szerk. Lónyay Etelka. – Budapest: M. Könyvészet, 1891. – 9. old.

³Kecskeméthy Aurél naplója 1851-1878. / Szerk. Rózsa Miklós – Budapest: Franklin-Társulat, 1909. – 268-272. old.

⁴Kákay Aranyos. Újabb árny- és fényképek. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 210. old.

⁵Kákay Aranyos. Nagy férfaink. Legújabb fény- és árnyképek. – Budapest, 1874. – 228-230. old.

⁶Pulszky Ferenc. Életem és korom I. kötet – Budapest: Szépirodalmi könyvkiadó, 1958. – 203. old.

⁷Festi Imre. Emlékirataim. – Budapest: Universitas Kiadó, 1999. – 136-137. old.

⁸1859. aug. 18. // Tanárky Gyula naplója / Szerk. Tolnai Gábor, Koltay-Kastner Jenő – Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961. – 89. old.

hogy másokról is szókimondóan leírja véleményét. Kossuthhoz Mikes Kelemen-i hűséggel ragaszkodott, de nem hallgatja el a kormányzó „némely siralmas gyengeségeit” sem. Teleki László és Irányi ügyetlensége, Klapka és a katonatisztek rangkorsága, civódásai, Pulszkyék családi ügyei, Vukovics kiábrándultsága: mindez nem maradhatott titokban a naplóíró előtt, aki Kossuth és Pulszky gyermekeinek nevelőjeként, és mint bizalmas házibarát sokat és közletről látott. Mégsem lehet azt mondani, hogy írása sunyi pletykagyűjtemény, mert Tanárkyból sosem a kajánság beszél, amikor jellemhibákat ró fel, hanem a hazafi fájdalom miatt, hogy a nagy ügy sikerét egyének rossz tulajdonságai gátolják.

Jelentős helyet foglal el munkánkban *Halász Imre Egy letűnt nemzedék: Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakából*¹ című emlékirata, mely a Nyugatban jelent meg először 1911-ben. Művét a Magyar Tudományos Akadémia Bródy Zsigmond-féle publicisztikai jutalommal tüntette ki. Halász Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége alatt miniszteri fogalmazóként tevékenykedett, 1871-től pedig a miniszterelnökségi sajtóiroda vezetője lesz.

A fent említett forrásokon kívül természetesen igénybe vettük még az itt felsoroltakat is: *1494. január 6.*², *1499. XI. 15.*³, *február 17.*⁴, *CCCXXXI.*⁵, *1245*⁶, *1272*⁷, *02756.*⁸, *1296. május 14.*⁹, *1318. július 31.*¹⁰, *1456. augusztus 30.*¹¹, *1872.*

¹Halász Imre. *Egy letűnt nemzedék: Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakából.* – Budapest: Nyugat, 1911. – 528. old.

²846. 1494. január 6. // A pécsváradi konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254-1526. / Szerk.: Kőfalvi Tamás. – Szeged, 2006. – 411-412. old.

³1499. XI. 15. – Nyitrai káptalan. // Benedek Gyula, Zádorné Zsoldos Mária. *Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek 1075-1526.* // *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Közleményei 3.* – Szolnok, 1998. – 245. old.

⁴XXXVI. február 17. // Egy képviselő napló-jegyzete. Az 1865. december 10-én megnyílt országgyűlés alatt. / Szerk. Szász Károly. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 159. old.

⁵CCCXXXI. // Hunyadiak kora Magyarországon. Oklevéltár. XI. / Szerk.: Teleki József gróf. – Pest, 1855. – 37-44. old.

⁶A. Ch. 1245. *Idem Bela ob heroica Patris Lonya, et filii Georgii, ad Neostadium fidelitatis merita, Ladislao eiusdeni filio, possessiones donatione Belae I. ipsum contingentes, restituit* // *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis.* Tomi IV. Vol. 1 / Szerk. Georgius Fejér. – Budae, 1829. – 392-393. old.

⁷A. Ch. 1272. *Idem Stephanus litteras suas Michaeli Comiti, filio Andrae de terris Szaszfenes, Sz. Miklds, Lojiya, Boltrag et Bacsii donatis reinscribit et roborat* // *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis.* Tomi V. Vol. 1. / Szerk. Georgius Fejér. – Budae, 1829. – 241-246. old.

⁸Budapesti Főváros Levéltára. HU BFL - IV.1411.b - 1888 - 02756 - Lónyay. // Elektronikus hozzáférés: <https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/Arvaszeki/6328/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiQVJWQVNaRUtJl19LCAicXVlcnk0iAia2FwcGVsIGVtaWxpYSJ9>

⁹V. 1296. május 14. Buda. Az alországbíró Kök Jakab comesnek a beregmegyei Kölcsey faluért indított keresetét elutasítja // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány* / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 79-80. old.

november 18.¹, *Hírek*², 006³, 007⁴, 008⁵, 032⁶, *beregi református egyház közgyűlése*⁷, *a pesti nagy árvíz*⁸.

Irodalomként a következő könyveket használtuk fel:

Fontos szerepet kapott munkánk megírásában Feöldi Doby Antal *Lónyay család – Nagy lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes*⁹ című munkája. A Lónyay család történetét, amely a XI. századra vezethető vissza, a jelen kötetben egészen a XIX. századig végigkíséri a szerző Doby Antal, ki több más főnemesi család történetét is papírra vetette. Nagy segítségünk volt Nagy Iván *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal* című műve, melyből a következő köteteket hasznosítottuk: VI.¹⁰, VII.¹¹ és X.¹² kötet. Igénybe vettük Lehoczky Tivadar *Beregh vármegye monographiájának 3. kötetét*¹³, mely a megye településeinek történetét

¹⁰VIII. 1318. Julius 31. Zemplén. Zemplén megye tisztikara a Lónyayoknak Eszényi László ellen folyt perükben halasztást ad, mert a király szolgálatában távol vannak // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 83. old.*

¹¹XXVII. 1456. augusztus 30. Pozsony. V. László király a Lónyay-család vámhídi uradalmát a Hunyadpárthoz való csatlakozásuk miatt elkobozza // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 107-108. old.*

¹Csernátóny Lajos / 36. országos ülés, 1872. nov. 18 // *Az 1872-ik évi szeptember 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. II. kötet / Szerk.: Nagy Iván – Buda: Magyar Királyi Államnyomda, 1872. – 30. old.*

²Csomár István. *Hírek* // Munkács. – 1885. 11. 5. – № 45/2.évf. – 4. old.

³HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 006. // Hozzáférés módja: https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no006/?list=eyJxdWVyeSI6ICJlVSBNTkwgT0wgRSAxNTYgLSBhLiAtIEZhc2MuIDAxMy4gLSBOby4gMDA2LiJ9

⁴HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 007. // Hozzáférés módja: https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no007/?list=eyJxdWVyeSI6ICJlLlx0SFUgTU5MIE9MIEUgMTU2IC0gYS4gLSBGYXNjLiAwMTMuIC0gTm8uIDAwNy4ifQ

⁵HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 008. // Hozzáférés módja: https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no008/?document=1&pg=26&bbox=-255%2C-1692%2C2482%2C-64

⁶HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 159. - No. 032. –

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc159_no032/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiVWJlVWV0iXX0sICJxdWVyeSI6ICJlc1x1MDBBIMWt5IGlzdHZcdTAwZTFuIGFyYW55b3NtZWdneWVzIn0

⁷Literáty János. *Beregi ref. egyházmegye közgyűlése.* // Budapest. – 1842. 08. 11. – №19/1.évf. – 227. old.

⁸Munkácsy. *A pesti nagy árvíz.* // *Rajzolatok a társas élet és a divatvilágból.* – 1838. – № 23 – 1. old.

⁹Feöldi Doby Antal. *Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes.* – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 140. old.

¹⁰Nagy Iván. *Magyarország családai. Czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. 6. kötet.* – Pest: Ráth Mór, 1860. – 578. old.

¹¹Nagy Iván. *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet.* – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 632. old.

¹²Nagy Iván. *Magyarország családai. Czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. 10. kötet.* – Pest: Ráth Mór, 1863. – 944. old.

¹³Lehoczky Tivadar. *Beregh vármegye monographiája 3. kötet.* – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 870. old.

taglalja. Felhasználtuk Borovszky Samu *Magyarország vármegyei és városai*¹ című művét.

Karácsonyi János *Az első Lónyayak*² című családtörténeti tanulmányát is felhasználtuk, mely a család korai, középkori történetét tárgyalja. Munkánk során hasznosnak bizonyult Koroknay Gyula *Kállói kapitányok*³ című műve. Lónyay Albert *Emlék a Lónyay-család múltjából, s különösen a XVI. század második és a XVII. század első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről*⁴ című munkáját is felhasználtuk. Hasznosnak bizonyult Cieger András *Árny- és fényképek*⁵, *A bizalmatlanság kora*⁶, *A számok szorításában*⁷ című tanulmánya.

Munkánk megírásánál szerepet játszott Horváth Mihály *Huszonöt év Magyarország történelméből*⁸. Háromkötetes munkájában Magyarország 1823 és 1848 közötti történetét tárgyalja. Ismerteti a politikai, gazdasági társadalmi folyamatokat, melyek a forradalomig történtek Magyarországon. A szerzőtől felhasználtuk még *Magyarország történelmének az 5. kötetét*⁹ is.

Felhasználtuk *A Pallas Nagy Lexikonának XI. kötetét*¹⁰. *Budai Ferenc polgári lexikonának*¹¹ háromkötetes második kiadása is helyet kapott munkánkban. A *Magyar Életrajzi Lexikon*¹², melyet mi is igénybe vettünk, a magyar történelem, kultúra és tudomány nevezetes, ma már nem élő alakjait bemutató lexikon, amely teljes

¹ Borovszky Samu. Magyarország vármegyei és városai. Szabolcs vármegye. – Budapest: „Apollo” Irodalmi Társaság, 1900. – 94. old

² Karácsonyi János. Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 122. old.

³ Koroknay Gyula. Kállói kapitányok. – Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványa, 2006. – 170. old.

⁴ Lónyay Albert. Emlék a Lónyay család múltjából, különösen a XVI. sz. második és a XVII. sz. első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről. – Budapest: Pallas Részvénytársaság nyomdája, 1890. – 39. old.

⁵ Cieger András. Árny- és fényképek // Aetas. – 2002. – №2/18.évf. – 36-54. old.

⁶ Cieger András. A bizalmatlanság kora – Lónyay Menyhért a kormány élén. // Századok. 135. évfoly. 1. szám. / Szerk.: Pál Lajos. – Budapest, 2001. – 61-102. old.

⁷ Cieger András. A számok szorításában. Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége (1867-1870). // Századok. 130. évfoly. 6. szám. / Szerk.: Pál Lajos. Budapest, 2002. – 35-70. old.

⁸ Horváth Mihály. Huszonöt év Magyarország történelméből I-III. kötet. – Budapest: Históriaantik Könyvesház, 2012. – 1437. old.

⁹ Horváth Mihály. Magyarország történelme. 5. kötet. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1872. – 529. old.

¹⁰ A Pallas Nagy Lexikona: az összes ismeretek enciklopédiája XI. kötet: Közép-Magyar – Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1895. – 890. old

¹¹ Budai Ferenc polgári lexicon II. rész. – Pest: Khór és Wein Könyvnyomdája, 1866. – 501. old.

¹² Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 87. old.

gyűjteményként a maga nemében egyedülálló Magyarországon. *Révai Nagy lexikona XII. kötetének*¹ is sokat köszönhetünk.

Zsilinszky Mihály államtitkár, történetíró, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Magyar Történelmi Társulat alelnöke. Élete során számos történeti és művészettörténeti tanulmányt írt. Így Zsilinszky Mihály *Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány*² című értekezése is szerepet kapott munkánkban.

Ezek az irodalmak mellett nagy segítségünkre voltak még a következők is: *A császtai lónyayak*³, *A zokoli és kis-várdai Zokoly család*⁴, *Madách Imre kéziratai és levelezése*⁵, *A halotti címerek történetéhez*⁶, *Csáky István Szatmári főkapitánysága*⁷, *Báthory István és egy magyarországi összeesküvés*⁸, *Adatok Zalamegye történetéhez II. kötet*⁹, *Egy sorsüldözött rögeszméi*¹⁰, *A főváros díszpolgárai*¹¹, *A Kisasszonyfalvi Istvánffyak*¹², *Rákóczi László pályája*¹³, *Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége*¹⁴, *Életrajzok és életrajzi jegyzetek*¹⁵, *Magyar Történelmi Tár*¹⁶.

¹ Révai Nagy Lexikona: az ismeretek enciklopédiája XII. kötet. – Budapest: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1915. – 1030. old.

² Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 70. old.

³ A császtai lonyaiaik. Edelényi füzetek, 10 / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 10. old.

⁴ A zokoli és kis-várdai Zokoly család. Szerk. Radvánszky Béla // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1868. – 509-512. old.

⁵ Andor Csaba, Leblancné Kelemen Mária. Madách Imre kéziratai és levelezése. – Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. – 574. old.

⁶ Baják László. A halotti címerek történetéhez. // Történeti Muzeológiai Szemle: A Magyar Múzeumi Történetész Társulat Évkönyve. 3. / Szerk.: Pintér János. – Budapest, 2003. – 39-48. old.

⁷ Barta M. János. Csáky István Szatmári főkapitánysága (1661-1670). // Hadtörténelmi Közlemények, 130. évfoly. 2017. 3. szám. / Főszerk.: Kincses Katalin Mária. – Budapest, 2017. – 719-745. old.

⁸ Báthory István és egy magyarországi összeesküvés. Szerk: Szádeczky Lajos // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1886. – 946. old.

⁹ Bátorfi Lajos. Adatok Zalamegye történetéhez II. kötet. – Nagykanizsa: Wajdits József Gyorssajtónyomása, 1876. – 385. old.

¹⁰ Deák Ágnes, Kövér György. Egy sorsüldözött rögeszméi // Határon innen, határon túl; Tanulmányok Tilcsik György 60. születésnapjára. Szerk. Bariska István, Mayer László / Szombathely: Line Design, 2012. – 45. old.

¹¹ Dr. Bartha Sándor. A főváros díszpolgárai // Magyar Székesfőváros. – 1903. 03. 31. – №13/6.évf. – 4. old.

¹² Felső-Győri Nagy Iván: A Kisasszonyfalvi Istvánffyak // Turul. A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye. – Budapest: A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság, 1883. – 166. old.

¹³ Horn Ildikó. Rákóczi László pályája (1633-1644). // Hadtörténelmi Közlemények, 103. évfoly. 3. szám. / Szerk.: Csákvári Ferenc. – Budapest, 1990. – 61-90. old.

¹⁴ Juhász Lajos. Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége 1870-71. // Századok. – 1941. – 367. old.

¹⁵ Kazinczy Ferencz. Magyar Pantheon. Életrajzok és életrajzi jegyzetek. – Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1884. – 405. old.

¹⁶ Magyar Történelmi Tár. A történelmi kútfők ismeretének előmozdítására XXII. kötet. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1877. – 292. old.

A következő szerzők művei is mindenképpen említésre méltóak, hiszen nélkülük munkánk nem lenne teljes: *Balogh István*¹, *Komáromy András*², *Klősz György*³, *Kovács Ágnes*⁴, *Lakatos Éva*⁵, *Merboly Ferenc*⁶, *Nagy László*⁷, *Péter Mihály*⁸, *Rüsz-Fogarasi Enikő*⁹, *Szirmay Antal*¹⁰, *Takács Péter*¹¹.

Szerkezetét tekintve szakdolgozatunk három fejezetből áll. A munka első része a bevezetés, aztán a három fejezet, következtetések, forrás- és irodalomjegyzék és végül a mellékletek. Az **I. fejezet** a Lónyay család általános jellemzésével és Jakab elenyészett ágával foglalkozik. A **II. fejezet** bemutatja a család Bencze ágazatát egészen a XX. századig. A **III. fejezet** betekintést ad báró Lónyay Zsigmond pályafutására, emellett foglalkozik Lónyay Menyhért életével és személyiségével is.

¹ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadványai I. // Évkönyvek Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei levéltári évkönyv 5–6. // Balogh István. Bereg megye leírása. – Nyíregyháza, 1985. – 598. old.

² A tolcsvai Bónis-család levéltárából. I. közl. Szerk. Komáromy András // Magyar Történelmi tár. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala – 150-152. old.

³ Klősz György: A magyar királyi Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója. – Budapest: Athenaeum R. Társ. Nyomdája, 1889. – 71. old.

⁴ Kovács Ágnes. 185 éve született gróf Andrássy Manó // Bányászattörténeti közlemények 2. kötet. – Rudabánya: Gazdász-Elasztik Kft., 2006. – 61. old.

⁵ Lakatos Éva. Magyar irodalmi folyóiratok. Magyar Színház-Napkelet. №A. 14.16. – Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 1979. – 1347. old. // Elektronikus elérhetőség:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_Pimbf_A_14_16/?pg=130&layout=s&fbclid=IwAR246HtJhO6lbFTty8aslVRTOKkBdVsYdeNHcdm8c8U6tqzc714U94PAOw&query=mixtura

⁶ Merboly Ferenc. Ferenczy Zoltán előadása // Zalamegyei Újság. – 1938. 04. 05. – №76/21.évf. – 2. old.

⁷ Nagy László. A „bibliás örálló” fejedelem. I. Rákóczi György a magyar történelemben. – Budapest: Magvető, 1984. – 137. old.

⁸ Péter Mihály. Lónyay Zsigmond. / Protestáns Szemle, 14. évfoly. 6. füzet. // Protestáns Szemle, 14. évfoly. I-X. füzet. / Szerkesztette: Szóts Farkas. – Budapest: Hornyánszky Viktor Cs. és Kir. Udvari Könyvnyomdája, 1902. – 387-388. old.

⁹ Rüsz-Fogarasi Enikő. Bocskay István, a Zemplén megyei főispán. // Turul, 82. kötet. 2009/3. füzet. / Szerk.: Draskóczy István, Kollega Tarsoly István, Laczlavic György, Nyulásziné Straub Éva, Pandula Attila. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 2009. – 5-9. old.

¹⁰ Szirmay Antal. Szatmár vármegye fekvése, története és polgári esmérete 1. rész – Buda: Kir. Magyar Universitas, 1809. – 391. old.

¹¹ Takács Péter. Forrásokban rejtelkedő. // Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szemle. – Nyíregyháza, 2000. – №2 – 170-183. old.

I. FEJEZET

A LÓNYAY CSALÁD TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

1. 1. A Lónyayak helye a XIII–XX. századi magyar társadalomban

A Lónyay család tősgyökeres ősi magyar család, mely némely történész szerint a Keme nemzetségből ered. Más források szerint a Csák nemzetségből, Karácsonyi János viszont a honfoglalás korában élő Keczel vezértől eredő Koppány nemzetségből származtatta a családot¹. A család ősi címere: a pajzs kék udvarában két szemközt álló kettősfarkú arany oroszlán, a jobboldali első lábaival kivont kardot, a baloldali pedig három makkot tart. Sisakdísz egy cölöpszerű páncélos kar, pallost emel. Takaró jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös² (1. számú melléklet).

A magyar nemesség előjogokkal, születési és származási alapú kiváltságokkal, és földterületeket birtokló társadalmi osztály. Tagjait évszázadokig magával a magyar néppel azonosították, akik az ország vezetésére hivatottak. A magyar nemesség története egészen a honfoglalásig, és az akkori magyar társadalom törzsi, nemzeti berendezkedéséig vezethető vissza. A *nemes* szó sem jelent mást, mint „nemzeti”, nemzetséghez tartozót.

A honfoglaló magyarok a Kárpát-medencét nemzetségeik szerint osztották fel maguk között. Az így keletkezett nemzetség birtokában lévő területek képezték a későbbi családi birtokok alapját. A Magyar Királyság létrejötte után mindazon földterületek, melyek nem álltak egy-egy nemzetség fennhatósága alatt, a király birtokába jutottak. Ez a nagy, királyi földterület alapozta meg a királyi adományrendszert, melyben az adományozott föld teljes mértékben egyenrangú a nemzeti birtokokkal³.

Az Árpád-házi királyokig vezethető vissza a Lónyay család nemzedékrendi leszármazása. Első ismert őseinek sok helyen a Keme nemzetségből való Györgyöt (Gurg) tekintik, ki 1032-ben Béla herceget Lengyelországba kísérte, s Béla trónra

¹Karácsonyi János. Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 31. old.

²A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette: Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 8. old.

³Harmat Árpád Péter. A magyar nemesség története. // Hozzáférés módja: <http://tortenelemcikkek.hu/node/297>

jutása után 1061-ben birtokadományokat nyert. A király által mindazon Magyar- és Erdélyországban fekvő, nagy terjedelmű birtokaiba, amelyek azelőtt tulajdonát képezték visszahelyeztetett, s ezek mellé még újakat is kapott: Szent-Iván, Kechketh, Deuecher, Nusol, Sreuleus, Buzás, Kisfoly, Szent Gotthard, Galov, Ozmán, Bachhyda, Schilvas, Rechteg és Desocana. Nem tudni pontosan, hogy melyek voltak azok a birtokok, amelyeket visszaadtak¹. A Keme személynév használatos volt ugyan a XIII. században², de a nemzetség létezését azonban nem igazolja semmi, ezért nem állíthatjuk azt, hogy a Lónyayak ebből a nemből eredtek.

Később ezekben a birtokokban erősítette meg 1245-ben IV. Béla Lónafia Lászlót a bécsújhelyi csatában mutatott vitézségéért, ahol apját és testvérét is elvesztette³. A bécsújhelyi csata azonban 1246 júniusában történt, így egyértelmű, hogy az adománylevél hamis, s a Lónyayak nem eredhettek a Csák nemzetségből. Egyes vélemények szerint a Koppány nemzetségtől származnak, de ezek csak következtetéseken alapulnak és nem biztos forrásokon. Pontosán nem tudjuk megállapítani, hogy a Lónyay család melyik nemzetségből származik.

Az első biztos ismert őse Nane de Berencze, ki 1240 körül élt, s Berencze helységben birtokos nemes. Fia Köke Jakab, ki IV. (Kun) László ideje alatt a királyi udvarnál tartózkodott királyi kamarásként. Köke Jakab második felesége a Hont-Pázmány nemzetségből származott és Szentgyörgyi II. Kozma ispán leánya volt, ezt a Lónyay-uradalom adományozásáról szóló 1285-ös okmány igazolja⁴. 1355-ben Lónyay I. László, III. Jakab fia a Bereg megyei közgyűlésen beismeri, hogy Szentgyörgyi Ábrány fia, Sebes ősi jószágából már kapott negyedrészt, de azt állítja, hogy Tizzaszalka is ősi jószága Sebesnek, s így abból is negyedrészt követel⁵. 1346-

¹A. Ch. 1245. Idem Bela ob heroica Patris Lonya, et filii Georgii, ad Neostadium fidelitatis merita, Ladislao eiusdeni filio, possessiones donatione Belae I. ipsum contingentes, restituit // Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Tomi IV. Vol. 1 / Szerk. Georgius Fejér. - Budae, 1829. – 392-393. old.

²426. A háy-i káptalannak bizonyáglevele, hogy Kun István comes Budholma helységet nővére Margitnak, és sógora Garai Péternek átengedte. 1291. // Árpád-kori új okmánytár. XII. kötet. / Szerk.: Wenzel Gusztáv. – Budapest, 1872. – 518. old.

³Emlék a Lónyai-család múltjából. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1890-583E/1890-2-5A0C/szakirodalom-5C4C/emlek-a-lonyai-csalad-multjabol-5C4D/>

⁴II. 1285. IV. László király a lónyai uradalmat Berenczei Nánafia Jakabnak és fiainak ajándékozta. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárád: Szent László Nyomda, 1904. – 76-77. old.

ban Köke Jakab fia, III. Jakab Szentgyörgyi II. Sebest és I. Pétert az esztergomi szentszék elé idézteti¹, valószínűleg az anyja leánynegyedének kiadása miatt. A Szentgyörgyiekkel a leánynegyedért folytatott per idején, 1350 tájékán került a Lónyayakhoz Vásárosnamény. Mivel ez a birtok eredetileg a Szentgyörgyi családnak volt, arra lehet következtetni, hogy nem fizették ki készpénzben a leánynegyedet, hanem átengedték Vásárosnaményt a Lónyayaknak. 1357-ben említik először a Lónyay családot naményi birtokosként és ekkor vesznek először részt Szatmár megye közgyűlésén².

Az első Lónyayak birtokai részben a régi Tótországban (Szlavóniában) feküdtek. Ezt bizonyítja egy 1358-ban kelt okmány, mely jelenti, hogy Lónyay György házát felgyújtották s minden oklevél odaveszett. Kont Miklós nádor parancsára Dobronyi Mihály vizsgálatot tart. Az elégett oklevelek, mint a király embere határozottan tudja, részben a Lónyay családnak Dráván túl eső jószágaira vonatkoztak. A leégett házat a király embere és a mellé rendelt leleszi pap saját szemeikkel látták³. Itt azonban csak általánosan vannak megjelölve a Lónyayak szlavóniai birtokai. Pontosabban ezt igazolja egy 1357-ből származó oklevél. Lónyay Pósnak csak egyetlen leánya, Magita maradt, így jószágai testvéreire és azok fiaira szálltak. Először azonban ki kellett adni a leánynegyedet Magita örököseinek. Lónyay I. György és II. Miklós 1357 őszén személyesen látogattak el Szlavóniába. Zágrábban a báni helytartónál úgy egyeztek meg az örökösökkel, hogy Magita leánynegyede felében átengedik nekik Mersenca nevű Kőrös megyei falujukat. Ha esetleg azt elperelnék tőlük, akkor kárpótolni fogják Toplica falu felével, ami szintén

⁵XXII. 1355. július 17. Déda. Beregmegye tisztikara bizonyítja, hogy Tisza-Szalka Szentgyörgyi Sebesnek ősi birtoka és így abból Lónyay I. Lászlót leánynegyed illeti. // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány.* / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 98-99. old.

¹XIX. 1346. március 3. Vizeket. A vizeleti pap és pozsonyi alesperes Lónyay Jakab kérésére Szentgyörgyi Sebest és Pétert az esztergomi szentszék elé idézi. // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány.* / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 95. old.

²1357. ápr. 24. A leleszi convent I. Lajos királynak jelenti, hogy Lónyay Bencsencs és Jakab fiait Takosi Gergely ellen megidézette // *Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. VI. kötet (1353–1357)* / Szerk.: Nagy Imre. – Budapest, 1891. – 561-562. old.

³XXV. A leleszi convent jelenti, hogy Lónyay György házát némely istentelen emberek felégették s abban sok levelük megsemmisült. // *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány.* / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 105-106. old.

Kőrös megyében található¹. A XV. századi levelekből értesülünk arról, hogy a Lónyayak szlavóniai jószágainak központja Vámhida nevű város volt, s az uradalom ezen kívül még hat faluból állt. Egy 1325-ben írt levélből kiderül, hogy a Vojk nemzetség adta el hajdan a Lónyayaknak².

Magyarország északkeleti részein az első Lónyayak birtoka volt a Zemplén megyei Nagy-Bári és a Bodrognak bal partján lévő Kis-Ujlak. Nagy-Báriban 1296-ban³, Kis-Ujlakon 1318-ban külön gazdatisztket tartottak Köke Jakab és fiai⁴. Ez is bizonyítja, hogy jól megállapodott birtokosok voltak. A XV. század elején a Lónyayak nagyon szétágaztak. 1419-ben egyszerre tizenkét nagykorú és családot alapító Lónyay él, így nem meglepő, hogy uradalmaik eléggé szétoszlottak. Így történt meg, hogy Lónyay (I.) Vitéz István leányának, Katalinnak, Pocsay Péternének leánynegyedét nem tudták készpénzben kifizetni, hanem kénytelenek voltak annak fiát osztályos atyafiként maguk közé fogadni, s neki a szlavóniai uradalom hatodát, továbbá Vásárosnamény egy részét átengedni⁵.

Igaz, hogy a „Lónyai” név csak akkor kezdett gyakrabban emlegettetni, mikor e család egyes fiai a szatmári főispáni székre jutottak. 1291-ben Jakab névvel találkozunk, kinek fiai már Beregbe jutva birtokosai lettek Lónyának és a hozzá tartozó egyéb birtokoknak: Bótrágy, Bátyú, Szalóka helységek és a szentmiklósi puszta. I. Károly király 1327-es oklevele szerint Fülöp nádor maga elé idéztette II. Jakabot, mivel a Lónyay birtokokat és a hozzájuk kapcsolódó falvakat jog szerint Fyzer-i várhoz tartozónak ítélte. Ezért a nádor kérte, hogy Jakab jogosultságát a szóban forgó birtokokra oklevéllel bizonyítsa és május 18-án jelenjen meg a királyi

¹XXIII. 1357. dec. 1. Zágráb. Lónyay Bencencz fia, György és Jakab fia, Miklós néhai Lónyay Pósa leányának fél leánynegyede fejében odaadják Mersencza nevű körösmegyei falujok felét, esetleg Tapolcza felét, Megyericsey György ítélő mester nejének. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 99-101. old.

²Karácsonyi János. Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 22. old.

³V. 1296. május 14. Buda. Az alországbíró Köke Jakab comesnek a beregmegyei Kölcény faluért indított keresetét elutasítja. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 79-80. old.

⁴VIII. 1318. Julius 31. Zemplén. Zemplén megye tisztikara a Lónyayaknak Eszényi László ellen folyt perükben halasztást ad, mert a király szolgálatában távol vannak. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 83. old.

⁵XXVII. 1456. augusztus 30. Pozsony. V. László király a Lónyay-család vámhidi uradalmát a Hunyadypárthoz való csatlakozásuk miatt elkobozza. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 107-108. old.

udvarban. II. Jakab unokatestvéreit: Györgyöt és Jánost is képviselve bemutatta Fülöp nádornak a IV. László királynak 1285-ben kiadott privilégiumát, melyben a két Lónyát és az azokhoz tartozó falvakat Nane fiának: Jakabnak és hitvesének adományozta. A bíróság elfogadta a privilégium érvényességét s a Lónyay birtokokat Bótrágy, Bátyú és Szalóka falvakkal együtt Jakabnak és családjának ítéli. A döntést ismertetik a király előtt is, ki Jakab kérésére átírja és megerősíti a bemutatott adománylevelet¹. 1329-ben már arról értesülünk, hogy II. Jakab és Bencze fiai: György és János kinyilvánítják, hogy amit elvettek Mihálytól és Jánostól, azt vétkeik miatt ragadták magukhoz. Ebből kifolyólag Zokol fiai: János és Mihály kötelezettségvállalást tesznek, hogyha bármikor is perelnék a szóban forgó Jakabot, Györgyöt és Jánost, akkor perindításuk patvarkodás alá essék². 1335. március 5-én kelt dokumentumban viszont már azt olvashatjuk, hogy nyolc bíróval együtt megjelentek Balázs prépost és a Leleszi Szent Kereszt-egyház konventje előtt. Itt közlik, hogy ugyan alávetik magukat a büntetésnek, de a bírák ítéletét nem fogadják el³. Legközelebb 1338-ban találkozunk a Lónyayakkal. Pál comes, I. Károly országbírója május 1-én kelt oklevelének megfelelően megjelent a korábban említett Balázs prépost, mint felperes, másrésztől Jakab, György és János alperesek, kik bemutatták a király korábban kelt két nyílt oklevelét a felek között a Szalóka birtok kapcsán létrejött megegyezésről. Pál comes és az ország vele együtt ítélkező bírái és nemesei jelenlétében háromszor megkérdezte a feleket, hogy a királyi oklevelekben foglalt megegyezést megakarják-e tartani egymás között, mire ők igennel feleltek. Az országbíró ezt követően Szalóka birtokot Balász prépostnak és konventjének ítéli más jogának sérelme nélkül, s erről oklevelet is bocsájt ki⁴. Későbbiekben folytatódott még a pereskedésük mivel 1344-ben Pál országbíró igazolja, hogy Jakab, János és

¹225. 1327. (máj. 18. v. u.). // Anjou-kori Oklevéltár. XI. 1327. / Szer.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged, 1997. – 108. old.

²609. 1329. nov. 21. // Anjou-kori Oklevéltár XIII. 1329. / Szerk.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged. 2003. – 364. old.

³90. 1335. márc. 5. // Anjou-kori Oklevéltár XIX. 1335. / Szerk.: Kristó Gyula, Makk Ferenc. – Budapest – Szeged, 2004. – 47. old.

⁴250. 1338. máj. 15. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XII. 1338. / Szer.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged. – 158. old.

György lónyai nemesek kifizették a 30 márka bírságot, két részben neki, egy részben pedig peres ellenfelüknek, Balázs prépostnak¹.

A mohácsi gyászeseményt követő időszakban is gyakran találkozunk a Lónyay családból származó kiváló egyéniségekkel, akik részben, mint megyei főtitisztviselők, részben, mint katonák szerepeltek. Lónyay Gergely Szapolyai János pártján állott², Péter a Ferdinánd-pártot szolgálta. Később Ferenczet a Békésy Gáspár hívei között találjuk Báthory István ellen harcolni³; míg a fenn említett Gergelynek egyik fia Menyhért, mint a Báthory-családnak híve, birtokszerzés által emelte családjának fényét és hatalmát. Habár egy XVII. század végén keletkezett dokumentum már arról tanúskodik, hogy a Lónyay család több birtoka zálog alatt áll⁴.

A Lónyay családnak egyik mellékágát képezte az úgynevezett benczenci ág, melynek néhány tagja szintén kitűnő szerepet játszott a XVI–XVII. században: Lónyay (VII.) István, ki tokaji és szatmári várkapitány, (VI.) András is a család egyik kiemelkedő személyisége, mivel kállói várparancsnok és a hajdúk vezére volt⁵, (X.) János dévai várkapitány. Lónyay (I.) Gábor és felesége Guthy Erzsébet gyermekei közül (II.) Ferencz és (XI.) István külön vonalat alapítanak. (XI.) István vonala jön le korunkig⁶.

A család egyik kiemelkedő személyeihez sorolhatjuk Lónyay Zsigmondot, ki XVII. századbeli híres államférfi, diplomata, nagybirtokos nemes. Lónyay iskolázottságáról sajnos nem rendelkezünk információkkal, de fennmaradt levelezése és diplomáciai tevékenysége komolyabb műveltséget sejtet. Édesapja, VII. Lónyay

¹287. 13[44]. máj. 3. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XXIX. 1344. / Szer.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged, 2003. – 196. old.

²Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 15. old.

³Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 14. old.

⁴HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 069. - No. 046. / Extractus. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc069_no046/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiVVJCQVJVVU0iXX0sICJxdWVyeSI6ICJsb255YXkgIn0

⁵A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 6. kötet. 0091. – 224-225. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_06_0091/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁶Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644–45-ben. – Budapest: Athenaeum, 1886. – 3-4. old.

János (1547-1615) szatmári és tokaji kapitány¹. Édesanyja Báthory Katalin, Szaniszlóffy Báthori Elek leánya, kinek hozományaként került a Lónyayak tulajdonába Nyíregyháza fele része².

Az uralkodók a XVI. század elejétől kezdve örökletes bárói címeket is adományozni kezdtek. Schiller Bódog definíciója szerint *„örökös főrendiségről szólunk ... akkor és ott, hol a meghatározott kör tagjait jog szerint megillető előkelő jogi állás ... örökségképpen száll apáról-fiúra, nemzedékről nemzedékre, és a jogilag megkülönböztetett, kiváltságos körbe való tartozás az azzal járó jogokkal együtt pusztán a születés tényével szereztetik meg”*³. II. Ferdinánd 1627 januárjában Lónyay Zsigmondnak bárói címet adományozott⁴. Egy 1633-as birtokadományról szóló dokumentum már királyi tanácsosként jegyzi⁵. A linczi békét előkészítő nagyszombati tárgyalások után Lónyay Zsigmond egy időre visszavonult a közszerepléstől a magánéletbe. Már a béke megkötésénél és az ezt becikkelyező 1647-1648-as pozsonyi országgyűlésen sem vett részt⁶. 1649-ben viszont Bereg vármegye főispánjaként találkozunk vele⁷, ebben az évben még nádorjelöltséget is szerzett⁸. Egy 1651 áprilisában kelt okmány szerint pedig már kamarás tisztséget töltött be III. Ferdinánd uralkodása alatt⁹. Lónyay 1560-ban készítette el végrendeletét. Három leányára hét nagy értékű birtokot hagyott: Aranyosmeggyes, Bogyiszló, Telegdi-vár, Diósgyőri vár, Szécsény, Királytelek és Szent Mihály,

¹A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 9. old.

²Borovszky Samu. Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye. – Budapest: „Apollo” Irodalmi Társaság, 1900. – 94. old

³Schiller Bódog. Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. – Budapest, 1900 – 11. old.

⁴A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0372. – 628-629. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0372/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁵A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 8. kötet. 0006. – 9-10. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_08_0006/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁶Péter Mihály. Lónyay Zsigmond. / Protestáns Szemle, 14. évfoly. 6. füzet. // Protestáns Szemle, 14. évfoly. I-X. füzet. / Szerkesztette: Szóts Farkas. – Budapest: Hornyánszky Viktor Cs. és Kir. Udvari Könyvnyomdája, 1902. – 388. old.

⁷A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 11. kötet. 0026. / a. – 50. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_11_0026_a/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁸Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 87. old.

⁹A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 10. kötet. 0313. – 570-571. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_10_0313/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

Fegyvernek. A nagylónyai uradalmat, a naményi kastélyt a birtokkal együtt és Szandavárt örökös híján unokatestvérére, Lónyay Gáborra és annak fiaira hagyta. Özvegye kapta meg a szentmiklósi uradalmat, mely később házassága révén a Rákócziak tulajdonába került¹.

A bárói méltóságok nem voltak örökletesek, de mivel a bárók egyben az ország nagybirtokosai voltak (birtokaik gyarapodásához méltóságukkal járó befolyásuk is jelentősen hozzájárult), és vagyonuk öröklődött, leszármazottjaikat is számontartották az ország elitjében, még akkor is, ha a családból éppen senki nem viselt méltóságot. A XV. század végén a tágabb királyi tanácsban már nemcsak az éppen méltóságviselő bárók voltak jogosultak részt venni, hanem az egykori méltóságviselők, sőt örökösök is. Utóbbiakat nevezték a XV. század végén bárófiaknak (*filii baronum*), magyarul „úrfiaknak”, továbbá természetes vagy név szerinti báróknak (*barones naturales, barones solo nomine*), tehát tágabb értelemben a bárókhoz sorolták őket².

A Lónyayak úgyszintén jeles személye VIII. Gábor, a reformkorszak politikusa, ki 1805. október 4-én született Deregyőn, Zemplén vármegyében. Jogi tanulmányai befejezése után Zemplénben viselt közhivatalokat. 1832-1836-os országgyűlésekre követték választották, 1830-ban pedig egyike volt az Országos Magyar Gazdasági Egyesület alapítóinak. Többször ajánlottak neki magas hivatalokat, de egyiket sem fogadta el. 1885 augusztusában távozott az élők sorából³.

XIII. János korának jelentős alakja. 1829-ben Bereg megye alispánja s követe, 1836-ban Bihar megye, 1846-ban Bereg megye főispáni helytartója⁴. Főispáni székébe augusztus 23-án iktatták be. 1838-ban a pesti árvíz idején nagy érdemeket szerzett. 1859 decemberében halt meg, a nagylónyai családi sírboltba temették el⁵.

¹ Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 35-37. old.

²Harmat Árpád Péter. A magyar nemesség története. // Hozzáférés módja: <http://tortenelemcikkek.hu/node/297>

³Révai Nagy Lexikona: az ismeretek enciklopédiája XII. kötet. – Budapest: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1915. – 846. old.

⁴A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 10. old.

⁵Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 64. old.

Feleségül vette Lónyay Gábor és Prónai Piroska leányát, Florentinát. 1885-ben távozott az élők sorából. Gyermekai: Menyhért, III. Albert, XV. János, Etelka, ki Szirmay Ödön felesége, Kálmán és József, kik családot nem alapítottak. Etelka így ír róla visszaemlékezéseiben. *„Édes atyám heves természetű, indulatos, határozott jellemű férfiú volt. Ennek daczára édes anyám őt mindig befolyásolta, ő volt segítségemre, támasza, tanácsadója. [...] Édes atyám nagy hivatalos elfoglaltsága mellett a háztartás, a gyermekek nevelésének gondjai is jobbjára édes anyámra hárultak¹”*.

XV. Lónyay János 1828-ban született Tuzséron. Katonai pályára készült és szolgált is a lovasságnál, ahol századosig vitte. 1856-ban visszavonult a magánéletbe és gazdálkodott. Az alkotmányos élet beköszöntével Bereg vármegye főispáni helytartójává nevezték ki, majd az északkeleti vasúttársaság elnöke lett, s 1872-ben képviselőnek is megválasztották. 1878-ban Máramaros vármegye főispánja lett, ezt a méltóságot 1893-ig viselte. Érdemei elismeréséül a király 1887-ben a Szent István-rend kiskeresztjével tüntette ki².

A Lónyay család egyik legnagyobb alakja Lónyay Menyhért gróf, államférfi, miniszter, közgazdasági író, ki 1822. január 6-án született Nagy-Lónyán³. A közéletben nagyon fiatalon jelent meg. Bereg vármegye már 21 éves korában választotta meg egyik követévé az 1843-as országgyűlésre. Az 1847-es pozsonyi országgyűlésre Bereg vármegye ismét követté választotta, s részt vett az 1848-as törvények alkotásában, ettől kezdve a pesti parlamentnek végig tagja. A második magyar minisztérium alakulásával államtitkár lett a pénzügyi tárcánál. A világosi fegyverletétel után ő is külföldre menekült, s egy ideig Párizsban tartózkodott. Királyi kegyelem útján már 1850-ben visszatérhetett hazájába, ahol irodalommal és mezőgazdasággal foglalkozott⁴. 1870-ben pénzügyminiszterré nevezték ki. 1871-

¹Töredékek. Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból / Visszaemlékezések 1. kötet. / Szerk. Lónyay Etelka. – M. Könyvészet: Budapest, 1891. – 9. old.

²Lónyay. // Hozzáférés módja: <http://www.kislexikon.hu/lonyay.html>

³Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke. // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 339. old.

⁴A Pallas Nagy Lexikona: az összes ismeretek enciklopédiája XI. kötet: Közép-Magyar - Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1895. – 538-540. old.

1872 között Magyarország negyedik miniszterelnöke¹. Élete utolsó hónapjaiban Kónyi Manó felkérésére belefogott életrajza lediktálásába, ám Lónyay rossz egészségügyi állapota miatt Kónyi csak fiatalkori emlékeinek elbeszélését tudta lejegyeztetni. Lónyay Menyhért 1884. november 3-án hunyt el, életének hatvankettedik évében.

I. Ferencz József 1871. augusztus 3-án grófi rangra emelte Lónyay Menyhértet. A grófi címer a magyar szövegű királyi díszokmány szerint: egy álló kék vitézi vért, talapzatán zöld mezőn kettős farkú, veresnyelvű két arany oroszlán szemközt áll, melyek közül a jobbfelőli maga felett egy aranymarkolatú kardot villogtat, a balfelőli pedig egy tövön lévő természetes színű makkot jobb markában tart. A vért felső szélén grófi korona és e felett két nyílt lovagsisak nyugszik, egyik kék-arany sisaktakarókkal, melyből természetes színű tölgyág három makkal, s ezek közt két zöld tölgylevéllel nő ki; a másik lovagsisak veres-ezüst sisaktakarókkal s azon könyökében hajlott páncélos kar maga felett aranymarkolatú meztelen szablyát tart. Vértörökül jobbra koronázott kettősfarkú aranyoroszlán, balra koronázott arany griff áll barna rézszínű arabék lépcsőn, mely körül arany szalag fonódik s ezen kékszínű nagy betűkkel e jelmondat van írva: „Persevero²” azaz „Állhatatosan”.

A Lónyay család talán leghíresebb személye Lónyay Elemér, ki 1863. augusztus 24-én született. 1885-ban a külügyminisztériumban kezd el dolgozni, 1886-ban követségi attasé lesz, 1889-ben pedig követségi tanácsosi címet kap. Később megváll a diplomáciai pályától és utazásokat tesz Európában és Afrikában. 1900. március 22-én feleségül veszi Stefánia belga királyi hercegnőt, Rudolf trónörökös özvegyét³.

Lónyay Elemér hercegi rangemelése alkalmával a grófi címer annyiban változott, hogy a grófi koronát egy zárt hercegi korona váltja fel és az egész

¹Takács Péter. Forrásokban rejtelkedő. // Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szemle. – Nyíregyháza, 2000. – №2 – 182. old.

²K 19 – Királyi Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 68. kötet. 4372. sz. – 105-110.old. // Elektronikus hozzáférés:

https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/view/hu_mnl_ol_a057_68_0001/?pg=105&bbox=-102%2C-1398%2C1811%2C-276

³1906–1910. évi országgyűlés. A magyar országgyűlés. A főrendiház és a képviselőház tagjainak életrajzi adatai. / Szerk.: Magyar Tudósító. – Budapest: Jókai Könyvnyomda, 1906. – 90. old. // Elektronikus hozzáférés: https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_Almanach_1906-1910_2/?pg=0&layout=s

címerpajzsot hermelinnel bélelt bíbor palást takarja. A jelmondat is változott: FORTITER ET CONSTanter vagyis: „BÁTRAN ÉS KITARTÓAN”¹.

Érdekességként meg kell említeni, hogy Lónyay Albert szerint a Lónyay családnak van külföldre szakadt vonala. Így nyilatkozik ezzel kapcsolatban a család történetírója: *„Tudomásom van arról, hogy a hazánkbeli számos villongások idejében egy elődünk Franciaországba menekült, ott de Launay néven igen előkelő és szerepet vivő, jelenben részben grófságot bíró családot alapított. A mostani századnak elején Párizs Magyarországtól óriási távolság volt, de ennek dacára az említett családnak egy tagja nagyapámat, Lónyay Menyhértet, ki ezen időben Debrecenen tartotta lakását, felkereste. Érkezésével azt mondta, hogy nem örökség- és vagyonkeresés tétette vele a nagy utat, mert erre nem szorult, de óhajtotta ismerni azt a törzset, melytől elszakadt. Atyámtól tudom ezt, ki a kérdéses egyént igen művelt, kedves, előkelő modorú embernek jellemezte”*.

A magyar családtörténeti irodalomban a családok nagy számához képest meglehetősen kevés családról született önálló monográfia. A Lónyay családról négy is megjelent, kettőt családtag írt, Lónyay Albert 1890-ben Emlék a Lónyay család múltjából, Lónyay Ferenc 1941-ben A nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay család eredete, míg Doby Antal: A Lónyay család című művét 1895-ben, Karácsonyi János pedig Az első Lónyayak címmel 1904-ben Nagyváradon adta ki. Ezekben a munkákban a család eredete tekintetében nem egységes az álláspont. Annyi bizonyos, hogy a Lónyay család az ősrégi magyar családok egyike. Nemzedékrendi leszármazása az Árpád-házi királyokig vezethető vissza. Történelmünkben számos kitűnő Lónyay szerepelt: I. Albert, VII. István, I. Zsigmond, II. Ferencz, VII. Gábor, XIII. János, V. Menyhért. Velük együtt az egész magyar nemesség és arisztokrácia már a múlté, emléküket őrzik a fennmaradt kastélyok és kúriák, a családtörténeti és helytörténeti munkák.

¹Gudenus János József. A Lónyay családról egy családtörténész szemével. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 62. old.

²Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 93-94. old.

1.2. A Lónyay család Jakab (kihalt) ága

Berenczei Nane (Nane de Berencze) tehát az első ismert személy a Lónyayak családjából, aki Szatmár megyei Berencze helységben birtokos nemes. Fia Jakab, Comes de Loinia, aki 1291-ben Szatmár vármegyének főispánja¹, IV. László ideje alatt a királyi udvarnál tartózkodott királyi kamarásként. Felesége a Hont-Pázmány nemzetségből való Kozma gróf lánya², Rusdi Mihály özvegye³.

Fontos tisztázni, hogyan jutott a Lónyay uradalom a család birtokába⁴. A Betke család tulajdonát képezte, kiktől II. Endre ideje alatt megvette Bánk bán, Bor Benedek nádornak veje Simon főispán, kinek Gertrúd király öccse Eckbert bambergi püspök erőszakot tett. 1214-ben bán Péter bihari főispánnal szövetkezve összevagdosták a királynőt. Gertrúd királynő ellen elkövetett merénylet, a palota kirablása és a pecsét ellopása miatt hűtlenségbe esett, s mivel nem volt gyermeke, Lónya a megnevezett helységekkel együtt a királynéra szállt. 1272-ben azonban Rusdi Andrásnak fia, Mihály főispán V. István királytól kapta adományképpen a megnevezett helységeket⁵. Főleg azon hadi érdemeinek következtében, melyeket Füzér királyi várnak megtartása és Erney bán ellen viselt hadban tanúsított.

A Rusd nemzetség nem sokáig tartotta meg Lónya helységet. Rusdi Mihálynak, aki az oklevelekben Comes Michael parvus de genere Rusd neveztetik, első feleségétől két gyermeke (egy leánya és egy fia) született, akit szintén Mihálynak hívtak. Mihály második házasságakor a Hont-Pázmány nemből eredt Kozma főispánnak leányát vette feleségül, akitől gyermeke nem maradt. Halála után özvegye Berenczei Nane fiához, Jakab főispánhoz ment feleségül. Ezen kívül mostohaleányát,

¹Szirmay Antal. Szatmár vármegye fekvése, történetei és polgári esmérete 1. rész – Buda: Kir. Magyar Universitás, 1809, - 86. old.

²II. 1285. IV. László király a lónyai uradalmat Berenczei Nánafia Jakabnak és fiainak ajándékozta // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 76-77. old.

³Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monográphiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 57. old.

⁴A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadványai I. // Évkönyvek Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei levéltári évkönyv 5–6. (Nyíregyháza, 1985) Balogh István. Bereg megye leírása. – 60-61. old.

⁵A. Ch. 1272. Idem Stephanus litteras suas Michaeli Comiti, filio Andreae de terris Szaszfenes. Sz. Miklds, Lojiya, Boltrag et Bacsí donatis treinsscribit et roborat // Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Tomi V. Vol. 1. / Szerk. Georgius Fejér. - Buda, 1829. – 241-246. old.

kit Rusdi Mihály első felesége szült, férjhez adta új férje fiának, Benczencznek fiához, Keledhez. Sőt még Benczencze testvére, Kozma is a Rusd nemzetségből származó Roland leányát vette nőül. Mivel Rusdi Mihály özvegye mostohaleányát unokájához, Keledhez hozzá adta, a női hozomány és nászajándékokra 400 és 100 markot fizetett a sajátjából, melynek megtérítéséül mostoha fia a magvaszakadáshoz közeledő ifj. Rusdi Mihály beleegyezésével nevezett Bereg megyei Lónya és a hozzá tartozó Bótrágy, Bátyú és az Ung megyei Szalóka helységet második férje és ennek utódai részére fölkérvén, azokat a IV. László király 1285-ben Berenczei Jakab főispánnak adományozta¹. Így kerül Lónya és a vele járó helységek Jakab tulajdonába.

A családnak Berenczei Nánétól való leszármazását a mellékelt leszármazási táblázatok révén (2–10. számú melléklet) követhetjük nyomon. Jakab főispánnak öt fia volt: Pósa, Bencze, Kozma, Miklós és Jakab de Lónya. Közülük csak Bencze és II. Jakab utódai terjesztették tovább ágaikat. Habár II. Jakab ága a XVII. század első felében kihalt.

II. Jakab birtokainak nagyrésze Vásárosnaményban volt, s innen nevezhető ez az ág vásárosnaményi-ágnak. Élete során Losonczy Dénes leányát, Klárát vette feleségül². Jakab halálát követően özvegye perben állt Losonczy Istvánval az előbbinek leánynegyede miatt, 1355-ben kelt jelentés szerint sikerült megegyezniük³. Házasságukból két fiú született: Miklós és László. Miklósról ismeretes, hogy ő is pereskedett a Losonczy családdal anyja leánynegyedével kapcsolatban⁴. Családjáról annyit tudni, hogy 1390-ben Zsigmond király idején három fiát: Jánost, Lászlót és

¹Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 157-158. old.

²CXLVIII. 1351. január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 175. old.

³CLXVIII. 1355. június 30. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 204. old.

⁴CLXIX. 1356. január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 206-207. old.

Mihályt beiktatták a tulajdonukban lévő Rewbach (a mai Bácsaranyos) „szabolcsmegyei cossessio seu villa-ba”¹.

1355-ben Jakab másik fiát, Lászlót mesteri címmel találjuk. Ennek a Lászlónak négy utódja született: Miklós, Szaniszló, Jakab és Péter. Ismeretes, hogy 1414-ben Péter két gyermeke, László és a hajadon Kata beiktattak Lewk, Ezlar, Gyoman, és Bagus birtokok felébe, valamint Zenthpeter prédiumba². A család vérvonalát Szaniszló két fia, Miklós és István vitték tovább, hiszen két mellékágot alapítottak. Lászlóról csupán annyi ismeretes, hogy 1455-ben tanúként kihallgatták ifjabb Kállai János és Kusalyi Jakcs László közötti peres ügyben, mivel a Lónyay birtok határos volt a Jakcs László által elfoglalt kaszonyi területtel³.

Miklós a XV. században élt. Róla tudjuk, hogy egyike volt azoknak a Lónyayaknak, akik panaszt tettek Szécsi Péter korbáviai püspök és Szécsi Béla özvegye ellen, hiszen somi jobbágyaikkal Fejértó nevű rétjük egyik felét lekaszálták, másik részét pedig felgyújtották⁴. Saját unokatestvérével, Lónyay Istvánnal is pereskedett⁵. Fia: I. Albert, korának egyik jeles férfija. 1465-ben feleségül veszi eszenyi Chapy Erzsébetet, ki Zetheleki Ákos özvegye. Egy 1489-es oklevélből megtudjuk, hogy Geréb Mátyás dalmát, horvát és szlavón bán felkéri a csázmai káptalant, hogy figyelmeztesse egy királyi esküdtel együtt Erzsébetet arra, vegye fel jegyajándékát⁶. Később a csázmai káptalan jelenti, hogy 1489 májusában idézést kapott Hermanni László ellen Jakab nyolcadára, a kőrösi székre, mivel a figyelmeztetés ellenére is vonakodott átvenni a Zetheleki Ákos birtokaiból járó

¹1725. Nov. 3. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 194. old.

²2209. Júl. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár IV. (1413-1414). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 25. – Budapest, 1994. – 505-506. old.

³15000. / 1455.11.26. / Bereg megye. // Diplomatikai levéltár. Q szekció. // Hozzáférés módja: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/170350/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IG1pa2xcdTAwZjNzIn0>

⁴966. Aug. 12. Kászony. // C. Tóth Norbert, Mikó Gábor. Zsigmondkori oklevéltár XIII. 1426. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 55. – Budapest, 2017. – 228. old.

⁵660. Jún. 11. // C. Tóth Norbert, Lakatos Bálint. Zsigmondkori oklevéltár XII. (1425). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 52. – Budapest, 2013. – 249. old.

⁶107084. / 1489.05.14. / Geréb Mátyás dalmát, horvát, szlavón bán. // Diplomatikai levéltár. // Hozzáférés módja: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/225854/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlhesBqYWthYiJ9>

jegyajándékot¹. Lónyayval legközelebb 1488-ban találkozunk, amikor Sági Bereck a garamszentbenedeki apátság nevében kiállít egy bizonyáglevelet, miszerint eltiltja Albertet, Gadóczi Miklóst és másokat Alpár, Ság, Sáp és Csánytelek elfoglalásától². 1500-1501-ben Zengg (Segnia) tengerparti város kapitánya és kormányzójaként tűnik fel. II. Ulászló francia menyasszonyát, Candalei Annát 1501. augusztus 23-án Lónyay Albert fogadta az ország határán, s első volt, ki Magyarország területén letette hódolatát a királynő előtt. 1504-ben Albert Magyarország követe Velencében, ahol ő írta alá a szerződést, melynek értelmében a köztársaság évi 30 ezer aranyat fizet a királynak a török háborúra³. 1513-ban feleségül veszi Anasztáziát, kitől három fia és egy leánya született: Kristóf, Péter, Farkas és Mária. Ez a négy testvér 1313-ban a leleszi konvent által beiktatott a hetenyi birtokba⁴. I. Albertről annyi bizonyos, hogy 1522-ben még élt, mivel vádat emelt Lónyay István ellen⁵.

Fiai közül csak Péter alkotott családot. Ez 1555-ben és a későbbiekben is a vele vérséges Büdyekkel törvénykezik, 1556-ban pedig Zaberardino Mátyás váradi püspök arra szólítja fel, hogy hűsége bebizonyításaként a nagylónyai kastélyt égesse föl, nehogy a pártütők bevehessék magukat. Midőn fiát, II. Albertet a hűtlenség bélyegével sújtották, birtokait, hogy megmentse 1582-ben ő maga foglalta el. 1560-ban elvette Kisasszonyfalvi Istvánffy Magdolnát⁶, kitől három gyermeke született: Ferencz, Krisztina és II. Albert. Ferencz 1575-ben Bekes Gáspár mellett harcolt Erdélyben Báthory István ellen. Felesége, Segnyey Margit 1592-ben már özvegy volt.

¹107084. / 1459.-05-27. / Csázmai káptalan. // Diplomatikai levéltár. Q szekció. // Hozzáférés módja: <https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/225920/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogImxvbnlhcSJ9>

²1499. XI. 15. – Nyitrai káptalan. // Benedek Gyula, Zádorné Zsoldos Mária. Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek 1075-1526. // Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Közleményei 3. – Szolnok, 1998. – 245. old.

³Magyar Történelmi Tár. A történelmi kútfők ismeretének előmozdítására XXII. kötet. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1877. – 3-5. old.

⁴Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 13. old.

⁵Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monographiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 293. old.

⁶Felső-Győri Nagy Iván: A Kisasszonyfalvi Istvánffyak // Turul. A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye. – Budapest: A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság, 1883. – 166. old.

unokatestvére fiával, Andrással, valamint Uray Miklóssal volt peres üggye. Utóbbival azért, mert annak nejét Uray Ferencz várnagya által elfogatva megölette¹. Gergely nejének nevét nem tudni. Három fia ismeretes: Balázs, V. György és V. János. Fiai közül György 1573-1574 között Bereg vármegye alispánja. Felesége Lövey Erzsébet, ki 1589-ben már özvegy volt. Házasságukból egy fiú, Gábor és három leánygyermek született úgy, mint Fruzsina, Judit és Zsuzsa. Közülük Fruzsina Homonnay Drugeth Ferencz hitvese volt. Vonaluk elenyészett.

V. György testvére, V. János 1576-ban szintén Bereg vármegye alispánja volt. Feleségétől, anarchi Tegzes Annától öt gyermeke született. Fia II. Gergely, aki rokonával, Lónyay István tokaji várkapitánnyal perben állt. A vád szerint egyik szolgáján, Lengyel vagy másképpen Szaniszló Györgyön hatalmaskodást követett el, s meg is ölte. István 1587-ben a királyi táblán II. Gergely javait magának íteltette. II. Gergely Erdélybe menekült, de eközben még Ilosvay István és Morvay János is azon fáradozott, hogy megszerezzék javait. 1591-ben Lónyay János Báthori István országbíró előtt emelt szót ez ellen². Feleségül vette Darvas Juditot. Ez alatt az idő alatt hánykódtatásban részesült II. Gergely leánya Ilona, ki Kákonyi István felesége és négy fia: Péter, Farkas, Menyhért és Gergely. Fiai Erdélybe szorultak, s itt tevékenykedtek Báthory Gábor és Bethlen Gábor korában.

Péter családjával Erdélybe menekült. I. Rudolf 1590-ben a következő birtokokat adományozta Lónyaynak: Nagybári, Nagylónya, Kislónya, Szilágysziget, Mátyus, Bótrágy, Bátyú, Harangláb, Vásárosnamény³. 1593-ban már kassai lovaskapitányként találkozunk vele⁴. Élete során feleségül vette Bornemissza Erzsébetet, de gyermekük azonban nem született. Testvére, Menyhért nőül vette

⁵Budai Ferencz polgári lexicon II. rész. – Pest: Khór és Wein Könyvnyomdája, 1866. – 372-373. old.

¹Hetedik kötet. Lónyay család // Hozzáférés módja:

<http://www.pechydepechujfalu.hu/myfiles/htmls/mnzs/mnzsxw.html>

²Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 163. old.

³A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 4. kötet - 614. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_04_0594/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxvbnlhcSJ9

⁴A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 5. kötet - 58 - 59. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_05_0033/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxvbnlhcSJ9

özvegyét, Erzsébetet¹. Emellett Báthory Gábor kamarása volt, kitől 1609-ben Berencze helységet kapta. 1610-ben maga és testvérei számára adományban nyerte Kováts-Kapalnak helységet², 1630-ban pedig a Szabolcs megyében fekvő Szent Mihály birtoknak a felét juttatják vissza hozzá, melyet a háborús mozgolódások ideje alatt a Lónyay családtól minden pénzbeli ellenszolgáltatás híján csatoltak Tokaj várához³.

Farkas a lovasság tábornoka Báthory Gábor alatt. 1612-ben adományban kapta Alsó-Viszt és Felső-Árpás helységeket. 1613-ban élete végéig birtokainak megkapta Báthorytól Bajom, Nagy és Kis Rábé, Dancsháza, Szerep, Szováth, Derecske és Szentmiklós helység adó és dézsma jövedelmét⁴. 1613. október 27-én Báthoryt hatvanan megtámadták és meggyilkolták a Pecze vizének partján⁵. A hatvan ember ellen csak kettő szegült ellen a fejedelem környezetéből: a lovasság tábornoka, Lónyay Farkas és Komáromi Endre. Lónyay halálos sebet kapott, s néhány nap múlva meghalt. Utódai nem voltak, mivel családot soha nem alapított.

Testvére Lónyay Gergely, ki Bethlen Gábor idejében előkelő férfi. Birtokolta Szatmár megyében található Ombód helységnek egy részét⁶. Lónyay Farkas halála után Szentmiklós két részét Gergely fivérével, Menyhérttel birtokolta⁷. Felesége

¹A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 7. kötet - 466. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0290_a/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlhcSBwXHUwMGUxbCJ9

²Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 164. old.

³HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 087. - No. 076. // Acta Commissariorum ad Partes Superiores ratione Bonorum quorundam anno 1630 ablegatorum. – 4.old. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc087_no076/?document=1&pg=3&bbox=-290%2C-2808%2C2928%2C-919

⁴HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 006. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no006/?list=eyJxdWVyeSI6ICJIVSBNTkwgT0wgRSAXNTYgLSBhLiAtIEZhc2MuIDAxMy4gLSB0by4gMDA2LiJ9

⁵Erdélyi fejedelmek – Báthory Gábor // Hozzáférés módja: <http://magyartortenelem.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=11112>

⁶HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 008. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no008/?document=1&pg=26&bbox=-255%2C-1692%2C2482%2C-64

⁷HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 007. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no007/?list=eyJxdWVyeSI6ICl2Llx0SFUgTU5MIE9MIEUgMTU2IC0gYS4gLSBGYXNjLiAwMTMuIC0gTm8uIDAwNy4ifQ

Szokoly Sára¹, húga Lónyay Ilona, aki kétszer házasodott. Első férje Vitkay István, második Haller Péter volt². Ezekben a testvérekben az erdélyi ág elenyészett.

A Lónyay család első biztosan ismert őse Berenczei Nane, kinek fiát, Jakabot Szatmár vármegye főispánjaként tartunk számon. Feleségének, Rusdi Mihály özvegyének köszönhetően került a család birtokába a Lónyay uradalom. Fiai közül Bencze és II. Jakab vitték tovább a család ágát. Jakab utódai közül kiemelkedik: I. Albert, ki Zengg várának kapitánya és Magyarország követe is Velencében; II. Albert huszti várparancsnok; V. György, ki Bereg vármegye alispánjaként tevékenykedett; Farkas, ki Báthory Gábor lovasságának parancsnoka volt. II. Jakab ága végül a XVII. században kihalt, de így is számos jeles, nagyra becsült személyt mondhat a tagjának. Ágából többen is kitűnnek katonai és politikai tevékenységükkel, melyeket Magyarország javára tesznek.

¹A zokoli és kis-várdai Zokoly család. Szerk. Radvánszky Béla. // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1868. – 510. old.

²Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 17. old.

II. FEJEZET

A LÓNYAY CSALÁD BENCZE (FŐ) ÁGA

A XV – XX. SZÁZADBAN

2.1. A Lónyay család Bencze ága

Mint már említettük, az 1240 körül élt Berenczei Nanet tekintjük az első ismert családtagnak. A család leszármazása tőle vezethető le egészen napjainkig. Nane fia Jakab főispán volt, kinek öt fia közül csak ketten vitték tovább a család ágát: Jakab és Bencze. Bencze 1377 előtt meghalt, az ő ága jön le korunkig. Három fia volt: Keled, György és János. Közülük Keled utód nélkül halt meg. Györgynek öt fia született: Miklós, Péter, Sebestyén, Gábor, ki 1424-ben Kystharkani Györggyel és Miklóssal pereskedett¹; és Ferencz, kivel 1387-ben találkozunk a Kállay család Vidtelek és Szalka nevű bitokainak a meghatárolásánál². Csak három testvérnek: Péternek, Ferencznek és Gábornak született gyermeke. Ferencz fia, György 1417-ben tűnik fel egy peres ügy királyi embereként³. Gábor egyetlen fiáról ismeretes, hogy az 1420-as években perben állt Szécsi Péter korbáviai püspökkel⁴. Ez az ág a XV. században elenyészett. Bencze harmadik fiának, I. Jánosnak ága maradt fenn. E János 1327-1380-ig, mint élő személy említették. Négy fia maradt: István, Miklós, Mihály és László. Ez utóbbi kettő unokáiban elenyészett. Miklósról és Mihályról ismeretes, hogy 1419-ben Garai Miklós nádor kijelölt emberei között voltak a Geuden birtok pontos határainak megállapításánál⁵.

I. István hadi téren mutatott jeles tetteiért „vitéz” melléknévvel tiszteltetett meg. Tudjuk róla, hogy perben állt a Kállay családdal Vidtelek és Szalka határai kapcsán⁶.

¹1117. Oct. 6. // Mályusz Elemér. Zsigmond-kori oklevéltár XI. (1424). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 49. – Budapest, 2008. – 459-460. old.

²358. Dec. 30. // Mályusz Elemér. Zsigmond-kori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 35. old.

³869. Szept. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmond-kori oklevéltár VI. (1417-18). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 32. – Budapest, 1999. – 261. old.

⁴1094. Szept. 5. // C. Tóth Norbert. Zsigmond-kori oklevéltár X. 1423. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 43. – Budapest, 1951. – 437. old.

⁵154. Febr. 14. // Borsa Iván. Zsigmond-kori oklevéltár VIII. (1421). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 39. – Budapest, 2003. – 67. old.

⁶405. Jan. 20. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 39. old.

Halála után kelt 1419-es és fia, András, valamint a többi ágakon ekkor élő nemzedék részére az ősi Nagy- és Kislónya, Harangláb, Bótrágy, Bátyú, Namény Beregben és Bári Zemplénben fekvő javokról kelt új megerősítő királyi adományban olvashatjuk¹. Felesége Domahidy Katalin. A hagyomány szerint az esküvőjük napján násznagyja, két vőfély és minden jelenlévő domahídinak emlékül egy-egy ellenséges vezértől általa elvett kardot adott². Két fiúk született: I. András és II. István. Utóbbi 1391-1406 között Zsigmond király uralkodása alatt „Nagyságos” címmel fordul elő, így tekintve az akkori időt, igen tekintélyes hivatalt kellett viselni. II. István ága utódok híján azonban kihalt.

I. András 1418-ban összes nagy- és kislónyai részbirtokait, a kislónyai vámrésszel együtt zálogba adja a nővéreinek, Kata Pócsay Péternének és Jusztina özvegy Fügi Jánosnénak³. Utódai: János, László, György és Antal. Közülük VI. János lett a család fenntartója. Felesége Kisfaludy Patóchy Dorottya volt. Egyetlen gyermekük született: II. András, aki korának jeles képviselője. Hunyady János kormánybiztos által 1447-ben összehívott nevezetes budai országgyűlésen Bereg vármegye követe volt Balsói Péterrel, Bereghi Miklóssal és Ulazi Privárdal együtt⁴. 1462-ben II. András Bereg vármegye alispánja lesz. Alispáni okmánypecsétje 1463-ból maradt ránk⁵, ebben az évben Hunyadi Mátyás biztosaként is találkozhatunk vele⁶. Gyermekai I. Menyhért, VIII. János és VII. László.

I. Menyhérttel 1494-ben találkozunk, amikor is jelenlegi és jövőbeli peres ügyében való eljárásra, törvényes ügyvédjének hatalmazza meg Swran Györgyöt és még 12 személyt⁷. 1513-ban feleségül vette Katalint, hogy melyik családból való azt

¹Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 17. old.

²Lónyay Albert. Emlék a Lónyay család múltjából, különösen a XVI. sz. második és a XVII. sz. első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről. – Budapest: Pallas Részvénytársaság nyomdája, 1890. – 12. old.

³Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monográfiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 391. old.

⁴Bátorfi Lajos. Adatok Zalamegye történetéhez II. kötet. – Nagykanizsa: Wajdits József Gyorssajtónyomása, 1876 – 303. old.

⁵Klősz György: A magyar királyi Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója. – Budapest: Athenaeum R. Társ. Nyomdája, 1889. – 20. old.

⁶CCCXXXI. // Hunyadiak kora Magyarországon. Oklevéltár. XI. / Szerk.: Teleki József gróf. – Pest, 1855. – 37. old.

⁷846. 1494. január 6. // A pécsváradi konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254-1526. / Szerk.: Kőfalvi Tamás. – Szeged, 2006. – 411-412. old.

sajnos nem tudjuk. Két fiúk született, úgymint György és Kristóf. György a mohácsi vész után a nemzeti párton Szapolyai mellett küzd. Megnevezett Györgynek és testvérének, Kristófnak sok gondjuk volt mostohaanyjukkal, aki már kétszer is volt házas. Első házasságából különféle értékeket rejtegetett a szekrényében, amiért mostohafiai lónyai nemesi udvarába és lakásába berontottak, szekrényeit feltörve s azokból az özvegy előbbi két férjétől, nemes Csarnavodai János és Bán Bernáttól maradt értékes vagyonát elvitték, sőt még bántalmazták is, ezért 1525-ben perbe fogták őket¹.

VII. László Félegyházi Jusztinát vette feleségül, ki 1524-ben már özvegy volt. Egy leányuk maradt: Ilona, akit Keörössy János vett el nőül, ki 1571-ben szintén özvegy lett². VIII. János lett az ág fenntartója, ki meghalt 1517-ben. Feleségétől, csicseri Orosz Dorottytól három gyermeke született: IV. András, Lőrincz és VI. István. VI. Istvánnak fia, IX. János 1571-ben osztozott rokonaival. Gyermeke négy maradt: Kristóf, László, aki beregi alispán volt 1611-ben, István és Margit, de ezekben vonala elenyészett.

IV. András viszi tovább a családot. Felesége Csobay Luczia, ki két gyermekkel ajándékozta meg: leányuk, Erzsébet Kardos Józsa hitvese volt, fiúk Lónyay István. VII. István 1547-1615 között élt, híres törvénytudó, tokaji és szatmári várkapitány³. A hatalmas Báthory családdal került rokonságba, feleségül vette Báthory Katalint, Szaniszlóffy Báthori Elek és kusali Jakcsi Anna leányát, kivel hozományul birtokot kapott. 1573-ban Báthory István erdélyi fejedelem vezérlete alatt összeesküvés bontakozott ki Magyarországon a németek ellen. Az összeesküvésben két Lónyay szerepelt, kik 100-100 lovast ajánlottak a harctérre⁴. E két Lónyay egyike István, a másik pedig IX. János lehetett.

¹Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monográphiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 393. old.

²Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 165. old.

³A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 9. old.

⁴Báthory István és egy magyarországi összeesküvés. Szerk: Szádeczky Lajos. // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1886. – 946. old.

Istvánt az 1607. évi kolozsvári országgyűlésen, ami június 10-24 között zajlott, Boroszlai János megvádolta, hogy hozzá és feleségéhez, Báthory Katához letéteményezett pénzét nem akarják visszaadni. December elsejére mindkettőjüket beidézték a törvényszék elé¹. Báthory Gábor fejedelem bizalmas kapcsolatban állt Lónyay Istvánnal, ezt bizonyítja az 1607. november 12-én Perecsenyben² és 22-én Tokajban³ kelt levelek. Istvánnak hat gyermeke maradt. Fiai: X. János, VI. András, Zsigmond. Leányai: Kata, bedegi Nyári Bernátné, Zsuzsanna, Becsky Lászlóné és Anna, Kapy Zsigmondné. Özvegye Báthory Kata 1625. július 16-án Perecsényi várkastélyában tett végrendeletet⁴.

VI. András korának kiemelkedő alakja, a hajdúság vezére és kállói várparancsnok 1609-1619 között⁵. Elvette feleségül Perneszi Erzsébetet, osztopani Perneszi Gábor és Surányi Borbála leányát. András 1620 táján meghalt, s később özvegye másodszor is férjhez ment. Leányuk Erzsébet kétszer házasodott, először Barkóczy Ferenczhez, utóbb Apagyai Miklóshoz. Fiuk VII. András az egyházi pályára lépett. Kazinczy Ferencz Lónyay Andrást nagyváradi püspöknek írja⁶.

Andrásnak, a kállói várparancsnoknak a testvére volt Lónyay Zsigmond, a család egyik legjelentősebb embere, aki 1593-1653 között élt. Bethlen Gábornak és I. Rákóczi Györgynek tesz kiváló szolgálatot. 1614-es okmány szerint Mogyorós és Kisnamény Zsigmond tulajdonát képezték⁷. Midőn Bethlen Gábor 1626-ban Wallenstein ellen sikeres hadat viselt, s ez a tél beálltával hadait visszavonni

¹LXII. 1607. j. ún. 10—24. A kalosvári országgyűlés irományai. // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történeti Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 507-508. old.

²LXXXVI. 1607. nov. 12. A hajdúk zavargása ügyében kelt jelentések. // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történeti Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 562-563. old.

³LXXXVI. 1607. nov. 12. A hajdúk zavargása ügyében kelt jelentések. // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történeti Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 563-564. old.

⁴Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 21. old.

⁵Koroknay Gyula. Kállói kapitányok. – Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványa, 2006. – 36. old.

⁶Kazinczy Ferencz. Magyar Pantheon. Életrajzok és életrajzi jegyzetek. – Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1884. – 318. old.

⁷HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 008. // Hozzáférés módja:

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no008/?document=1&pg=26&bbox=-255%2C-1692%2C2482%2C-64

kényszerült. Követként Lónyay Zsigmond küldetett ki néhány társával a béke megkötésére, s ezt Pozsonyban a fejedelem nevében ő írta alá. Később részt vesz a magyarországi közügyek intézésében, mint megyei tisztviselő, és mint országgyűlési megyei követ. 1627-ben már Kraszna vármegye főispánja volt¹. II. Ferdinánd 1627. január 27-én Lónyay Zsigmondot és utódait bárói méltóságra emelte². 1649. április 12-én az a kitüntetés érte, hogy az országgyűlés által a protestánsok közül nádori méltóságra jelöltetett.

Életében kétszer volt házas. Első felesége Varkocs Margit, menyegzőjüket 1620. november 11-én tartották. Akkor halt meg, mikor férje a nagyszombati béketanácskozásban vett részt³. Első házasságából három leánya született: Margit, Anna és Zsuzsanna. Másodszor Nagymihályi Bánffy Erzsébetet vette el. 1650. november 6-án a vásárosnaményi birtokában tette le a végrendeletét, 1653. május 7-én Zsigmond meghalt. Özvegyét Rákóczi László vette nőül, s így került a munkácsi és a szentmiklósi uradalom a Rákócziak tulajdonába⁴.

Lánya, Margit kétszer ment férjhez, először Telegdy Istvánhoz, másodszor gróf Csáky Istvánhoz. Zsigmond második leánya, Anna Wesselényi István közép-szolnoki főispán hitvese, 1656-ban azonban férje meghal. Egy évvel később Annát eljegyzti Kemény János, aki már szintén özvegy. Ezt a második házasságot Gyöngyösi István 1693-ban énekelte meg a „Porából megéledett Phoenix” című barokk eposzában⁵. 1657-ben Kemény lengyel hadjáratra indul, s közben tatár fogságba kerül. Hatalmas összeget fizettek, hogy 1659-ben hazatérhessen. Valószínűleg ebben az évben házasodott össze Lónyay Annával. 1660. január 4-én Kemény Jánost rendei erdélyi fejedelemmé választották. 1662-ben Anna fejedelemasszony a Segesvár alatti csatában elvesztette férjét⁶. Első házasságából született fia, Wesselényi Pál a híres

¹Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 166. old.

²Lónyay Albert. Emlék a Lónyay család múltjából, különösen a XVI. sz. második és a XVII. sz. első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről. – Budapest: Pallasz Részvénytársaság nyomdája, 1890. – 29-31. old.

³XVII. 1944. decz. 19. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 148. old.

⁴Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monográphiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 722. old.

⁵Porából megéledett Phoenix. / Gyöngyösi István. // Hozzáférés módja: <http://mek.oszk.hu/06000/06076/06076.htm>

kuruc tábornok¹. Anna testvére, Zsuzsanna 1622-1656 között élt. Férje Bocskay István, zempléni főispán. 1671-ben Bocskay Wesselényi összeesküvésébe keveredett s jószág- és fejvesztésre ítélték, de sikerült Erdélybe menekülnie².

Zsigmond testvére X. János lett a család fenntartója. Rákóczi Zsigmond fejedelem hű embere volt. 1607-ben Déva várkapitányává nevezték ki, 1613-ban meghalt. Felesége Malomvizi Kendeffy Zsófia, három gyermekük született: István, Judit, Geréb András hitvese és Margit. IX. István felesége Sarmasághy Anna, kitől két gyermeke jött a világra: I. Gábor és X. István, utóbbi nem hagyott maga után utódot. I. Gábor 47 éves korában, 1683. február 24-én délután hunyt el Bótrágyon, s ugyanazon év június 13-án helyezték végső nyugalomra a nagylónyai templomban, „*régi eleinek szokott temető helyén*”³. Ismeretes mindez hitvese, Guthy Erzsébet Melith Zsigmondhoz intézett leveléből, melyben néhai férje temetésére hívja a címzettet. Lónyay Gábor végrendelete 1682-ből elég részletes képet tár elénk a család birtokairól, melyeket kivétel nélkül feleségére hagy, hogy majd ő ossza szét a gyermekek között⁴. Tuzséról, mint anyai örökségről beszél a végrendelező, mivel Lónyay Gábor édesanyja Sarmasághy Anna, az ő édesanyja pedig Serédy Dorottya volt. Már ebből a néhány családtörténeti adatból is felvázolható a birtoklási rend: Tuzsér urai a Várday–Serédy–Sarmasághy–Lónyay vonalon követték egymást nemzedékről nemzedékre⁵.

Guthy Erzsébettől hat gyermeke született: László, Gábor, Erzsébet, Ferencz, András és István (6. számú melléklet). Gáborról ismeretes, hogy az ellenségtől kapott kézsebe miatt Palocsay György kuruc brigadéros, a Nagyvárad körüli ostromzár

⁶Lónyay Anna. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-anna-96059/>

¹Wesselényi Pál, báró. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/w-7870D/wesselenyi-pal-baro-787AC/>

²A tolcsvai Bónis-család levéltárából. I. közl. Szerk. Komáromy András. // Magyar Történelmi tár. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala. – 150. old.

³CCXXX. / Oklevelek és levelezések 1600–1700. // A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. IV. köt. / Szerk.: Géresi Kálmán. – Budapest, 1887. – 534–536. old.

⁴Nagylónya, 1681. április 28. és 1682. november 28. / Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 25-28. old.

⁵Takács Péter. A lassú gyarapodás százada. / Tuzsér. Száz Magyar Falu Könyvesháza. / Szerk.: Németh Péter. – Budapest. – Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., 2000. // Hozzáférés módja: https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Tuzser/index.htm

parancsnoka állít ki számára 1705. március 3-án védlevelet. Az oklevél szövegéből nem derül ki pontosan, hogyan és mikor szerezte sebesülését Lónyay Gábor, de a megfogalmazásból az látszik igen valószínűnek, hogy frissen szerzett sebesülésről van szó, és a védlevél egyben elbocsátólevél volt, amely a városi és falusi bírákat Lónyay hazautazásának segítésére is intette¹. Az okmány nem csupán azért fontos számunkra, mert a család egy alig ismert tagjának dicséretes helytállásáról tudósít, hanem azért is, mert valószínűleg ifj. Lónyay Gábor örökölte Tuzsért, illetve ő rendezhette be itt rezidenciáját. Erre vall legalábbis, hogy egy hozzá intézett levelet 1708-ban „Tusírba” címeztek². Családjából két testvére, Ferencz és István vitték tovább a család vérvonalát, hiszen mindketten külön vonalat alapítanak:

1. Lónyay Ferencz kuruc fegyveresítési és ruházati főhadbiztos játszotta a legjelentősebb történelmi szerepet, mint a Rákóczi-szabadságharc egyik gazdasági vezetője és egy görög kereskedő üzletfeleként a kora újkori magyar tőkés vállalkozók ritka képviselője. II. Ferencz 1698-ban Bereg megye szolgabírója. Vázlatos életútját, közéleti szerepvállalását és üzleti tevékenységének tragikus halálához vezető kudarcát Bánkúti Imre tárta fel egy forráskiadványban³. Élete során kétszer nősült. Első felesége Csebi Pogány Éva, második Girincsy Borbála, ki férje halálát követően nagyon rossz anyagi helyzetben találta magát. Erről tanúskodik Girincsy Ferencné Fáy Kata vigasztaló levele megözvegyült leányához⁴. A közös gyermekeik közül fiúk, III. Ferencz lett a család fenntartója. Szabolcs megyében lakott, s a megyegyűléseken játszott fontos szerepet. Felesége Galambos Sára, kitől három gyermeke született: VI. Gábor, Julianna Gyulaffy Miklósné, Klára Bárczay Lászlóné. Gábor az 1700-as évek közepén élt feleségével, Bárczay Juliannával, kitől fia

¹Nagyvárad körüli ostromzár, Biharpuspöki, 1705. március 3. / Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 29. old.

²Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 24. old.

³Bánkúti Imre: Lónyay Ferenc fegyveresítési és ruházati főhadbiztos válogatott iratai. Vaja: Szabolcs-Szatmár megyei Múzeumok Igazgatósága-Vay Ádám Múzeum Baráti Kör, 1980. – 104. old.

⁴Nagyvárad körüli ostromzár, Biharpuspöki, 1705. március 3. / Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 29-30. old.

született, XII. János néven. Feleségül vette Lónyay Florentinát, idősebb Lónyay Zsigmond és csebi Pogány Klára leányát. 1778-ban született gyermekük, VII. Gábor¹.

VII. Gábor a család egyik kiemelkedő tagja. Zemplén megyében ügyésszé választották, 1804-1809-ig alispán és királyi tanácsos. 1809-ben Bereg megye főispáni helytartójává nevezték ki, 1817-ben már Ung megye főispánja. 1821-ben ismét Bereg megye főispánja lett, május 23-án iktatták be. Érdemeiért a Szent-István rend keresztjével tüntették ki². Deregnyőn 1824. május 8-án halt meg. Hitvesétől, báró Prónay Piroskától négy gyermeke született: I. Florentina Lónyay Jánosné, XIII. János, kinek felesége gróf Vay Eulália, VIII. Gábor, IV. Piroska Bárczay Józsefné és V. Emma Zarka Jánosné.

VIII. Gábor 1805-1885 között élt. 1826-ban Zemplén megye aljegyzője lett, a következő évben már a megye szolgabírója. 1835-ben az országgyűlésre követnek lett küldve, 40 éven át volt a követség tagja. Az utolsó pozsonyi országgyűlésen, 1847-ben az úrbériség örökös megváltását a rendek házában Lónyay Gábor indítványozta³. 1823-ban feleségül vette Kazinczy Ottiliát, ki 1883-ban halt meg. Később elvesztette egyetlen fiát, Ödönt s néhány hónap múlva ő is követte. Hat lánya maradt utána: Ida, Mária, Lujza, Gabriella, Ottilia és Olga.

2. XI. János élete során kétszer házasodott meg: először Göcze Erzsébetet, másodsor Darvay Klárát vette feleségül. E két házasságából számos gyermeke született: István, Sándor, XI. László, Kata, Éva, András és Krisztina. XI. László lett az ág fenntartója, kinek felesége Darvas Zsófia. Három gyermekük született: IV. Menyhért, Ilona, Vay Istvánné és XII. László⁴.

XII. László 1769-ben beregi főispán, királyi tanácsos és országgyűlési követ volt. Felesége Plathy Anna, kitől hét gyermeke született: István, ki korán meghalt, V.

¹Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 55. old.

²Lónyay Gábor. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-gabor-96072/>

³Horváth Mihály. Huszonöt év Magyarország történelméből I-III. kötet. – Budapest: Históriaantik Könyvesház, 2012. – 540. old.

⁴Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 52-53.old.

Péter, Pál, Zsófia, XIII. László, VII. György és Zsuzsa, Morvay Györgyné. Közülük három fia alapított családot: Péter, György és László. V. Péter nőül vette Bernáth Annát, három leányuk volt: Anna, Karolin, Vladár Józsefné és Lila, Vladár Kristófné. VII. György vásárosnaményi nagybirtokos. Kétszer nősült: első Losonczy Erzsébet, második felesége pedig Richter Karolina. Első házasságából született VIII. György, Klára, Schweizer Gézáne és Erzsébet, kinek férje Jékey Kálmán. Richter Karolinától egy fia született: Sándor. XIII. László országgyűlési képviselő, 1865-ig élt. Nejétől, Bonis Teréziától öt gyermeke született, de ezek közül hárman még fiatalon meghaltak. Megmaradt két gyermeke Lujza, Szomjas Józsefné és XIV. László, aki kincstári gazdasági főtitkár volt. XIV. Lászlónak egy fia és egy lánya született hitvesétől, Elek Teréziától: Ferencz és Ilona, Kállay Leopold hitvese¹.

Vissza kell mennünk egészen IV. Menyhérthez, XI. László fiához, ki Ugocsa megye országgyűlési követe volt 1790-1791 között. Felesége Szemere Erzsébet, ki három fiút szült: I. József, XIII. János és X. András.

I. József 1790-1847 között élt, császári és királyi kamarás. Napóleon elleni harcokban már kapitányként volt jelen az akkor 18 éves Lónyay. Szoros barátságban állt gróf Széchenyi Istvánnal. Hitvese Batthyány Karolina, kitől 1822-ben egy lánya született: Vilma. 1847-ben ment férjhez szentmiklósi és óvári gróf Pongrácz Jenő ezredeshez, ki császári és királyi kamarás is egyben².

X. András gróf Frimont Dórát vette feleségül, kivel négy gyermeket nemzett: Johannát, Katalint, gróf Montmorencynét, Tivadart és Lizát. Tivadar hitvese Komáromy Terézia, ki négy gyermekkel ajándékozta meg: András, Theodóra, Irma és Katalin.

XIII. János korának jelentős alakja. 1829-ben Bereg megye alispánja s követe. 1836-ban Bihar megye, 1846-ban Bereg megye főispáni helytartója³. Főispáni székébe augusztus 23-án iktatták be. 1838-ban a pesti árvíz idején nagy érdemeket

¹Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 55.old.

²Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 167. old.

³A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 10. old.

szerzett. 1859 decemberében halt meg, a nagylónyai családi sírboltba temették el¹. Feleségül vette Lónyay Gábor és Prónai Piroska leányát, Florentinát, kit nemes szívről ismertek. 1885-ben távozott az élők sorából. Gyermekei: Menyhért (vele a dolgozat III. fejezetében foglalkozunk), III. Albert, XV. János, Etelka, ki Szirmay Ödön felesége, Kálmán és József, kik családot nem alapítottak.

XV. János 1841-1846 között a bécsi hadmérnök-akadémián volt, ahonnan a 6. könnyű lovas ezred hadnagyaként távozott. 1850-ben a 11. huszárezred századosa, később Galíciában katonáskodott. Mikor 1856. november 13-án feleségül vette Kovnaczka Constancét, kilépett a katonai szolgálatból, s Nagylónyára költöztek. 1867-ben Bereg megyei főispáni helytartónak nevezték ki, 1877-ben már Máramaros főispánja lett. Működése első évében megalakította a sajttermelő szövetkezetet, s sokat tett megyéje közgazdasági érdekeinek előmozdítására. A főispáni méltóságot 1893-ig viselte. Ekkor érdemei elismeréséül a király a Szent István-rend kiskeresztjével tüntette ki². A főrendiháznak 1891-től tagja volt. Meghalt 1897. április 22-én Máramaros-Szigeten. Egy fia maradt utána: Sándor.

A középső grófi ág címét I. Ferenc József király 1896. október 29-i budapesti kelettel adományozta Gábor és Elemér fivéreknek, címerbővítéssel és az örökös főrendiházi tagsági jogosultság egyidejű adományozásával³, amelyet az 1901. XXII. tc. cikkelyezettett be. Elemér 1917. január 28-án IV. Károly által hercegi rangra emeltetett: *„Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére Nagy-Lónyay és Vásárosnaményi gróf Lónyay Elemér főrendiházi tagnak, valamint elsőszülöttségi joggal törvényes fiutódainak, a már birt örökös főrendiházi tagsági jog változatlan fentartása mellett a magyar hercegi méltóságot a „főméltóságú” czimmel díjmentesen adományozom⁴.”* Hercegi rangja 1946. július 20-án Budapesten

¹Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 64. old.

²Lónyay János // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-janos-9609F/>

³K 19 - Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 70. kötet. 20408. sz. – 439 - 444. old. // Elektronikus hozzáférés:

https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_70_0230/?list=eyJmaWx0ZXJzJjJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IGVsZW1cdTAwZTlyIn0

bekövetkezett halálával, fiú örökös híján kihalt. Gábornak pedig 1954-ben Kalocsán bekövetkezett halálával ez a grófi ág is kihalt¹.

III. Albert 1823-ban született. A család egy kitűnősége, s a történelemtudomány művelője. 1847-ben feleségül vette Kubinyi Rózát, kit 1863-ban sajnos elvesztett. 1860-ban Ugocsa vármegye főispánjává nevezték ki, december 19-én iktatták be. Megírta saját családja történetét e cím alatt: „Emlék a Lónyay-család múltjából”. Hat gyermeket hagyott maga után: Ilona, Mária, ki Lónyay Béla hitvese, IV. Albert, Rózsa, Flóra és Géza².

Végül az ifjabb grófi mellékág alapítója Menyhért unokaöccse, IV. Albert altábornagy és királyi főpálcamester, aki I. Ferenc József királytól 1910. július 8-án Bad Ischlben nyert oklevéllel a magyar grófi rangot nyerte, de már az örökös főrendiházi tagsági jogosultság nélkül. A főnemesi ágakból ez az egy virágzik, a rangadományozott fiától Ernő Lipótnak Felsőványi Saroltától született három gyermeke: Mária Gertrud, Lajos Károly és Sándor.

Az élő nemesi ágak az 1871-ben grófságot nyert Menyhért miniszterelnök öccsétől, Jánostól, illetve apai nagybátyjától, Lászlótól származik. A harmadik nemesi ág az 1910-ben grófságot nyert Albert öccsétől, Gézától ered, de az 1950-ben Budapesten elhunyt Zsigmond fiában el is enyészett. Ezen ágak beregi, ugocsai és szatmári főispánokat, két nemesi testőrt, országgyűlési képviselőket, három johannita rendi lovagot, két aranysarkantyús vitézt és három császári és királyi kamarást is adtak³.

⁴K 19 – Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 73. kötet. 229. sz. - 360. old. // Elektronikus hozzáférés:

https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_73_0402/?list=eyJmaWx0ZXJzJjJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZlXJ5JjogImxcdTAwZjNueWF5IGVsZWlcdTAwZTlyIn0

¹Gudenus János József. A Lónyay családról egy családtörténész szemével. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 60. old

²Lónyay Albert. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-albert-96049/>

³Gudenus János József. A Lónyay családról egy családtörténész szemével. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 60. old

A Lónyay család első ismert tagja Berenczei Nane volt. Unokájának, Benczének az ága vezethető le egészen napjainkig, mely számos kiemelkedő tagját adja a Lónyay családnak:

- II. András, ki az 1447-es budai országgyűlés Bereg vármegye követeként tűnik fel, később pedig már a vármegye alispánjaként;
- VII. István tokaji és szatmári várkapitány, ki a híres Báthory családdal került rokoni kapcsolatba;
- VI. András, ki 1609-1619 között kállói várparancsnok volt;
- testvére, Lónyay Zsigmond korának egyik legnagyobb alakja, ki I. Rákóczi György követeként vett részt a nagyszombati béketanácskozáson. Emellett még 1627-ben bárói rangra is emeltetett utódaival együtt;
- VII. Gábor Zemplén megye főügyésze, ki Bereg és Ung megye főispáni székét is elfoglalta élete során;
- XIII. János Bihar és Bereg megye főispáni helytartója;
- III. Albert a család történetírója, ki 1860-tól Ugocsa főispánja;
- XV. János, ki 1877-től Máramaros főispánja lett;
- IV. Albert altábornagy és királyi főpálcamester, ki I. Ferenc József királytól 1910. július 8-án a magyar grófi rangot nyerte;
- Elemér, ki 1917. január 28-án IV. Károly által hercegi rangra emeltetett.

A bőséges gyermekáldás jóvoltából a család eléggé szerteágazó, így nem is kétséges, hogy hatalmas kapcsolatrendszert sikerült kiépíteniük. Bencze ágának köszönhetően jól kirajzolódik, hogy a Lónyay család tagjai az évszázadok során hogyan is jutottak folyamatosan egyre nagyobb és nagyobb tisztségekbe, hogyan gyarapította a család a vagyonát, milyen földterületeket sikerült megszerezniük vagy éppen kiérdemelniük.

III. FEJEZET

A LÓNYAY CSALÁD JELENTŐSEBB KÉPVISELŐI

3.1. Lónyay Zsigmond (1593-1653)

A XVII. századbeli híres államférfi, diplomata, nagybirtokos nemes, aki kétségkívül egész a legújabb korig legkimagaslóbb alakja nemzetségének (11. számú melléklet). Lónyay Zsigmond 1593-ban született. Lónyay iskolázottságáról sajnos nem rendelkezünk információkkal, de fennmaradt levelezése és diplomáciai tevékenysége komolyabb műveltséget sejtet. Édesapja, VII. Lónyay János (1547-1615) szatmári és tokaji kapitány¹. Édesanyja Báthory Katalin, Szaniszlóffy Báthori Elek leánya, kinek hozományaként került a Lónyayak tulajdonába Nyíregyháza fele része². Házasságukból hat gyermek született: János, András, Zsigmond, Kata (Nyári Bernátné), Zsuzsanna (Becky Lászlóné) és Anna (Kapy Zsigmondné). Zsigmond egyik fivére, János, Déva várának kapitánya 1613-ban elhalálozott. Másik fivére, András úgyszintén a család egyik kiemelkedő tagja, hisz ő volt a kállói vár parancsnoka³.

Zsigmond ifjúsága abba a korba esik, midőn Magyarország a polgári és vallási sérelmek túrhetetlensége következtében a fegyverfogásban keresett menedéket. Hiszen a Bocskay-szabadságharc (1604–1606) kettészakította a nemzetet, s évről-évre egyre élesebb ellentétben állt egymással a német és a magyar, a katolikus és a protestáns. Lónyay már gyermekként is sokat hallott Habsburg Rudolf vakbuzgóságáról, babonáságáról, uralkodói tehetetlenségéről, s tisztelettel figyelte azon férfiakat, akik Mátyás főherceggel szövetkezve nemcsak a nemzetet, a protestantizmust, hanem magát az uralkodóházat is megóvták a pusztulástól⁴.

¹A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 9. old.

²Borovszky Samu. Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye. – Budapest: „Apollo” Irodalmi Társaság, 1900. – 94. old

³A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 6. kötet. 0091. – 224-225. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_06_0091/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁴Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 9. old.

Mikor Erdélyben Báthory Gábor után Bethlen Gábor jutott a fejedelmi székbe, Lónyay Zsigmond nemcsak előkelő származása miatt, hanem kiváló képzettségének köszönhetően is szereplő ifjúvá vált. Ő is fegyvert fogott és katona lett a magyar párt mellett. 1626-ban Bethlen Gábor győzelmet aratott Wallenstein ellen, aki a tél beállta miatt visszahívni kényszerült csapatait. Bethlen részéről, mint követ, Lónyay Zsigmond küldetett ki néhány társával a béke megkötésére. melyet 1626. december 28-án kötöttek meg¹. Ismeretes azonban, hogy a béke nem tartott hosszú ideig. Bethlen utolsó évei és a halálát követő évek is folytonos harccal, a trón feletti versengésekkel, cselszövésekkel volt tele. Végül I. Rákóczi György ragadta magához a fejedelmi címet és helyreállította Erdélyben a békét.

Lónyay ezalatt az idő alatt részt vett a magyarországi közügyek intézésében, egyrészt, mint megyei tisztviselő, másrészt, mint országgyűlési megyei követ. Az 1620-as években már Kraszna megye főispáni székét foglalhatta el². II. Ferdinánd 1627 januárjában Lónyay Zsigmondnak bárói címet adományozott³. Egy 1633-as birtokadományról szóló dokumentum már királyi tanácsosként jegyzi⁴.

Az 1630-as évek végén, II. Ferdinánd halálát követően az új országgyűlés összehívása elkerülhetetlenné vált. A vallási ellentétek ismét előtérbe kerültek, mivel a katolikusoknak és a protestánsoknak is számos panasza volt. Pázmány Péter utódja, Lósy Imre elődjétől eltérően erőszakkal szeretne volna megoldani az akadályokat. Ennek az lett a következménye, hogy a protestáns felekezet hívei minden tanácskozásban való részvételt megtagadtak. A király, III. Ferdinánd engedelményeket tett, amit négy pontban foglalt össze. A protestánsok így két táborra szakadtak: az

¹A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0369. – 621-625. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0369/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlhcS B6c2lnbW9uZCAxNjI2In0

²A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0282. – 555-557. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0282/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

³A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0372. – 628-629. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0372/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁴A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 8. kötet. 0006. – 9-10. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_08_0006/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5JjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

indulatosabbak hallani sem akartak az engedményekről, a higgadtabb természetűek viszont hajlandóak voltak tanácskozni a négy pont felett.

Ekkortájt lépett föl Lónyay Zsigmond, ki mivel eredményt kívánt elérni, megpróbált hatni a minden érintkezést megtagadókra. Szükségesnek tartotta a tanácskozást, ezért a nádorhoz kívánt fordulni, hogy végre találjanak módot a viták megszüntetésére. A protestánsok többsége elfogatta Lónyay javaslatát, s végül őt küldték néhány társával a nádorhoz, hogy megbeszéljék a négy pont kibővítését a protestánsok jogainak biztosítása érdekében. A küldöttségnek azonban nem sikerült semmi érdemlegeset megvalósítani¹.

Lónyay Zsigmond Erdélybe utazott I. Rákóczi György fejedelem udvarába, ahol ekkor éppen a reformátusok és az unitáriusok között folytak viták. Hiszen Rákóczi elődjeinél is jobban fáradozott a református egyház megerősítésén, s az unitáriusokkal szemben pedig fokozottan türelmetlen magatartást tanúsított². Az 1638. április 23-án összehívott országgyűlés még nem foglalkozott a nézeteltérésekkel, hanem azt a július 1-jére összehívott dési gyűlés hatáskörébe utalta, ahol valóságos egyházi vitákat folytattak³. Lónyay Zsigmond tanúja volt e vitáknak, így nem kétséges, hogy azok nagy hatással voltak személyiségére és annak fejlődésére.

I. Rákóczi György 1644-ben Habsburgok elleni háborúra kezdett, azonban a Bethlen Gábor kora óta katolizált arisztokrácia támogatása híján, illetve a Porta tiltó utasítása miatt komolyabb eredmény nélkül fejezte be magyarországi hadjáratát, egyúttal pedig cserben hagyta a Bécs ostromára készülő svédeket is⁴.

Lónyay Zsigmondot a harcok alatt a fejedelem táborában találjuk: kezdetben még csak a csatatéren karddal a kezében, később viszont már a békealkudozások

¹Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 6-7. old.

²Nagy László. A „bibliás őrálló” fejedelem. I. Rákóczi György a magyar történelemben. – Budapest: Magvető, 1984. – 137. old.

³Szabó András Péter. A dési per történelmi háttere. // Hozzáférés módja: https://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/szaboandraspeter.htm#_ftnref63

⁴Tarján M. Tamás. 1630. november 26. I. Rákóczi Györgyöt erdélyi fejedelemmé választják. // Hozzáférés módja: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1630_november_26_i_rakoczi_gyorgyot_erdelyi_fejedelemme_valasztjak/

élén. Ugyanis 1644 tavaszán a fejedelem Eszterházy Miklós nádor hívására Lónyayt és Kemény Jánost küldte tárgyalni¹. A megbeszélés azonban nem vitte előrébb a béke megteremtését, mivel a nádor szemrehányásokkal és becsmérő szavakkal halmozta el a fejedelmet. Emellett még súlyos feltételeket is szabott, többek közt, hogy a fejedelem térjen vissza Erdélybe². Kemény János önéletrajzában olvashatjuk, hogy Eszterházyt eszes és jó magyarnak tartja, aki azon kívül, hogy az evangélikus vallás üldözőihez tartozik, ugyanúgy vágyik egy magyar nemből álló királyságra Bethlen és Rákóczi idején³. Eszterházy azonban 1645. május 7-én Lónyay Zsigmondhoz írt levelében ekképp nyilatkozik: *„Az is igen eszeveszett bolond, aki az tartja, hogy valami magányosan való magyar fejedelemség ezt a nemzetet és hazát megtarthatná⁴”*.

1644. június 18-án Rákóczi elküldi tárgyalni a nádorhoz Lónyayt Serédy Istvánnal⁵ és Klobusiczky Andrással a béke megkötésének feltételeiről⁶. A nádor azonban itt sem tudta félretenni Rákóczi iránti ellenszenvét. 1644. július 8-án Lónyaynak és Serédy Istvánnak írt levelében így nyilatkozik: *„Azt vélem vala, hogy végezzük eszt a veszedelmes hadakozást, de most kezdjük, úgy látom, el az kegyelmetek leveléből⁷”*. Lónyay válaszlevelében igazságtalannak tartja a szemrehányásokat, s védelmezi a béke melletti álláspontját. Arra kéri a nádort, hogy viseltessen másként gondot a hazájára. Keresse inkább a haza békéjét és akkor majd megértik egymást⁸.

¹Kemény János erdélyi fejedelem önéletírása. // Magyar történelmi emlékek. 1. kötet. / Szerk.: Szalay László. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1856. – 463. old.

²Horváth Mihály. Magyarország történelme. 5. kötet. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1872. – 447. old.

³Kemény János erdélyi fejedelem önéletírása. // Magyar történelmi emlékek. 1. kötet. / Szerk.: Szalay László. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1856. – 148. old.

⁴Tizenharmadik levél. Lónyay Zsigmondnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 342-343. old.

⁵Nagy Iván. Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 10. kötet. – Pest: Ráth Mór, 1863. – 155. old.

⁶Nagy Iván. Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 6. kötet. – Pest: Ráth Mór, 1860. – 278. old.

⁷Hetedik levél. Lónyay Zsigmondnak és Szerédi Istvánnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. / Szerk. Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 305. old.

⁸XX. Lónyay Zsigmond magánlevele a nádorhoz. / Okmányos toldalék. // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 429-433. old.

A rövid tartamú fegyverszünet, melyet Eszterházy és Kemény kötött a tárgyalások alatt, lejárt. Kemény nem volt hajlandó meghosszabbítani, így a harcok újra megkezdődtek¹. 1644 nyarán Ferdinánd hajlandóságot mutatott a fejedelemmel való béke megkötésére. A korábban megkezdett sárosi tárgyalások újbóli felvételét szeptember 14-re tűzte ki, helyéül pedig Nagyszombatot jelölte meg². Rákóczi azonban kérte, hogy szeptember 30-ig halasszák el a tanácskozást³.

Rákóczi október elején Tokajba hívta össze a rendeket egyrészt, hogy meghallgassák a császár és a nádor levelét, másrészt, hogy a nagyszombati tárgyalásra kiválasztott követeknek adandó utasításokat megállapítsák. A kinevezett követség élére ismét a higgadtságáról ismert Lónyay Zsigmondot állították, akit Kemény János „*austriakus*” (akik az Ausztriával való jóviszony fenntartásán fáradoztak) hajlamúnak nevezett⁴. Lónyay mellett még Nyáry Bernát, Csernek György⁵, Klobusiczky András, mint a fejedelemhez hűen ragaszkodó férfiak lettek kiválasztva. A felvidéki érdekeket Soporni Miklós, Kőrösy István és Zákány András képviselte. A Ferdinánd részéről küldött követség élén Eszterházy Miklós állt. Társai voltak: Lippay Gáspár, Rohonczy István, gr. Tieffenbach Rudolf, Csáky László, Questenberg Gerhard és Mikulics Tamás⁶.

Már október vége felé járt, mikor Lónyayék Nagyszombatra érkeztek. 23-án a követek felkeresték Eszterházyt, aki eléggé nyers, kemény hangnemet ütött meg

¹Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 13. old.

²Tizenkilencedik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 262. old.

³Huszadik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 263-264. old.

⁴Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 19. old.

⁵Horváth Mihály. Magyarország történelme. 5. kötet. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1872. – 451. old.

⁶Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 20. old.

velük szemben. Természetesen Lónyayék sem késlekedtek visszavágással, így már a tanácskozás kezdetén kiéleződtek az ellentétek¹.

A nagyszombati egyezkedés nem volt egyéb, mint a Sárosban kezdett tárgyalások folytatása, így ott kellett felvenni a fonalat, ahol korábban abbahagyták. Sárosban az erdélyi követelésekre már felelt a nádor, de az ő követeléseire Lónyayék még nem adtak választ. Tehát legelőször válaszoltak a nádor által Sárosban az ő pontjaikra adott válaszokra, aztán pedig a nádor által adott feltételekre feleltek. Ez a válasz Rákóczi munkája volt, amit a biztosok készen vittek magukkal, s az ő neve alatt is adták be². Eszterházy maga is igyekezett minél hamarabb választ adni, s azt már november 7-én közölte is a biztosokkal³. Amíg a nádor a fejedelem küldöttségével tárgyalt, addig a tokaji országgyűlés követeivel szóba sem akart állni: kifogásolta, hogy a megbízólevelük nincs rendben, nem az összes rendtől van, s olyan dolgokat kívánnak, mely fölött csak az országgyűlés dönthet⁴.

A nyilatkozatot és a november hetedikéi választ a fejedelmi és az országos biztosok közösen tárgyalták meg, s november 8-án emlékiratot nyújtottak be Eszterházyhoz, melyben nyilatkozatot kértek, hogy akar-e velük az országgyűlésen kívül tárgyalni vagy nem⁵. A nádor igenlően felelt, de tüzetes cáfolatába bocsátkozott a tokaji országgyűlés által benyújtott feliratnak⁶.

Rákóczi nyolc vármegyének és néhány uradalomnak az átengedését követelte: ezek beadására november 18-án írott levelével hatalmazta fel a követeket⁷. A követelést csak hetekkel később adták be, ami a nádornál természetesen roppant nagy

¹III. 1644. oct. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 74-76. old.

²VII. a) 1644. nov. 1. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 79-84. old.

³V. b) 1644. nov. 7. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 84-89. old.

⁴Huszonnegyedik levél. / III. Intő levelek Rákóczi György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 275-278. old.

⁵VII. d) 1644. nov. 8. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 97-99. old.

⁶VII. f) 1644. nov. 10. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 100-102. old.

⁷VIII. a) 1644. nov. 18. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 102-103. old.

ellenszenvet váltott ki. Rákóczi Lónyay Zsigmondhoz írt levelében megírta, hogy „*a nélkül a béke végbe nem megy*¹”.

Lónyay december 19-én értesült arról, hogy első felesége, Varkocs Margit elhalálozott². Amíg az ónodi gyűlés tartott, addig Lónyay türelmetlenül várta a fejedelem válaszát arra a levélre, melyben engedélyt kért, hogy hazamehessen elhunyt felesége temetésére. Már két hét is elmúlt s a neje még mindig temetetlenül feküdt várva, hogy férje megjelenjen és végtisztességet tegyen. Harmadik levelében kiemeli, hogy ő nem vonta el magát soha hazája szolgálatából s a fejedelem fegyverfogása óta egy hónapot sem töltött otthon, pedig ezalatt két temetés is volt a családjában anélkül, hogy ő megjelent volna. Felesége volt az egyetlen gondviselője a házának, cselédeinek és hajadon leányainak, kik most csak magukra számíthatnak. Kéri tehát a fejedelmet, hogy ne ellenezze tovább elmenetelét³.

A nádor folyamatosan biztatta a követeket, hogy a felterjesztésére naponként várja a választ a császártól. Azonban a válasz, melytől a követek különben sem vártak semmi jót, csak nem érkezett, így a fejedelem csak nem adta meg a távozási engedélyt Lónyaynak. A temetéseket abban az időben akár hónapokkal később is megtartották, így ez nem képezett akadályt abban, hogy Lónyay maradjon. Végül természetesen fejet hajtott a fejedelem óhaja előtt és folytatta tovább a munkáját⁴. Bánatát talán a nádorral való vitatkozással próbálta meg elfelejteni. 1645. január 23-án kelt levelében részletes jelentést ad Rákóczinak a tárgyalások menetéről, mely a hó elején igen élesek és kíméletlenek voltak⁵. Szeretné, hogy – habár az eddigi tapasztalatok nyomán nem sokat lehet várni az országgyűléstől, – inkább azt választaná a fejedelem, mint a háborút. Azért megjegyzi, hogy Rákóczi még így sem

¹VIII. b) 1644. nov. 20. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 104-107. old.

²XVII. 1944. decz. 19. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 148. old.

³XXI. 1645. jan. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 178-179. old.

⁴Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 51-52. old.

⁵XXVIII. 1645. jan. 23. b. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 208. old.

kénytelen lemondani a követeléseiről. Lónyay levelében azt írja, hogy *„elég nyereség leszen ezekben is békével lakni, hogy sem többet keresvén, sokat veszíteni, vagy ezeket is mindenestül újabb szerencsére vetni!”*.

Amíg a császár válaszára vártak, addig a fejedelem megtartotta Ónodon az előre jelzett országgyűlést. Rákóczi megcáfolta azon vádakat, miszerint Lónyay és társai nem a megyék véleményét tolmácsolná, hanem az övét, ezzel megkönnyítette követeinek a munkáját². A megyei követekkel és a biztosokkal folytatott tárgyalás³, a nádor által kiadott nyilatkozat⁴ felébresztette a reményt, hogy létrejöhet az egyezség. De a megérkezett császári válasz végül értelmetlen próbálkozásnak nyilvánította. Január 22-én kezdtek azok megtárgyalásába⁵. A nádor tizenegy pontban kiadta az országgal és a fejedelemmel kötendő béke feltételeit. Továbbá bemutatta Rákóczi kielégítésére vonatkozó pontokat is, amik eléggé csekély hasonlóságot mutattak a fejedelem követeléseivel⁶. A nádor nem akart engedni s a követek sem engedhettek. Erre Eszterházy azt az ajánlatot tette, hogy ő közvetítőként a kezébe veszi az ügyet. Lónyay a társaival együtt ebbe beleegyezett, s kimerítő jelentésekkel Klobusiczkyt Rákóczihoz küldték⁷, aki válaszlevelében minden engedékenységet megtagadott követeinek⁸.

1645 februárjában Rákóczi összehívta a felső-magyarországi vármegyék országgyűlését Bártfán. Kezdetben felolvasták a nagyszombati követek válaszát az ónodi gyűlés határozataira vonatkozóan. Az összegyűlt követek komoly tárgyalás

¹XXVIII. 1645. jan. 23. b. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 211.old.

²XXII. 1645. jan. 6. Az ónodi országgyűlés irata nagyszombati követeihez. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 181-184. old.

³XXIV. 1645. jan. 4. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 201-202. old.

⁴XXVI. 1645. jan. 22. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 203-204. old.

⁵XXVII. 1645. jan. 22. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 205-207. old.

⁶Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 54-55. old.

⁷XXVIII. 1645. jan. 23. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 207-208. old.

⁸XXIX. 1645. jan. 27. – febr. 1. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 224-225. old.

után tizenegy pontos utasítással látták el a nagyszombati béketárgyalások folytatásával megbízott követeket. Ezekre a pontokra úgy lehetett tekinteni, mint az utolsó megállapodásra, melyektől sem a fejedelem, sem a követei nem térhettek el¹. Rákóczi megírta Lónyaynak, hogy a vármegyéket vér nélkül a kezéből ki nem adja „*Istenünkért, hazánkért, magunkért flectere si nequeo Superos Acheronta movebo*”² .

A követek tisztességesen teljesítették uruk kívánságát. A bártfai országgyűlés határozatait haladéktalanul átadták a nádornak és társainak azzal a kéréssel, hogy azokat ajánlják elfogadásra a császárnak. A tanácskozások közepette a nádor minden alkalmat megragadott, hogy lassítsa a tárgyalást: Lónyayék élő szóban adták elő az fejedelem kívánságait, de a nádor írásban kérte; újabb és újabb kérdésekkel állt elő az országgyűlési pontokra, mind pedig a fejedelem feltételeire nézve³ . Március 14-én a követek világosan megüzenték a nádornak, hogy ők sem a rendek, sem Rákóczi kívánságain egy betűt nem változtatnak: ezért határozott választ kérnek⁴.

A fenyegető helyzet, a császári hadak vereségei a kormányt engedékenységre bírták: hajlandóságot mutattak a fejedelem és a rendek kívánságainak nagyrészt teljesíteni: „*Hidje Nagyságos kegyelmes uram, az kik ezelőtt olyak voltak, mint az orozlyányok, olyak most, mint az bárányok, [...]*”⁵. Ferdinánd március 29-re országgyűlést hívott össze Nagyszombatra, emiatt Rákóczi is kénytelen lesz újra összehívni híveit, hogy a végleg megállapított békepontokat az országgyűlésen is elfogadtassák. Az általa jelzett országgyűlést azonban nem tartották meg, mivel a nádor, ki minden részleges országgyűlésnek elvből ellensége volt, megakadályozta. A király részéről várt engedmények sem valósultak meg⁶. Az erdélyi biztosok beadtak

¹Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 56-58. old.

² XXXII. 1645. febr. 17. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 241. old.

³Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 62-63. old.

⁴XXXVI. 1645. márcz. 12. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 265-266. old.

⁵XXXVII. b) 1645. márcz. 15. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 270. old.

egy nyilatkozatot, mely a tárgyalások felfüggesztésére vonatkozott¹. Abban állapodtak meg, hogy a császár egyik megbízott embere fog majd az erdélyi táborba menni. A fejedelem követei március 29-én a tárgyalások felfüggesztése miatt elhagyták Nagyszombatot. Lónyay 1645. április 3-án írt levelében ekképpen értesíti Rákóczit: „[...] ez elmúlt szerdán tizenegy órakor indultunk ki Zombatból [...]”².

A linczi békét előkészítő nagyszombati tárgyalások után Lónyay Zsigmond egy időre visszavonult a közszerepléstől a magánéletbe. Már a linczi béke megkötésénél és az ezt becikkelyező 1647-1648-as pozsonyi országgyűlésen sem vett részt³. 1649-ben viszont Bereg vármegye főispánjaként találkozunk vele⁴, ebben az évben még nádorjelöltséget is szerzett⁵. Egy 1651 áprilisában kelt okmány szerint pedig már kamarás tisztséget töltött be III. Ferdinánd uralkodása alatt⁶.

Zsigmond élete során kétszer is megnősült. 1620. november 11-én vette el első feleségét, Varkocs Margitot, ki a nagyszombati béketanácskozás alatt halt meg. Házasságukból három lány született: Margit, Anna és Zsuzsanna. Közülük Margit kétszer ment férjhez: első házastársa Telegdy István volt, második férje pedig ifjabb Csáky István lett 1654-ben. A házasság vélhetőleg a Csáky család Bereg, Szatmár és Bihar vármegyei terjeszkedését volt hivatott szolgálni⁷, hisz ifjabb Csáky István ily módon jutott hozzá a Szatmár várához közeli Aranyosmeggyes várának egynegyed részéhez.⁸ Zsigmond második leánya, Anna szintén kétszer házasodott: első férje,

⁶Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // *Értekezések a történelmi tudományok köréből*. XIII. kötet. I. szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 63-64. old.

¹XXXIX. 1645. márcz. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // *A linczi béke okirattára*. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 279-280. old.

²XL. 1645. ápr. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // *A linczi béke okirattára*. / Szerk. Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 281. old.

³Péter Mihály. Lónyay Zsigmond. // *Protestáns Szemle*, 14. évfoly. 6. füzet. // *Protestáns Szemle*, 14. évfoly. I-X. füzet. / Szerkesztette: Szóts Farkas. – Budapest: Hornyánszky Viktor Cs. és Kir. Udvari Könyvnyomdája, 1902. – 388. old.

⁴A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 11. kötet. 0026. / a. – 50. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_11_0026_a/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁵Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 87. old.

⁶A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 10. kötet. 0313. – 570-571. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_10_0313/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

⁷Barta M. János. Csáky István Szatmári főkapitánysága (1661-1670). // *Hadtörténelmi Közlemények*, 130. évfoly. 2017. 3. szám. / Főszerk.: Kincses Katalin Mária. – Budapest, 2017. – 721. old.

⁸HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 159. - No. 032. –

Wesselényi István, halálát követően pedig Kemény János, a jövődöbeli erdélyi fejedelem felesége lesz 1659 augusztusában¹. A harmadik lánytestvér, Zsuzsanna Bocskay István zempléni főispán felesége. 1656-ban hunyt el, a szerdahelyi templomban helyezték örök nyugalomra november 12-én². Első felesége halála után Lónyay újra megnősült. Felesége nagymihályi Bánffy Erzsébet lett, ki majd 1654 februárjában Rákóczi László hitvese lesz a báró halálát követően³.

Lónyay 1650-ben készítette el végrendeletét. Három leányára hét nagy értékű birtokot hagyott: Aranyosmeggyes, Bogyiszló, Telegdi-vár, Diósgyőri vár, Szécsény, Királytelek és Szent Mihály, Fegyvernek. A nagylónyai uradalmat, a naményi kastélyt a birtokkal együtt és Szandavárt örökös híján unokatestvérére, Lónyay Gáborra és annak fiaira hagyta. Özvegye kapta meg a szentmiklósi uradalmat, mely később házassága révén a Rákócziak tulajdonába került⁴. Lónyay Zsigmond 1653. május 7-én eltávozott az élők sorából⁵.

Lónyay Zsigmond a XVII. századbeli hű magyar és erős protestáns nemesség jellegzetes alakja, aki Bocskay, Bethlen és Rákóczi nemzeti politikájának híve. 1626-ban Bethlen Gábor követe és béketárgyalási megbízottja a császárnál, majd 1644-45-ben I. Rákóczi György követe Esterházy Miklós nádornál. Érdemei elismeréséül 1627-ben Kraszna és 1648-ban Bereg megyék főispánjává neveztetett ki. 1627 januárjában II. Ferdinand őt magát és utódait bárói rangra emelte. Zsigmond élete során kétszer is megnősült. 1620. november 11-én vette el Varkocs Margitot, aki a nagyszombati béketanácskozás ideje alatt meghal. Ezt követően második felesége Bánffy Erzsébet lesz. Mivel sem első, sem második házasságából nem született

https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc159_no032/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiVVJCQVJVVU0iXX0sICJxdWVyeSI6ICJjc1x1MDBIMWt5IGlzdHZcdTAwZTFuIGFyYW55b3NtZWdneWVzIn0

¹Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 86. old.

²Rüsz-Fogarasi Enikő. Bocskay István, a Zemplén megyei főispán. // Turul, 82. kötet. 2009/3. füzet. / Szerk.: Draskóczy István, Kollega Tarsoly István, Laczlavic György, Nyulásziné Straub Éva, Pandula Attila. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 2009. – 5-6. old.

³Horn Ildikó. Rákóczi László pályája (1633-1644). // Hadtörténelmi Közlemények, 103. évfoly. 3. szám. / Szerk.: Csákvári Ferenc. – Budapest, 1990. – 68. old.

⁴Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 35-37. old.

⁵Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 87. old

fiúörökös, így a nagylónyai és vásárosnaményi Zsigmond ágazata három leányában kihalt.

3.2. Lónyay Menyhért (1822-1884)

„Verhenyes-szőke, már egy kissé őszbe csavaruló haj, szakáll és bajusz, nagy meglehetősen élénk tengerszín szemek, tömpe orr, közép, csaknem köpcös termet - így mutató magát Lónyay M. nálunk¹”. Az angliai emigrációban élő Tanárky Gyula jellemezte így 1859-ben az akkor 37 éves Lónyay Menyhértet (12. számú melléklet).

Lónyay Menyhért a magyar történelem meghatározó személyisége, politikai pályája ennek ellenére jórészt feltáratlan. Elenyésző számú tanulmány, politikai portré, esszé foglalkozik vele. Bár számos elsődleges forrás maradt életéről ránk, a történelemírás „fekete báránként” kezeli, jórészt az ellene még életében megindult rágalomhadjáratok miatt.

Édesapja, Lónyay János korának jelentős alakja. 1829-ben Bereg megye alispánja s követe. 1836-ban Bihar megye, 1846-ban Bereg megye főispáni helytartója². Feleségül vette Lónyay Gábor és Prónai Piroska leányát, Florentinát, ki 1885. október 25-én távozott az élők sorából³. Gyermekai: V. Menyhért, III. Albert, XV. János, Etelka, ki Szirmay Ödön felesége, Kálmán és József, kik családot nem alapítottak.

Lónyay Menyhért születéséről így emlékszik vissza önéletrajzában: *„Születtem Nagy-Lónyán 1822. január 6-dikán Háromkirályok napján. Minthogy nagyatyámat Menyhértnek hívták és többen is voltak a családban e néven, atyám kívánatára a Menyhért nevet kaptam. A nagylónyai udvar baloldalán ma is megvan az a szerény épület, ahol én, [...]. Szemben állt egy hasonló ház és a közepén épült azóta a kastély. Családom azon ágának — a naményi ágak — melyhez tartozom, nem volt Nagy-*

¹1859. aug. 18. // Tanárky Gyula naplója. / Szerk.: Tolnai Gábor, Koltay-Kastner Jenő. – Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961. – 89. old.

²A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10 / Szerkesztette Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 10. old.

³Csomár István. Hirek. // Munkács. – 1885. 11. 5. – № 45/2.évf. – 4. old.

Lónyán lakóháza. [...] Nagy-Lónyán atyám, mint Beregmegye alispánja a tiszti lakba költözött és ezt, midőn megházasodott, kibővítette¹”.

Legrégebbi gyermekkori emlékei Deregnnyővel vannak kapcsolatban, nagyapja, Lónyay Gábor ősi lakóhelyével, kinek itt derék gazdasága és szép kastélya volt, melyet a Lónyayak 1812-ben építtettek². Menyhért Deregnnyőn észlelte legelőször a politikai irányzatokat, hiszen itt ismerkedett meg Graven Lajossal, ki a lengyel forradalom után nagybátyjánál talált menedéket könyv- és levéltárnok címen. Nagy befolyást gyakorolt a fiatal Menyhéltre. Atyai nagypapja 1825-ben bekövetkezett halálától fogva 1829-ig laktak a kastélyban: *„Élénken emlékszem, bár kis gyermek voltam, anyai nagyatyámnak, Ungvármegye főispánjának és Beregvármegye főispáni helytartójának, súlyos betegségére. Midőn halálát közeledni érezte, magához emelt ágyába, simogatott, ölelgetett és így búcsúzott el legidősebb unokájától. Halála után összehívtak mindnyájunkat, kik a deregnnyői kastélyban voltunk. Engem leginkább az érdekelt, midőn az archívumból kihozták a fegyvereket, a régi öltözékeket. Az öreg kulcsár egy csákót tett a fejemre és egy jágerkardot akasztott a nyakamba. Nagy csörtetve mentem végig a lépcsőn és ma is látom a mosolyt, melyet megjelenésem mély gyászba borult anyám ajkára csalt³”.*

Menyhértnek számos Tuzsérhoz köthető gyermekkori emléke van, hiszen Lónyay Gábor halálát követően a család a tuzséri kastélyba költözött: *„Legkedvesebb helyeim voltak a Tisza partjára szolgáló kert és a kápolna-domb, [...]”⁴*. A tuzséri Lónyay-kastélyról a művészettörténeti szakirodalom nagyon röviden értekezik. Építésének pontos idejét és építőmesterét nem ismerjük, valamint a különböző szerzők a szükséges adatokat is csak egymástól veszik át⁵. Vannak olyan vélemények

¹Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 339. old.

²Deregnnyő // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/zemplen-varmegye-1E176/zemplen-varmegye-kozsegei-irta-vende-aladar-1E29E/deregnnyo-1E355/>

³Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 340. old.

⁴Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 341. old.

⁵Dr. Tóth Áron. Kastély vagy kúria? A tuzséri Lónyay-kastély. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 32. old.

is, hogy az épületet a korábban itt álló, középkori erősség építőanyagából emelték, azonban ez a feltevés a legkevésbé sem igazolt¹. Németh Péter és Bene János azt is felvetette a családi hagyományra, pontosabban Lónyay Menyhért önéletrajzára hivatkozva, hogy az építtető nem Lónyay János, hanem Lónyay Ferenc ezredes volt²: *„Tuzséron a terem egyik falán Lónyay Ferencz, ki a tuzséri házat a XVIII. század második felében építtette, mint ezredes volt lerajzolva, a mint ezredét generálisának bemutatja. Egy csomó púderes hajú, czopfos német volt mellette, mint néző. A fal ez oldalán, minthogy a termet ebédlőnek használták, kredencz állt. Mily nagy volt anyám csodálkozása, midőn ebédhez jövet látta, hogy én és Albert testvérem János nagybátyám vezetése alatt villákkal fölfegyverkezve kiszurkáltuk a németek szemét, kiabálván: hunczut a német³.”* Valószínűsíthető azonban, hogy a szerzők tévedtek, és az építtető valóban Lónyay János volt. A kastély a XIX. században, Lónyay Menyhért édesanyján keresztül került a Lónyay család egy másik ágának a kezelésébe, minek következtében 1870–1880 körül Lónyay Menyhért – valószínűleg a grófi rang, illetve a pénzügyminiszteri, majd miniszterelnöki bársonyszék elnyerésével összefüggésben – bővítette ki mai alakjára⁴.

A Lónyay igen összetartó család volt, amelyen belül bensőséges, szeretetteljes légkör uralkodott. A család fontosságára utal Lónyay Florentina testvérének, Gábornak írt levele, mely szerint a családi boldogság a földön a legtisztább öröm⁵. Gyermekkorai neveléséről kezdetben édesanyja gondoskodott, akihez élete végéig szoros érzelmi viszony fűzte. Etelka így ír róla visszaemlékezéseiben. *„Édes atyám heves természetű, indulatos, határozott jellemű férfiú volt. Ennek daczára édes anyám őt mindig befolyásolta, ő volt segítsége, támasza, tanácsadója. [...] Édes atyám nagy*

¹Fatsar Kristóf. Magyarországi barokk kertművészet. / Budapest: Helikon Kiadó, 2008. – 219. old.

²Németh Péter, Bene János. Mostoha örökség. / Tuzsér. Száz Magyar Falu Könyvesháza. / Szerk.: Németh Péter. – Budapest. – Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., 2000. // Hozzáférés módja: https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Tuzser/index.htm

³Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 340-341. old.

⁴Dr. Tóth Áron. Kastély vagy kúria? A tuzséri Lónyay-kastély. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 34. old.

⁵Rébay Magdolna. A fiúk nevelése és oktatása négy arisztokrata családban (gr./hg. Lónyay, br. Mednyánszky, br. Podmaniczky, br. Splényi) a dualizmus korában. // Hozzáférés módja: http://real.mtak.hu/63691/1/Lonyay_Mednyanszky_Podmaniczky_Splenyi_tanulm.pdf

hivatalos elfoglaltsága mellett a háztartás, a gyermekek nevelésének gondjai is jobbára édes anyámra hárultak¹”. Menyhért csak annyit ír róla, hogy kormányzati tisztségei miatt rendszerint távol volt családjától és gyermekei neveltetéséről meglehetősen hiányos ismeretekkel rendelkezett, így édesanyjuk gondozása alatt álltak. Ő nevelte, formálta a gyerekeket, s hatott kifejlődésükre. Menyhért a családi elbeszélésekből megismerkedhetett a Lónyayak dicső tetteivel, első olvasmányai közé tartozott például Lónyay Anna históriája Gyöngyössitől, időnként megnézhetette a családi levéltárban őrzött régi fegyvereket, öltözékeket².

A fiatal úrfit – a kor szokásaival ellentétben – nem járatták városi elemi iskolába és kollégiumba sem adták, hanem nevelőt fogadtak mellé. Első nevelőnője Rust Friderika kisasszony, ki már édesanyjának, Florentinának és testvéreinek is a nevelője volt. Deregnyőn kezdett foglalkozni a gyerekekkel, később pedig midőn a család Tuzséra költözött a nevelőnő is velük tartott. Német nyelvre és zongorázni tanította, mivel Ruth kisasszony jártas volt a klasszikus zenében is. Menyhértet ekkor kitűnő tehetségnek tartották, órákig képes volt a zongora előtt ülni és gyakorolni. 1830-ban ideglázban súlyosan megbetegedett, fölépülése után sajnos többet nem játszhatott³.

Édesapja, id. Lónyay János kormányzati tisztségei, főispáni helytartósága, királyi biztossága és kancelláriai tanácsossága miatt sokat volt távol családjától. Fia neveltetését csak serdültebb korában vette át. Következő nevelője édesapja jóvoltából Békássy Sándor lett, aki a Debreceni Egyetem egyik legjelesebb tanulója volt. Nevelését édesanyjának köszönheti, de tanulmányai terén Békássy Sándoré az érdem. A fiatal Menyhért így emlékszik vissza az első találkozásra: „[...] *belépett egy szálás, szép fiatalember, a bajusza még csak pelyhedzett [...] karon fogott hármunkat s átvitt a maga szobájába. [...] oly kedvesen elmulattatott, hogy el sem akartunk tőle*

¹Töredékek. Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból / Visszaemlékezések 1. kötet. / Szerk. Lónyay Etelka. – M. Könyvészet: Budapest, 1891. – 9. old.

²Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 53. old.

³Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 339. old.

válni¹”. Hat éven keresztül volt tanítója, ezt követően pedig Nagylónyán lett lelkész². Békássy mellett annyi tudást szerzett, hogy rögtön a gimnázium harmadik osztályába lépett.

1832-ben Menyhért édesapját a Helytartótanácsához tanácselnökké nevezték ki, emiatt a család Budára költözött az Ambrózy-házba. Budán a piaristák által fenntartott latin nyelvű gimnáziumba került (ma: Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium)³. Eleinte nagy nehezére esett, hogy a tanulás nyelve latin lett, mivel eddig magyarul tanult, így házitanítók segítettek neki az évek során. Először Hlavics nevű tanítóval hozta össze a sors, aki expiarista volt. Menyhért és testvérei soha nem kedvelték meg igazán, mivel „*korlátolt, szűklátókörű ember volt*⁴”. A következő tanító egy részeges ember, ki soha nem tanított semmit Menyhértnek és testvéreinek. Szüleik Nagylónyára mentek, így Albertnél volt a pincekulcs, s a tanító kényszerítette, hogy „*bort, hegyaljait és somlyait hozzon neki a pincéből*⁵”. Természetesen a szülők is tudomást szereztek végül erről, s a részeges tanítónak távoznia kellett. Emiatt Menyhért testvéreivel az egyik iskolai félévet házitanító nélkül fejezte be.

A későbbiekben mikor a család Pestre költözött az Egyetemi utcában lévő Palikucsevni-házba Menyhért megismerkedett egy mérnökkel, ki 1837-ben a családdal is együtt lakott. Sasku Károly nagy szeretettel és érdeklődéssel viseltetett a család és a gyerekek iránt⁶. A legnagyobb igyekezettel próbálta bevezetni őket a tanulás rejtelmeibe, fizikával és kémiával foglalkoztak leginkább. Folyton buzdította Menyhértet a lovaglásra, vívásra, úszásra és ezeket tudományos alapon is ismertette. Órákig magyarázta és rajzokkal illusztrálta az úszás mesterségét, saját maga azonban

¹Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 344. old.

²Literáty János. Beregi ref. egyházmegye közgyűlése // Budapest. – 1842. 08. 11. – №19/1.évf. – 227. old.

³Lónyay Menyhért életútja // Hozzáférés módja:

http://mek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset.html

⁴Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 348. old.

⁵U.o. – 349. old.

⁶Lónyay Etelka // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-etelka-96065/>

csak kötélben tartva bocsátkozott a vízbe¹. Az 1828-as árvíz idején Menyhért és testvére, Albert éjjel-nappal csónakkal segítettek menteni az embereket. Saskunak viszont nem vették sok hasznát, mivel mindig közel állt a vízbeeséshez. Lónyay Menyhért ekkor még így mesélt róla: „[...] *erkölcsileg a legbátrabb ember volt, de az életben a leggyávább*”². A forradalom kitörése után azonban már pattantyúsként találkozunk vele Menyhért, aki rátermettségét megmutatva előléptetésekben is részesült.

A gimnázium elvégzése után 1837-ben az ifjú Lónyay a pesti egyetem bölcsészkarára iratkozott be. Itt többek között tanulótársa lett Madách Imre, gróf Andrássy Manó és Gyula, Beniczky Ödön, báró Balassa Antal, Kállay Gusztáv, Boronkay Rudolf³. A két Andrássy gróf kivételével közösen alapítottak egy folyóiratot – a *Mixtúrát* – ahol egymás írásait bírálgatták. Valódi értekezések voltak benne különböző tárgyakról⁴. Az egyetemi évek alatt Madách Imrével szoros barátságot kötött, s ez a kapcsolat nem is szakadt meg a későbbiekben sem. A fennmaradt források elárulják számunkra, hogy Lónyay már gyerekként is hevesebb természetű volt. A nagy barát, Madách is így jellemezte egyszer, de visszaemlékezésének egy félmondatában Lónyay is „*kissé mérgeesebb természetűnek*” mondta magát⁵. Nyilván nem maradt rá hatás nélkül az sem, hogy apját is sokszor láthatta indulatosnak és makacsnak. Levelezésük között van néhány olyan levél is, amit ceruzával írtak feltehetőleg az egyetemi előadások alatt⁶. Madách Lónyayval

¹Deák Ágnes, Kövér György. Egy sorsüldözött rögeszméi // Határon innen, határon túl; Tanulmányok Tilcsik György 60. születésnapjára. Szerk.: Bariska István, Mayer László / Line Design: Szombathely, 2012. – 45. old.

²Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk.: Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 350. old.

³U.o. – 351. old.

⁴Lakatos Éva. Magyar irodalmi folyóiratok. Magyar Színház-Napkelet. №A. 14.16. – Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 1979. – 1347. old. // Elektronikus elérhetőség: https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_Pimb_A_14_16/?pg=130&layout=s&fbclid=IwAR246HtJhO6lbFTty8aslVRTOKkBDVsYdeNHcdm8c8U6tqzc714U94PAOw&query=mixtura

⁵Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk.: Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 344. old.

⁶Andor Csaba, Leblancné Kelemen Mária. Madách Imre kéziratai és levelezése. – Petőfi Irodalmi Múzeum: Budapest, 1992. – 19. old.

kötött barátságának köszönhetően ismerkedett meg Etelkával, kibe azonnal beleszeretett¹.

1838 márciusában átszakadt az Duna gátja és elárasztotta szinte az egész várost². Emiatt az egyetemi oktatás is megszakadt néhány hétre. Menyhért édesapját, Lónyay Jánost József nádor királyi biztosnak nevezte ki az árvíz alkalmából. Ez idő alatt mutatott bátorsága miatt később ő kapta meg az első magyar nyelvű díszpolgári oklevelet³. A házban, ahol laktak a földszintet teljesen elborította a víz, a falak is repedeztek, így édesanyjukat Budára szállították. Menyhért és Albert egész éjjel mentették az embereket és fáklyákat vittek Wesselényi Miklósnak, ki árvíz idején a legtöbbet segített a polgárokon⁴. Menyhért így emlékezett vissza: „[...] *Testvéremmel egy csónakban hordtuk az eleséget a reformátusok templomába, hova sokan menekültek*⁵”. Az árvíz miatt a család pesti lakása omladozott, így édesanyjuk a gyerekekkel együtt Nagylónyára ment, Menyhért és Albert pedig anyjuk nevelőnőjéhez, Steinackernéhoz költözött.

Menyhért a filozófiát elvégezve a szünidőt Nagylónyán töltötte. 1839-ben szerzett doktori címet bölcseléből⁶, ezt követően megkezdte jogi tanulmányait is az egyetemen. 1840-ben Menyhért édesapját, id. Lónyay Jánost az udvari kancelláriánál kinevezték udvari tanácsosnak és referendáriusnak. „[...] *ismét nem volt Pesten hol laknunk.*” – emlékezik vissza Lónyay Menyhért. Özvegy Máriássynéhoz költöztek, kinek fiát, Bélát Podhorszky Lajos tanította. Menyhért sokat tanult tőle, hiszen jártas volt majdnem minden tárgyban, de legfőképpen a nyelvészetben és a nyelvismeretekben⁷.

¹Madách Imre. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarorszag-varmegyei-es-varosai-1/nograd-varmegye-E6DB/irodalom-tudomany-muveszet-irta-vende-erno-forealiskolai-tanar-ECD3/madach-imre-EDEA/>

²Munkácsy. A pesti nagy árvíz // Rajzolatok a társas élet és a divatvilágból. – 1838. – № 23 – 1. old.

³Dr. Bartha Sándor. A főváros díszpolgárai // Magyar Székesfőváros. – 1903. 03. 31. – №13/6.évf. – 4. old.

⁴Merboly Ferenc. Ferenczy Zoltán előadása // Zalamegyei Újság. – 1938. 04. 05. - №76/21.évf. – 2. old.

⁵Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 354. old.

⁶Lónyay Menyhért. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/1-940D4/lonyay-menyhert-960B2/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlheSBtZW55aFxlMDEBIOXJ0IGRva3RvcjJ9>

⁷Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 355. old.

A hároméves jogi tanfolyam alatt Menyhért úszó, vívó és lovagló leckéket vett. A vívást Menyhért testvérével, Alberttel és III. Andrássy Károly két fiával, Manóval és Gyulával¹ tanulta és gyakorolta. Vívómesterük „[...] az öreg Friedrich volt, aki legalább másfél évig a törvívásban gyakoroltatott bennünket, azt mondván, hogy ez az alapja mindennek.” Később fia vette át az oktatást, kivel a két Lónyay testvér és az Andrássyék mindennap reggel hat órától nyolc óráig gyakoroltak, „[...] egyik nap mi fizettünk, másnap ők fizettek²”. Alberttel szerettek farsangi bálókba járni, s egyszer ezen időszak alatt történt, hogy Menyhért megsértett egy főhadnagyot. Az egyik bál estéjén Menyhért felkérte táncolni Földváry Miklós testvérét, Laurát. Báró Böhm főhadnagy felszólította, hogy adja át neki táncpartnerét, de mivel a lány nem akarta, így Menyhért visszautasította a főhadnagyot. Másnap reggel báró Böhm nevében egy főhadnagy párbajra hívta: „[...] Oly büszkének éreztem magam, mint egy tizenhét éves fiatalember magát csak érezheti, hogy velem főhadnagy párbajt vív.” A párbaj szerencsésen végződött, nem sérült meg senki komolyabban. Menyhértnek csupán a karja sebesült meg, a főhadnagy viszont néhánynapig az ágyat nyomta³.

A tanulóévek után, követve a középnemesi ifjúk életútját, belföldi és külföldi utazások következtek. Rendszeres útitársa Tanárky Gedeon, ügyvéd és államtitkár volt. Utazásai alatt mindenütt – egyetemi éveitől kezdve – közgazdasági ismereteit bővítette. Pulszky Ferenc a reformkori országgyűlések munkájára visszaemlékezve a huszonéves Lónyay feltűnő szaktudását hangsúlyozta: „szőrszálhasogató eszének leleményességét azonban s közgazdasági ismereteit általánosan elismerték s nagy jövőt jósoltak neki⁴. [...] Lónyay, ki minden beszédet prózai felfogással mérlegelt, s a fellengző szónoklat hatalmának nem engedett, népszerűsége súlyt nem fektetett, és szívósan ragaszkodva ahhoz, amit jónak talált, az ellenkező ár közepében is meg tudta tartani állását⁵.”

¹Kovács Ágnes. 185 éve született gróf Andrássy Manó // Bányászattörténeti közlemények 2. kötet. – Rudabánya: Gazdász-Elasztik Kft., 2006. – 61. old.

²Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk. Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 355. old.

³U.o. – 355-356. old.

⁴Pluszky Ferenc. Életem és korom I. kötet – Budapest: Szépirodalmi könyvkiadó, 1958. – 203. old.

⁵U.o. – 298. old.

Kapcsolatrendszere is igen kiterjedt volt, s átívelt az 1840-es évek közepétől egyre határozottabbá váló politikai választóvonalakon. Az édesapa, Lónyay János konzervatív politikusként lett előbb a Helytartótanács, majd a bécsi Magyar Királyi Kancellária tanácsosa. Menyhért anyai nagybátyja, Lónyay Gábor (1805-1885) egyike volt az 1830-as évek legnevesebb ellenzéki politikusainak, s 1835-től 1875-ig valamennyi országgyűlésen Zemplén megye követeként, illetve egyik képviselőjeként vett részt. Lónyay Gábor révén került kapcsolatba Kazinczy Gáborral.

1841-ben kezdte meg szereplését Bereg- és Szabolcs megyék közgyűlésein. A politika színterére 1843-1844-ben került Bereg megye követeként az országgyűlésen, amelyen részt vett a diéta által kiküldött kereskedelmi és pénzügyi választmányok munkájában, s jóformán a teljes magyar politikai éllel kapcsolatba került. Kimondottan aktív követként is komoly ismertségre tett szert, s az országgyűlés kereskedelmi bizottságának egyik albizottságában az elnöklő Széchenyi mellett lett bizottsági jegyző. Noha visszaemlékezéseiben később mindig hangsúlyozta, hogy Széchenyi milyen nagy hatással volt politikusi nézeteinek alakulására, Lónyay a vasútvonalak ügyében még a nemes gróffal is vitába keveredett. Emellett – hasonlóan Eötvös Józsefhez, Szemere Bertalanhoz, Irinyi Józsefhez vagy Gorove Istvánhoz – ő sem csupán elméleti szinten, olvasmányjaiból ismerte a nyugat-európai liberális államok, Nagy-Britannia és Franciaország működését, hanem 1845 őszen és telén tett utazásának köszönhetően „működés közben” is látta azokat¹.

1845. szeptember 20-án vette feleségül Kappel Frigyes bankár leányát, Emíliát (1825-1885), akitől házasságuk során négy gyermeke született: Béla, Menyhért, Gábor és János². Lónyay későbbi miniszterelnöki estélyeire több évtizeddel később is elismeréssel visszaemlékező Halász Imre nem felejt el leírni azt, hogy minden igyekezete és a szívélyes vendéglátás ellenére a miniszterelnök feleségét, a tehetős,

¹Dr. Hermann Róbert. Lónyay Menyhért – a forradalom az utolsó rendi országgyűlésen. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 42. old.

²Baják László. A halotti címerek történetéhez. // Történeti Muzeológiai Szemle: A Magyar Múzeumi Történetész Társulat Évkönyve. 3. / Szerk.: Pintér János. – Budapest, 2003. – 45. old.

ám polgári családból származó Kappel Emíliát a hagyományos arisztokrácia nem fogadta köreibé¹.

1846-ban Bereg megye követeként jelent meg a pozsonyi országgyűlésen. Szász Károly Lónyay 1866 februárjában elmondott beszéde után ezt írja naplóbejegyzésében: *„Mi anyagi érdekeink egyik kiváló őrének tartjuk, őt, ki sok tanulmányt fordított azokra. De valljuk meg, Lónyay egyszerűen az összeadás és sokszorozás embere, tiszta számító ész, termékeny és eredeti gondolatok nélkül. [...] Húsz esztendeje hallgatom őt, de sohasem hallottam ily bágyadtan, erő és hatás nélkül beszélni. Sőt nem csalódom, ha azt mondom, hogy beszéde végén benne maradt s azt be sem fejezhette, csak ketté vágta. Azonban ő valódi szónok sohasem volt; rendesen jól beszél, de nem szónok. Valami betegség van előadásában, valami ekegésbekegés, a mi rossz hatást tesz a hallgatóra. Hangja sem olyan, hogy vele szónoki hatást lehetne előidézni [...]”*².

Lónyay Menyhért az 1850-es években tartózkodott tartósabban Tuzséron, ugyanis a szabadságharc leverése után, az emigrációból hazatérve a hatóságok szabolcsi birtokai központját jelölték ki számára kényszerlakhelyül. A csendőrök több alkalommal is zaklatták mind Menyhértet, mind a szomszédos beregi birtokokon élő testvéreit és szüleit. Rendszerint szökevények, kompromittáló iratok, fegyverek után kutattak, időnként nem is alaptalanul. A lakhelyelhagyási tilalom is sok bosszúságot okozott, az előírásokat azonban néha sikerült kijátszani: *„Én is keményen internálva vagyok, a mándoki zsandárnak kellene magam jelenteni, oda voltam már egyszer idézve, azonban arra reá vettem a zsandárt, hogy a gazdaságbani járást-kelest nem veszi utazásnak.”* – írta Menyhért nagybátyjának³.

Miközben az apa, Lónyay János az 1850-es években is fenntartotta bécsi kapcsolatait, addig Lónyay Florentina férje háta mögött a munkácsi várbörtönben

¹Halász Imre. Egy letűnt nemzedék: Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakából. – Budapest: Nyugat, 1911. – 421. old.

²XXXVI. február 17. // Egy képviselő napló-jegyzete. Az 1865. december 10-én megnyílt országgyűlés alatt. / Szerk.: Szász Károly. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 159. old.

³Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 53. old.

örzött foglyokat látogatta. Általában a férj és a feleség tiszteletben tartotta egymás eltérő érzéseit, magatartását, előfordult azonban, hogy a családi békesség is veszélybe került: *„Férjem, ki most hosszas ideig Bécsben tartózkodott, a régi baráti körben, fekete-sárga színezetet nyert; ma délután oly kemény, igazságtalan ítéletet hozott azokról, kiket én mindenekfelett tisztetek, oly magasztalólag szólott azokról, kiket megvetek, hogy sietve távoztam, nehogy könnyeimet észrevegye”* – fakadt ki naplójában az asszony¹.

Lónyay Menyhért elhatározta, hiszen mást úgysem igen tehetett volna, hogy szabolcsi birtokán aktív mezőgazdasági termelésbe kezd. Csakhogy ehhez nem voltak meg a kellő ismeretei: az iskolapadból kikerülve a politika világát választotta, a birtokokat pedig Albert testvére igazgatta. Hiába rendelkezett széles elméleti nemzetgazdasági ismeretekkel, gyakorlati mezőgazdasági tudást nem szerzett. Gyakran kért tehát tanácsokat Alberttől és apósától. Kappel Frigyes azonban nem csak abban segített, hogy elmondta véleményét arról, mire lehet szüksége vejének egy virágzó gazdaság kialakításához, hanem 1851 tavaszán vetni való jó minőségű és ellenálló amerikai krumplit és árpát is küldött Menyhértnak. Továbbá kisegítette anyagilag is, amikor szeszelőállításra vonatkozó tervei nem váltak valóra².

A gazdálkodási kudarcokat sorozatos családi tragédiák is kísérték az évtized folyamán. Ebben az időszakban több gyermekük is meghalt, vagy már a születéskor vagy alig egy-két évesen. Csupán az 1851-ben született Gábor maradt életben, de őt is hosszantartó fájdalmas betegség kínozta: lábán és gerincén csontdaganatot fedeztek fel. 1855-ben Menyhért apósa, Kappel Frigyes, 1859-ben apja, 1860 januárjában pedig anyósa hunyt el. Gyógyírt a fájdalomra talán csak utolsó gyermekük 1860. novemberi világra jötte hozott, akit Menyhért elhunyt apja emlékére Jánosnak kereszteltetett meg.

¹Töredékek. Nagyméltóságú nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból. / I. kötet. Visszaemlékezések. // Budapest: Rózsa K. és neje könyvnyomdája, 1891. – 92. old.

²Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 54. old.

A magánéleti lehangoltságot azonban Lónyaynál egyre inkább ellensúlyozta a közéleti aktivitás. Bécsben ugyanis 1854 május elején megszüntették az országot sújtó ostromállapotot, júliusban pedig a rendőrhatóság jó politikai magatartására tekintettel feloldotta Lónyay utazási korlátozását¹.

Kecskeméthy Aurél, az 1860-70-es évek ismert jellemábrázoló újságírója Kákay Aranyos² álnéven három alkalommal is festett portrét Lónyayról. 1866-ban például így beszél: *„Mozgékony, tevékeny és kiválólag eszes ember. Nem egészen hideg ugyan, csakhogy hűvös és sima [...]. Lónyay szemeimben a magyart képviseli, minő az félszázad múlva lesz [...]. Értelm: művelt, tanult, solid, jó családapa, jó gazda, gyakorlati számító, gyarapodó! És mint politikus? Handabanda nélkül megállja helyét a „hazafiak” közt [...].”* *„Ő a magyar óliberálisok s ellenzékiek közt a kevesek egyike, kiben kormányosztón van, aki tudja, hogy kormánynak, a legliberálisabbnak is (ha e szónak van értelme) erősnek kell lennie, s a hatalom folytonosságával bírnia³”.*

Az Andrássy-kabinet kinevezésére 1867-ben került sor. A kormány névsorát és benne Lónyay Menyhért pénzügyminiszteri kinevezését február 23-án hozták az országgyűlés tudtára. A miniszteri lista nem okozott különösebb meglepetést, hisz a kiegyezési tárgyalások során már kirajzolódott a lehetséges személyi kör. Maga Lónyay meglehetősen egykedvűen vette tudomásul a történeteket: *„Ma azonban noha az irkálás nehezemre esik, mégis elővettem a tollat, miután ma van azon nevezetes nap, midőn miniszterré való kineveztetésem az országgyűlés előtt közhírré tették. Megvallom, ezen kinevezés reám semmi különös benyomást nem tett, a terhek súlyát, melyet elvállaltam, úgylis érzem előbb is, a cím mellyel úton-útfélen illetnek, csak terhemre van⁴”.*

¹Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 54. old.

²Kákay // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/k-E039/kakay-E180/>

³Kákay Aranyos. Újabb árny- és fényképek. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 98-99. old.

⁴Cieger András. A számok szorításában. Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége (1867-1870). // Századok. 130. évfoly. 6. szám. / Szerk.: Pál Lajos. Budapest, 2002. – 35-36. old.

Lónyay, hogy növelje birtokainak értékét és gazdasági versenyképességét, valamint megkönnyítse beregi és szabolcsi földjeinek elérését, 1867 után kormányzati pozícióját felhasználva előnyöket járt ki családja és ezáltal a régió számára. Amint azt a fennmaradt források tanúsítják, pénzügyminiszterként komoly befolyást gyakorolt a Nyíregyháza-ungvári vasút gyors és állami támogatással történő megépítésére¹.

1870-ben Lónyay lett az első magyar közös miniszter, miután Ferenc József közös pénzügyminiszterré nevezte ki². Fest Imre magyar országgyűlési képviselő, államtitkár visszaemlékezésében jellemtelen, álnok személyiségként jelenik meg. „[...] Bécsbe ment mint közös pénzügyminiszter, hogy ott az udvarnál és a legfelsőbb irányadó körökben szőhesse hálóját, hogy végül, ha Andrásynak egyszer le kell köszönnie, elérhesse kielégíthetetlen becsvágya (és azzal vetekedő kapzsisága) legfőbb óhaját, Magyarország miniszterelnökségét. [...] Lónyay kollégái közül egyikben sem bízott, és gyakran megengedte magának, hogy hozzá legközelebb álló kollégáinak is a legdurvább valótlanosságokat rója fel, aminthogy általában is ismert volt tehetsége a hazugsághoz³”. A kemény támadások mellett – közvetlen munkatársai tollából – méltató gondolatok is találhatók róla a kortárs forrásokban. Halász Imre szerint, aki Lónyay pénzügyminisztériumában fogalmazóként működött, a bátor elhatározások és gyors cselekvések embere volt⁴.

Lónyay történészek tudatában mindmáig olyan ellentmondásos személyiségként él, mint amilyen ellentmondásokkal terhelt volt a kor, amelyben élt és tevékenykedett⁵. Amikor a hatalom csúcsaira érkezett, Lónyayt minden lépését megtervező, hidegen számító, racionális politikusként tartották számon. Kezdetben országgyűlési előterjesztéseit is csak színtelenül, száraz adatsorokba merülve,

¹Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 55. old.

²Megszületett gróf Lónyay Menyhért miniszterelnök. // Hozzáférés módja: <https://multkor.hu/cikk.php?id=16079>

³Festi Imre. Emlékirataim. – Budapest: Universitas Kiadó, 1999. – 136-137. old.

⁴Lónyay Menyhért életútja // Hozzáférés módja:

http://mek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset.html

⁵Takács Péter. Forrásokban rejtezkedő. // Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szemle. – Nyíregyháza, 2000. – №2 – 182. old.

gyakran dadogóssá váló hangon tudta előadni. Szónoki képességét csak háromévi pénzügyminisztersége végére tudta elfogadhatóvá fejleszteni.

Lónyayt közös pénzügyminiszteri posztja alatt, 1871. augusztus 3-án Ferencz József grófi ranggal tüntette ki¹. Még ebben az évben, november 14-én Lónyay követte a közös külügyminiszterré kinevezett Andrássyt a magyar miniszterelnöki poszton². Lónyayt számos éles támadás érte. A bírálók kapzsisággal, erőszakos vagyonszerzési törekvésekkel vádolták őt, kétségbe vonva a miniszterelnök erkölcsi feddhetetlenségét. Menyhért politikai és pénzügyi tevékenységéről a kortársak véleménye erősen eltért. Csernátony Lajos ellenzéki képviselő felszólalásában így nyilatkozott: „[...] azzal nem elégszik meg az ország, hogy önök miniszterek legyenek és házakat építsenek és uradalmakat vásároljanak, ez nem létjog [...]. Én kérdelem gróf Lónyay Menyhért Kormányelnök urat: nem épített-e házat, nem vett-e uradalmakat akkor, mikor az ország deficitben van [...]. Én egyszerűen azt tartom, hogy ezen országban mindenének van joga gyarapodni, vagyonosodni, gazdagodni; de a minisztereknek nincs ehhez joguk; [...] még a legbecsületesebb módon sem akkor, midőn az ország deficitben van. Gróf Lónyay Menyhért, hogy ha nem kormányelnök, milliókat milliókra halmozhat³”.

A portréábrázolásban bekövetkező fordulat – azzal együtt, hogy Lónyaynál valós magatartásbeli változásokra is rámutat – döntően az arcképfestők megváltozott személyes hozzáállásából és a pillanatnyi politikai helyzetből fakadt. Kecskeméthy naplójában olvashatjuk, hogy személyesen is sokat remélt Lónyay miniszterelnöki kinevezésétől: először egy tisztességesen fizető kormányzati állást, majd pedig az általa elindított lap folyamatos és jelentős anyagi támogatását. E tervei azonban nem váltak valóra, ezért Lónyaytól eltávolodott és a politikus lejárataiban vállalt

¹K 19 – Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 68. kötet. 4372. sz. – 105-110.old. // Elektronikus hozzáférés:

https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/view/hu_mnl_ol_a057_68_0001/?pg=105&bbox=-102%2C-1398%2C1811%2C-276

²Cieger András. A bizalmatlanság kora – Lónyay Menyhért a kormány élén. // Századok. 135. évfoly. 1. szám. / Szerk.: Pál Lajos. – Budapest, 2001. – 64. old.

³Csernátony Lajos. / 36. országos ülés, 1872. nov. 18 // Az 1872-ik évi szeptember 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója II. kötet /Szerk.: Nagy Iván – Buda: Magyar Királyi Államnyomda, 1872. – 30. old.

szerepet¹. Megváltozott a Lónyayt körülvevő politikai közhangulat is. Míg pénzügyminiszterként sikereket ért el, addig 1871 végétől miniszterelnökként sorozatos kudarokat mondhatott csak magáénak. Részben személyétől független tényezőkből fakadóan nem volt képes egységesíteni a kormánypártot; kormányzati elképzeléseivel felingerelte az ellenzéket, amely megbénította a parlamenti törvényhozást; nem sikerült rendeznie a horvát-magyar viszony vitás kérdéseit; elmaradt számos régóta ígért reformtörvény megalkotása stb. Az 1870-es évek közepéről visszanézve pedig sokak szemében jelentősen leértékelődött pénzügyi munkássága is az 1873-ban bekövetkezett pénzügyi válság és a megoldatlan bankügy miatt².

Kákay Aranyos 1874-ben megjelent írása már így ábrázolja Lónyayt: ugyan jó szakminiszter volt, *„de vezérszerepre sem elég értelmi s szellemi magaslaton nem áll, sem a kellő jellem-tulajdonokkal nem bír [...] Gyakorlati alkatú s irányú férfi, sokoldalú, de nem rendszeres ismeretekkel. Még a közgazdaszat terén is, melyen leghonosabb, sem bír elég elméleti s tudományos alappal. Ő sok nemzetgazdaszati tárgyokról írt ugyan, de még azért korántsem nemzetgazdaszati író. [...] Sok esze van, de nem nagy esze. Könnyű fölfogású, de csak a fölületen marad. Bemélyedésre nem képes [...] Száraz realista, ki költői lendületet, a lélek nemes mámorát soha sem ismerte. [...] Személyisége józan és jelentéktelen. [...] Ámbár szenvtelen és hideg, mégis szenvedélyes, s haragja föllobbanásában magán uralkodni nem tudó szeszélyes, nem egyenlő, ideges, nem nyugodt kedélyű. Vérmes, meggondolatlan, hirtelen határozó. Mégis makacs. És mégsem kitartó. Elejti holnap, mit ma fölkapott. Emberismerete gyöngye, és mert nem tudja, kiben bízhatik: ravasz. Ravasz, de nem eszélyes [...]»³. Lónyay Menyhért nyolc év múlva Kákay munkájában már csak egy kisstílű, önző, felületes, hirtelen haragú és kapkodva cselekvő politikussá alacsonyodik le. Az eddig értéként felmutatott jellemvonások szinte mindegyike hibává torzul.*

¹Kecskeméthy Aurél naplója 1851-1878. / Szerk. Rózsa Miklós – Budapest: Franklin-Társulat, 1909. – 268-272. old.

²Cieger András. Árny- és fénylépek. // Aetas. – 2002. – №2/18.évf. – 37-38. old.

³Kákay Aranyos. Nagy férfaink. Legújabb árny- és fényképek. – Budapest, 1874. – 228-230. old.

Belső tulajdonságait tekintve kortársai egyöntetűen egy racionális és öntudatos, a nagy érzelemnyilvánításoktól mentes, ügyes és eszes politikusnak látták őt. A róla készült jellemzések azonban jelentősen eltérnek abban – például a portrét rajzoló Lónyayhoz fűződő személyes viszonyától vagy a konkrét politikai helyzettől függően –, hogy az imént említett jellemvonásokat világos vagy sötét színekkel ábrázolják-e. A racionalitás, az öntudatosság így könnyen átalakulhatott törtetessé, makacssággá; a visszafogott érzelmek ridegséggé, unalmassággá, az ügyesség ügyeskedéssé, az eszesség pedig ravaszsággá, sőt egyenesen hideg számítássá¹.

Kákay utolsó megjegyzése Lónyay erős családi érzéseire vonatkozik. Eszerint, ha másokkal nem is, de rokonaival nagylelkű és önzetlen volt. Az újságíró ezt elismerőleg említi, más kortársak azonban e tulajdonságból is kíméletlen vagyonszerzési vágyat és a gazdasági visszaélések iránti fogékonyságot olvastak ki. Lónyay Menyhért szemében és szívében a család boldogulása és vagyoni biztonsága valóban az első rendű tényezők között szerepelt. A család fejeként egyszerre egyengette négy fia és négy testvére sorsát, valamint odaadóan gondoskodott idős édesanyja nyugalmáról. Feleségével, Kappel Emíliával majdnem negyven évig éltek boldog, kiegyensúlyozott házasságban, társáról mindig a legmelegebb elismerés hangján szólt².

Élete utolsó hónapjaiban Lónyay Kónyi Manó felkérésére belefogott életrajza lediktálásába, ám Lónyay rossz egészségügyi állapota miatt Kónyi csak fiatalkori emlékeinek elbeszélését tudta lejegyeztetni. Lónyay Menyhért 1884. november 3-án hunyt el, életének hatvankettedik évében. Barátja, Kónyi Manó 1885 februárjában, Lónyay önéletrajzi töredékének közlésekor ezt írta: *„Egyáltalában, ha volt ember, kinek szívét a világ helytelenül ítélte meg, Lónyay Menyhért ilyen. Tanúságot tesznek erről naplói, melyek [...] bizonynal nem avégből íródtak, hogy őt a világ előtt másnak mutassák, mint amilyen volt. Az izzó szenvedélyek, melyek sokszor lázba ejtették, a keserű kiábrándulások, melyek erejét eltompították, híven tükröződnek bennök.*

¹Cieger András. Árný- és fénylépek // Aetas. – 2002. – №2/18.évf. – 36. old.

²Cieger András. Árný- és fénylépek. // Aetas. – 2002. – №2/18. évf. – 45. old.

Gyakran kemény, sújtó és nem mindig igazságos a vélemény, melyet emberekről és tényekről nyilvánít, de aki olvassa, ha az író személye iránt elfogult is, kénytelen meggyőződni, hogy e naplók Lónyay igazi érzéseit festik¹”. Lónyay Menyhért halálakor majdnem 600 ezer forintnyi adósságot hagyott családjára. Összes vagyona ugyan csaknem elérte az egymillió forintot, ám ezt 1885-re már több mint másfél millió forint adóság terhelte. Az adóságok fedezetét lényegében a Kappel vagyon jelentette. Menyhértné kitartó szívóssággal és odaadással intézte a bonyolódott ügyek rendezését: erőfeszítései eredményeképp a kezelésében lévő férji vagyon után az örökösökre már 44 ezer forintnyi aktívum elosztása várt, ő maga pedig saját jogon közel 600 ezer forintot hagyott gyermekeire és unokáira². Özvegye, Kappel Emília férje halála után négy évvel, 1888-ban hunyt el³.

Menyhért miniszterelnöknek Kappel Emíliától született ifjabbik fia VI. Menyhért, aki 35 éves korában Abbaziában halt meg, Tuzsért és az összesen mintegy 10 ezer holdnyi Szabolcs vármegyei birtok haszonélvezeti jogát özvegye gróf Forgách Margit örökölte. Házasságukból négy gyermek született, közülük az első három kisgyermekkorban meghalt. A legkisebb volt gróf Lónyay Pálma, akinek 1931-ben elhunyt édesanyja, majd az 1927-ben Budapesten nőtlenül elhunyt Gábor, és az 1935-ben Salzburgban úgyszintén nőtlenül elhunyt János nagybátyjai után megörökölte a teljes Szabolcs vármegyei uradalmat a tuzséri kastéllyal együtt⁴.

A kortársak negatív visszaemlékezései századokra meghatározták az utókor, így a történészek viszonyulását is Lónyay Menyhérthez. Juhász Lajos 1941-ben úgy gondolta, hogy *„az emberek megértéséhez, önmaga megkedveltetéséhez sohasem értett [...] Örökös elfoglaltsága, zárkózott természete, egyaránt megközelíthetetlené tették⁵”*. Nem sokkal kedvezőbb képet fest róla Takács Péter sem 2000-ben: *„mérték*

¹Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám / Szerk.: Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 337. old.

²Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 57. old.

³Budapesti Főváros Levéltára. HU BFL - IV.1411.b - 1888 - 02756 – Lónyay. // Elektronikus hozzáférés: <https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/Arvaszeki/6328/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiQVJWQVNaRUtJl19LCAicXVlenkiOiAia2FwcGVsIGVtaWxpYSJ9>

⁴Gudenus János József. A Lónyay családról egy családtörténész szemével. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 61. old.

nélküli önhittséggel”, „merevséggel”, „önfejűséggel”, „gőgösséggel” jellemzi, aki „szónoknak sem volt elsőrangú. Túl hevesen és élénken gesztikulált, gyorsan és hadarva adott elő, gyakorta bocsátkozott ismétlésekbe, kapkodta a témákat, mondanivalójának logikája minduntalan megtört, elvesztette gondolatmenete fonalát¹”.

Menyhért egy tipikus felső-tisza-vidéki gazdag nemesi család legidősebb gyermekeként 1822. január 6-án látta meg a napvilágot. 1841-ben kezdte meg szereplését Bereg- és Szabolcs megyék közgyűlésein. Két évvel később Bereg megye követeként jelent meg a pozsonyi országgyűlésen. Előbb magyar pénzügyminiszter az Andrássy-kormányban, majd az Osztrák–Magyar Monarchia közös pénzügyminisztere 1870 és 1871 között, majd a Magyar Királyság miniszterelnöke 1871-től 1872-es lemondásáig. A Magyar Tudományos Akadémia tagja, majd annak elnöke 1871-től 1884-es haláláig. Élete során számos kritika érte személyiségét és politikai tevékenységét is egyaránt. Minél magasabb pozíciót töltött be, annál több bírálója akadt. Politikusi pályájának válságidőszakaiban ütközött ki erősebben, hogy Lónyay Menyhért örökölte apja természetének szörszálhasogató szigorúságra és hirtelen haragra való hajlamait. Mindez kérlelhetetlenné tette vele szemben ellenfeleit, és kedvező sajtót sem tudott maga számára biztosítani. Ezért is tűnik ki, hogy a Lónyay életével és politikai pályájával foglalkozó kutatók véleménye mennyire különbözik egymástól.

⁵Juhász Lajos. Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége 1870-71. // Századok. – 1941. – 367. old.

¹Takács Péter. Forrásokban rejtelkedő. // Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szemle. – Nyíregyháza, 2000. – №2 – 182. old.

KÖVETKEZTETÉSEK

A Lónyay család egy ősrégi magyar család, melynek családfája az Árpádok korába nyúlik vissza. Nagy Gábor, a család egyik ügyvédje és történetírója a Keme nemzetségből származtatta az első Lónyayakat. A Keme személynév ugyan a XIII. században használatos volt, de semmiféle oklevél nem bizonyítja e nemzetség létezését. Később a történetírók egy 1245-ben kelt hamis oklevél miatt gondolták azt, hogy a Lónyayak a Csák nemzetségből eredtek. Ebben IV. Béla odaajándékoz Lónyafia Lászlónak tizennégy erdélyi falut a bécsújhelyi csatában mutatott vitézségeért. A bécsújhelyi csata azonban 1246. június 15-én volt, így IV. Béla nem igen adományozhatott oda tizennégy falut egy még meg nem történt csatában tanúsított bátorságért. Újabb kutatások a Koppány nemzetségből származtatják a Lónyayakat, de ezek csak következtetéseken alapulnak, mint inkább biztos forrásokon. Hogy e család a Keme, a Csák, a Koppány, vagy esetleg más nemzetségből származik, azt pontosan meghatározni nem tudjuk.

Első biztos ismert őse Berenczei Nane, aki 1240 körül élt. Ennek fia Jakab, szatmári főispán királyi adomány útján jutott 1285-ben a Bereg megyei Lónya birtokába, melyről a család nevét írja. Jakab öt fia közül csak II. Jakab és Bencze terjesztették tovább a család ágát. II. Jakab ágát később vásárosnaményi ágak fogják elnevezni, hiszen a család 1350 tájékán szerzi meg Vásárosnaményt. Jakab egyik fiának, Lászlónak unokái közül Miklós és István vitték tovább a család vérvonalát, s két mellékágot alapítottak.

Miklós a XV. században élt, s ágában két kiemelkedő Lónyayt találhatunk. Az egyik I. Albert, ki 1500-1501 között Zengg várkapitánya és kormányzója. II. Ulászló francia menyasszonyát elsőként fogadta az ország határában. Később többször is Magyarország követe lesz Velencében, ahol 1504-ben aláírta azt a szerződét, melynek értelmében a köztársaság évi 30 000 aranyat fizet a királynak a török háborúra. A másik II. Albert, aki 1587-ben huszti várkapitány volt. A vár börtönéből megszökött Radul Péter, s ezért Lónyayt Báthory Zsigmond börtönbe vetette, 1594-ben száműzték, később pedig török fogságba esik. Miklós ága benne enyészett el.

István mellékága között is számos nevezetesebb személyiség tűnik fel. V. György, aki 1573-1574-ben, V. János pedig 1576-ban volt Bereg vármegye alispánja. Szaniszló György megölése miatt II. Gergely Erdélybe menekült, s fiai már itt tevékenykedtek Báthory Gábor és Bethlen Gábor idejében. Péter Báthory Gábor kamarása, Farkas pedig a lovasság tábornoka volt. Az István mellékága II. Gergely gyermekeiben elenyészett, s ezzel II. Jakab ága a XVII. században megszűnik.

A továbbiakban Lónyay Bencze ágára helyeztem a hangsúlyt, melyet egészen korunkig levezethetünk. Unokái közül csak I. István ága maradt fenn. Ezen ághoz tartozik például II. András, aki 1447-ben összehívott budai országgyűlésen Bereg vármegye követe volt, 1462-ben már ugyanezen vármegye alispánjaként találkozunk vele. Fia, VII. László vitte tovább a család ágát, kinek unokája VII. István, a tokaji és szatmári várkapitány. Ezzel az Istvánnal pereskedett II. Gergely, ki végül Erdélybe menekült. Egyik fia, VI. András, 1609-1619 között kállói várparancsnok volt. Testvére Zsigmond, a Lónyayak egyik legjelentősebb alakja. Először megyei tisztviselő, később országgyűlési követ lesz, 1627-ben pedig Kraszna vármegye főispánjává nevezik ki. II. Ferdinánd 1627 januárjában bárói méltóságra emelte. Végül X. János, Déva várkapitánya lett az ág fenntartója. Dédunokái közül Ferencz és István külön vonalat alapítanak.

II. Ferencz 1698-ban Bereg megye szolgabírója, fia III. Ferencz viszi tovább a Lónyayak vérvonalát. Unokáját, VII. Gábort Zemplén megyében ügyésszé választották, 1804-1809-ig alispán és királyi tanácsos. 1809-ben Bereg megye főispáni helytartójává nevezték ki, 1817-ben már Ung megye főispánja. 1821-ben ismét Bereg megye főispánja lett. Fia, VIII. Gábor szintén jeles tagja a családnak. 1826-ban Zemplén megye alispánja, 1827-ben már szolgabírója. 1835-től kezdve negyven éven át volt az országgyűlési követség tagja. Fia, Ödön meghalt, így II. Ferencz vonala elenyészett.

XI. János vonala számos kimagasló személyt adott a Lónyayak családfájához. IV. Menyhért, ki Ugocsa megye országgyűlési követe volt 1790-1791 között. Fia, I. József császári és királyi kamarás. Másik fia, XIII. János 1829-ben Bereg megye

alispánja s követe. 1836-ban Bihar megye, 1846-ban Bereg megye főispáni helytartója. Három gyermeke született, köztük Menyhért a család legnagyobb alakja. Testvére s egyben a család történetírója, III. Albert 1860-ban Ugocsa vármegye főispánja lett. Menyhért másik fivére, XV. János Bereg megyei főispáni helytartója, később 1877-1893-ig Máramaros főispánja lesz.

Szakedolgozatom harmadik fejezetének első részében Lónyay Zsigmond báró életútját mutatom be, ki 1593-ban született Lónyay István szatmári várkapitánynak és Báthory Katának harmadik fiaként. Gyermekek és ifjú koráról nagyon keveset tudni, de a Bocskay és Bethlen korában nevelkedett református ifjú lelkét bizonyára e nagy magyarok és nagy kálvinisták szelleme érlelte és töltötte el. Bizonyos ez abból, hogy a 22 éves Lónyay Zsigmond Bethlen Gábor udvarában van, ennek első felkelésében részt vesz és a nagy fejedelmet egész haláláig békében és háborúban fegyverrel és ésszel híven szolgálja. Részt vesz a besztercebányai országgyűlési küzdelmekben, majd a fejedelem Kraszna főispánjává nevezi ki és a pozsonyi békealkudozásokban megbízott követévé teszi.

Bethlen halála után Lónyay a nemzeti politika zászlóvivőjének, I. Rákóczi Györgynek lesz bizalmas embere. Ő képviseli a fejedelmet a nádorral és a klérussal való politikai egyezkedésekben. Ezt a megbízatását Lónyay oly erős kötelességérzettel teljesíti, hogy Rákóczi egyenes parancsára a tárgyalásokról még első felesége ravatalához sem távozik. Általában a Lónyay szívósságának, higgadtságának és nagy tudásának köszönhető a makacs Eszterházy nádornak megpuhítása s ezzel a linczi békepontoknak előkészítése. Ez a Lónyay Zsigmond államférfiúi működésének fénypontja. Az 1627 januárjában történt bárói rangemlése a társadalmi rangállásának tényleges kifejezése volt, de egyben a magyar királyt képviselő követ presztízsemelésének a célját is szolgálta. A későbbiekben Bereg vármegye főispánjaként és nádorjelöltként is találkozhatunk még vele.

A Lónyay család kapcsolatai igen szerteágazóak, amit a bőséges gyermekáldás is elősegített. Élete során Zsigmond kétszer is megházasodott. Hacsak legközelebbi rokonait vesszük sorra, akkor a sógoraiként a Barkóczy, Nyáry, Kendeffy, Kapy,

Perneszy, Bakos családokkal találkozunk. De a Varkocs Margittól született három lányának a férjei között, akiknek a kiválasztásában már Lónyay Zsigmond saját akarata tükröződik, ott találjuk a magyar és erdélyi arisztokrácia tagjait egyaránt: Wesselényi Istvánt, Kemény Jánost, Csáky Istvánt, Telegdy Istvánt és Bocskay Istvánt. Politikai szerepét tehát a régió egyik legnagyobb rokoni kapcsolatrendszere alapozta meg, aminek hatékony kihasználása azonban már a saját képességein múlt.

A harmadik fejezet második részében gróf Lónyay Menyhért életével foglalkoztam. Menyhért 1822. január 6-án született Nagylónyán, gyermekkori neveléséről kezdetben édesanyja gondoskodott, akihez élete végéig szoros érzelmi viszony fűzte. Édesapja, id. Lónyay János kormányzati tisztségei, főispáni helytartósága, királyi biztossága és kancelláriai tanácsossága miatt sokat volt távol családjától. Fia neveltetését csak serdültebb korában vette át. Az elérhető legjobb nevelés, valamint a budai ház közelsége okán fiát az ottani piaristákhoz íratta, ahol elvégezte középfokú és akadémiai tanulmányait. Tizenöt éves korában segítőjéül kapta maga mellé Tanárky Gedeont. Tizenkilenc évesen lezáruló rendszeres tanulmányai során Lónyay Menyhért megtanult németül és latinul, elvégezte a kétéves filozófiai és a hároméves jogi tanfolyamot, eközben lovagló, úszó és vívó leckéket vett. A művészi hajlam sem hiányzott életéből: ügyesen zongorázott, gyakran járt színházba és hangversenyekre, az akadémiai évek alatt Madách Imrével irodalmi folyóiratot szerkesztett, valamint vers- és drámaírással is próbálkozott. Már 1839-ben a bölcsélet doktora lett és Tanárky Gedeonnak, mint felkért mentorának és testvéreinek társaságában beutazta Magyarország nagyrészét és Erdélyt, azután pedig nagyobb utazásokat tett külföldön. Szakismereteit, különösen közgazdasági téren, a legnagyobb szorgalommal és sikerrel öregbítette. Politikai útját 1841-ben kezdte meg Bereg és Szabolcs megyék közgyűlésén. 1867-től az Andrássy-kormány pénzügyminisztere, 1870-től pedig a Monarchia közös pénzügyminisztere lesz. Abban a megtiszteltetésben részesülhetett, hogy Ferencz József uralkodó grófi ranggal tüntette ki. Menyhért 1871-től a Magyar Királyság miniszterelnöke lett.

Kiemelt figyelmet fordítottam Lónyay Menyhért személyiségének is. A grófról már a kortársak véleménye is erősen eltért: főleg miniszterelnöki kinevezése után számos bírálat, éles kritika érte; kapzsisággal, erőszakos vagyonszerzési törekvéssel vádolták, és jellemét is ennek fényében ítélték meg: száraznak, hidegnek, unalmasnak találták. Lónyay gyors politikai emelkedése egészen a csúcsig, majd hirtelen bukása (mindez alig tíz év alatt) és az azt követő politikai csatározások Lónyay jellemére és a család magatartására egyaránt közvetlen hatást gyakoroltak. Már kormányzati szerepkörökben való forgolódása idején tudatosan használták ellenfelei ellene a személyes becsületét lejárató támadások és a korrupciós rágalomok teljes eszköztárát, kikezdve teljes emberi méltóságát, erkölcsi tartását, sőt magánéleti elveit is. 1872-ben végül lemondott miniszterelnöki posztjáról.

Szakedolgozatom során betekintést kaptam az egyik legnagyobb múltú magyar családról, melynek tagjai már az Árpádkorban is éltek. Azt, hogy melyik nemzetséghez tartoznak, megállapítani nem tudjuk pontosan. Annyi bizonyos, hogy Nane de Berencze a család első biztosan ismert személye, tőle vezethető le a Lónyayak leszármazási táblázata. Unokái vitték tovább a család vérvonalát azzal, hogy két ágat is alapítottak. II. Jakab ága a XVII. században elenyészik, Bencze ága viszont virágzik, s egészen korunkig él. Az ág két legnagyobb alakjával sikerült megismerkednem: báró Lónyay Zsigmond és gróf Lónyay Menyhért. Lónyay Zsigmond XVII. századbeli nagybirtokos nemes, diplomata, 1627-ben bárói rangra emeltetett. Kiváló magyar és kiváló protestáns volta mellett jó gazda, derék családapa, kegyes ember. Lónyay Menyhért egyszerre volt politikus, miniszterelnök, pénzügyi szakember, akadémiai elnök, vállalkozó, több tízezer hold birtokosa és családjának vezére. Élete során számos negatív kritika érte, melyek miniszteri kinevezése után megsokszorozódtak.

FELHASZNÁLT FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

I. FORRÁSOK

1. 90. 1335. márc. 5. // Anjou-kori Oklevéltár. XIX. 1355. / Szerk.: Kristó Gyula, Makk Ferenc. – Budapest – Szeged, 2004. – 47. old.
2. 154. Febr. 14. // Borsa Iván. Zsigmond-kori oklevéltár VIII. (1421). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 39. – Budapest, 2003. – 67-68. old.
3. 225. 1327. (máj. 18. v. u.). // Anjou-kori Oklevéltár. XI. 1327. / Szerk.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged, 1997. – 108. old.
4. 250. 1338. máj. 15. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XII. 1338. / Szerk.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged. – 158. old.
5. 287. 13[44]. máj. 3. Visegrád. // Anjou-kori Oklevéltár XXIX. 1344. / Szerk.: Piti Ferenc. – Budapest – Szeged, 2003. – 196. old.
6. 358. Dec. 30. //Mályusz Elemér. Zsigmond-kori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 35. old.
7. 405. Jan. 20. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 39. old.
8. 426. A háy-i káptalannak bizonyáglevele, hogy Kun István comes Budholma helységet nővére Margitnak, és sógora Garai Péternek átengedte. 1291. // Árpádkori új okmánytár. XII. kötet. / Szerk.: Wenzel Gusztáv. – Budapest, 1872. – 517-518. old.
9. 609. 1329. nov. 21. // Anjou-kori Oklevéltár XIII. 1329. / Szerk.: Almási Tibor. – Budapest – Szeged. 2003. – 364. old.
- 10.660. Jún. 11. // C. Tóth Norbert, Lakatos Bálint. Zsigmondkori oklevéltár XII. (1425). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 52. – Budapest, 2013. – 249. old.

- 11.846. 1494. január 6. // A pécsváradi konvent hiteleshelyi oklevéltára 1254-1526. / Szerk.: Kőfalvi Tamás. – Szeged, 2006. – 411-412. old.
- 12.869. Szept. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár VI. (1417-18). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 32. – Budapest, 1999. – 261. old.
- 13.966. Aug. 12. Kászony. // C. Tóth Norbert, Mikó Gábor. Zsigmondkori oklevéltár XIII. 1426. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 55. – Budapest, 2017. – 228. old.
- 14.1094. Szept. 5. // C. Tóth Norbert. Zsigmondkori oklevéltár X. 1423. // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 43. – Budapest, 1951. – 437. old.
- 15.1117. Oct. 6. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár XI. (1424). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 49. – Budapest, 2008. – 459-460. old.
- 16.1357. ápr. 24. A leleszi convent I. Lajos királynak jelenti, hogy Lónyai Bencsencs és Jakab fiait Takosi Gergely ellen megidézttette.// Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. VI. kötet (1353–1357). / Szerk.: Nagy Imre. – Budapest, 1891. – 561-562. old.
- 17.1499. XI. 15. – Nyitrai káptalan. // Benedek Gyula, Zádorné Zsoldos Mária. Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek 1075-1526. // Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Közleményei 3. – Szolnok, 1998. – 245. old.
- 18.1725. Nov. 3. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár I. (1387-1399). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 22. – Budapest, 1951. – 194. old.
- 19.1859. aug. 18. // Tanárky Gyula naplója. / Szerk.: Tolnai Gábor, Koltay-Kastner Jenő – Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1961. – 89. old.
- 20.2209. Júl. 1. // Mályusz Elemér. Zsigmondkori oklevéltár IV. (1413-1414). // Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 25. – Budapest, 1994. – 505-506. old.

- 21.15000. / 1455.11.26. / Bereg megye. // Diplomatikai levéltár. Q szekció. //
Hozzáférés módja:
<https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/170350/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IG1pa2xcdTAwZjNzIn0>
- 22.39544. / 1438.06.19. / János kalocsai érsek. // Diplomatikai levéltár. Q szekció.
// Hozzáférés módja:
<https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/147101/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSBwXHUwMGUxbCJ9>
- 23.107084. / 1459.-05-27. / Csázmai káptalan. // Diplomatikai levéltár. Q szekció.
// Hozzáférés módja:
<https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/225920/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSB9>
- 24.107084. / 1489.05.14. / Geréb Mátyás dalmát, horvát, szlavón bán. // Diplomatikai levéltár. // Hozzáférés módja:
<https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/225854/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiRExERiJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSBqYWthYiJ9>
- 25.II. 1285. IV. László király a lónyai uradalmat Berencei Nánafia Jakabnak és fiainak ajándékozta. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 76-77. old.
- 26.III. 1644. oct. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 74-76. old.
- 27.V. 1296. május 14. Buda. Az alországbíró Köké Jakab comesnek a beregmegyei Kölcsény faluért indított keresetét elutasítja. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 79-80. old.

- 28.V. b) 1644. nov. 7. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 84-89. old.
- 29.VII. a) 1644. nov. 1. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 79-84. old.
- 30.VII. d) 1644. nov. 8. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 97-99. old.
- 31.VII. f) 1644. nov. 10. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 100-102. old.
- 32.VIII. 1318. Julius 31. Zemplén. Zemplén megye tisztikara a Lónyayaknak Eszényi László ellen folyt perükben halasztást ad, mert a király szolgálatában távol vannak. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 83. old.
- 33.VIII. a) 1644. nov. 18. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 102-103. old.
- 34.VIII. b) 1644. nov. 20. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 104-107. old.
- 35.XIX. 1346. márczius 3. Vizkelet. A vizkeleti pap és pozsonyi alesperes Lónyay Jakab kérésére Szentgyörgyi Sebest és Pétert az esztergomi szentszék elé idézi. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 95. old.
- 36.XVII. 1644. decz. 19. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 148-149. old.
- 37.XX. Lónay Zsigmond magánlevele a nádorhoz. / Okmányos toldalék. // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 429-433. old.
- 38.XXI. 1645. jan. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 178-181. old.
- 39.XXII. 1355. julius 17. Déda. Beregmegye tisztikara bizonyítja, hogy Tisza-Szalka Szentgyörgyi Sebesnek ősi birtoka és így abból Lónyay I. Lászlót

- leánynegyed illeti. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 98-99. old.
- 40.XXII. 1645. jan. 6. Az ónodi országgyűlés irata nagyszombati követeihez. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 181-184. old.
- 41.XXIII. 1357. dec. 1. Zágráb. Lónyay Benczencz fia, György és Jakab fia, Miklós néhai Lónyay Pósa leányának fél leánynegyede fejében odaadják Mersencza nevű körösmegyei falujok felét, esetleg Tapolcza felét, Megyericsey György ítélő mester nejének. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 99-101. old.
- 42.XXIV. 1645. jan. 4. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 201-202. old.
- 43.XXV. A leleszi konvent jelenti, hogy Lónyay György házát némely istentelen emberek felégették s abban sok levelük megsemmisült. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 105-106. old.
- 44.XXVI. 1645. jan. 22. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 203-204. old.
- 45.XXVII. 1456. augusztus 30. Pozsony. V. László király a Lónyay-család vámhídi uradalmát a Hunyadypárthoz való csatlakozásuk miatt elkobozza. // Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. / Szerk.: Karácsonyi János. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 107-108. old.
- 46.XXVIII. 1645. jan. 23. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 207-208. old.
- 47.XXVIII. 1645. jan. 23. b. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 208. old.
- 48.XXIX. 1645. jan. 27. – febr. 1. a. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 224-225. old.

- 49.XXXII. 1645. febr. 17. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 241. old.
- 50.XXXVI. február 17. // Egy képviselő napló-jegyzete. Az 1865. december 10-én megnyílt országgyűlés alatt. / Szerk.: Szász Károly. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 159. old.
- 51.XXXVI. 1645. márcz. 12. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 264-266. old.
- 52.XXXVII. b) 1645. márcz. 15. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 270. old.
- 53.XXXIX. 1645. márcz. 28. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 279-280. old.
- 54.XL. 1645. ápr. 3. / IV. A nagy-szombati tárgyalások. // A linzi béke okirattára. / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest, 1885. – 281-282. old.
- 55.LXII. 1607. jún. 10-24. A kalosvári országgyűlés irományai. // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történeti Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607 / Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 507-508. old.
- 56.LXXXVI. 1607. nov. 12. A hajdúk zavargása ügyében kelt jelentések. // Erdélyi Országgyűlési Emlékek Történeti Bevezetésekkel 5. kötet, 1601-1607./ Szerk.: Szilágyi Sándor. – Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1879. – 562-564. old.
- 57.CXLVIII. 1351, január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 175-176. old.
- 58.CLXVIII. 1355. június 30. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 204-206. old.

- 59.CLXIX. 1356. január 13. Eger. // Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. I. (1214-1457). / Szerk.: Varjú Elemér. – Budapest, 1908. – 206-207. old.
- 60.CCXXX. / Oklevelek és levelezések 1600–1700. // A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. IV. köt. / Szerk.: Géresi Kálmán. – Budapest, 1887. – 534–536. old.
- 61.CCCXXXI. // Hunyadiak kora Magyarországon. Oklevéltár. XI. / Szerk.: Teleki József gróf. – Pest, 1855. – 37-44. old.
- 62.A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 4. kötet - 614. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_04_0594/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSJ9
- 63.A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 5. kötet - 58 - 59. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_05_0033/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSJ9
- 64.A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 6. kötet. 0091. – 224-225. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_06_0091/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0
- 65.A 57 –Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0282. – 555-557.old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0282/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

- 66.A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0369. – 621-625. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0369/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlheSB6c2lnbW9uZCAxNjI2In0
- 67.A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 7. kötet. 0372. – 628-629. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0372/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0
- 68.A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 7. kötet - 466. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_07_0290_a/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxvbnlheSBwXHUwMGUxbCJ9
- 69.A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 8. kötet. 0006. – 9-10. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_08_0006/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0
- 70.A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 10. kötet. 0313. – 570-571. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_10_0313/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0
- 71.A 57 – Magyar Kancelláriai Levéltár – Libri regii, 11. kötet. 0026. / a. – 50-54. old. // Elektronikus hozzáférés:
https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_11_0026_a/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IHpzaWdtb25kIn0

- 72.A. Ch. 1245. Idem Bela ob heroica Patris Lonya, et filii Georgii, ad Neostadium fidelitatis merita, Ladislao eiusdeni filio, possessiones donatione Belae I. ipsum contingentes, restituit. // Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Tomi IV. Vol. 1. / Szerk.: Georgius Fejér. – Budae, 1829. – 392-393. old.
- 73.A. Ch. 1272. Idem Stephanus litteras suas Michaeli Comiti, filio Andreae de terris Szaszfenes, Sz. Miklds, Lojiya, Boltrag et Bacsii donatis transcribit et roborat. // Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Tomi V. Vol. 1. / Szerk.: Georgius Fejér. – Budae, 1829. – 241-246. old.
74. Budapesti Főváros Levéltára. HU BFL - IV.1411.b - 1888 - 02756 – Lónyay. // Elektronikus hozzáférés:
<https://archives.hungaricana.hu/hu/lear/Arvaszeki/6328/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiQVJWQVNARUtJl19LCAicXVlenkiOiAia2FwcGVsIGVtaWxpYSJ9>
75. Csernátorny Lajos. / 36. országos ülés, 1872. nov. 18. // Az 1872-ik évi szeptember 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. II. kötet / Szerk.: Nagy Iván. – Buda: Magyar Királyi Államnyomda, 1872. – 30. old.
76. Csomár István. Hirek. // Munkács. – 1885. 11. 5. – № 45/2. évf. – 4. old.
77. Festi Imre. Emlékirataim. – Budapest: Universitas Kiadó, 1999. – O. 136-137.
78. Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke. // Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám. / Szerk.: Gyulai Pál. – Budapest: Franklin-Társulat, 1885. – 337-360. old.
79. Halász Imre. Egy letűnt nemzedék: Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakából. – Budapest: Nyugat, 1911. – 528. old.
80. Hetedik levél. Lónyay Zsigmondnak és Szerédi Istvánnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. / Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 305. old.
81. HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 006. // Hozzáférés módja:
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no00

- 6/?list=eyJxdWVyeSI6ICJIVSBNTkkgT0wgRSAxNTYgLSBhLiAtIEZhc2MuIDAxMy4gLSBOby4gMDA2LiJ9
- 82.HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 007. // Hozzáférés módja:
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no007/?list=eyJxdWVyeSI6ICl2Llx0SFUgTU5MIE9MIEUgMTU2IC0gYS4gLSBGYXNjLiAwMTMuIC0gTm8uIDAwNy4ifQ
- 83.HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 013. - No. 008. // Hozzáférés módja:
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc013_no008/?document=1&pg=26&bbox=-255%2C-1692%2C2482%2C-64
- 84.HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 069. - No. 046. / Extractus. // Hozzáférés módja:
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc069_no046/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiVVJCQVJVVU0iXX0sICJxdWVyeSI6ICJsb255YXkgIn0
- 85.HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 087. - No. 076. // Acta Commissariorum ad Partes Superiores ratione Bonorum quorundam anno 1630 ablegatorum. – 4.old. // Hozzáférés módja:
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/view/hu_mnl_ol_e156_a_fasc087_no076/?document=1&pg=3&bbox=-290%2C-2808%2C2928%2C-919
- 86.HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 159. - No. 032. –
https://archives.hungaricana.hu/hu/urbarium/hu_mnl_ol_e156_a_fasc159_no032/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiVVJCQVJVVU0iXX0sICJxdWVyeSI6ICJjc1x1MDBIMWt5IGlzdHZcdTAwZTFuIGFyYW55b3NtZWdneWVzIn0
- 87.Huszdik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 263-264. old.
- 88.Huszonnegyedik levél. / III. Intő levelek Rákóci György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 275-278. old.

89. Nagylónya, 1681. április 28. és 1682. november 28. / Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 25-28. old.
90. Nagyvárad körüli ostromzár, Biharpuspöki, 1705. március 3. / Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 29-30. old.
91. K 19 – Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 73. kötet. 229. sz. - 360. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_73_0402/?list=e_yJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IGVsZW1cdTAwZTlyIn0
92. K 19 – Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 68. kötet. 4372. sz. – 105-110. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/view/hu_mnl_ol_a057_68_0001/?pg=105&bbox=-102%2C-1398%2C1811%2C-276
93. K 19 - Király Személye Körüli Minisztérium Levéltára. – Királyi könyvek, 70. kötet. 20408. sz. – 439 - 444. old. // Elektronikus hozzáférés: https://archives.hungaricana.hu/hu/libriregii/hu_mnl_ol_a057_70_0230/?list=e_yJmaWx0ZXJzIjogeyJEQVRBQkFTRSI6IFsiS0lSSyJdfSwgInF1ZXJ5IjogImxcdTAwZjNueWF5IGVsZW1cdTAwZTlyIn0
94. Kákay Aranyos. Nagy férfaink. Legújabb árny- és fényképek. – Budapest, 1874. – 228-230. old.
95. Kákay Aranyos. Újabb árny- és fényképek. – Budapest: Ráth Mór, 1866. – 210. old.
96. Kecskeméthy Aurél naplója 1851-1878. / Szerk.: Rózsa Miklós – Budapest: Franklin-Társulat, 1909. – 268-272. old.

97. Kemény János erdélyi fejedelem önéletírása. // Magyar történelmi emlékek. 1. kötet. / Szerk.: Szalay László. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1856. – 544. old.
98. Literáty János. Beregi ref. egyházmegye közgyűlése. // Budapest. – 1842. 08. 11. – №19/1.évf. – 227. old.
99. Munkácsy. A pesti nagy árvíz. // Rajzolatok a társas élet és a divatvilágból. – 1838. – № 23 – 1. old.
100. Porából megéledett Phoenix. / Gyöngyösi István. // Hozzáférés módja: <http://mek.oszk.hu/06000/06076/06076.htm>
101. Pluszky Ferenc. Életem és korom I. kötet. – Budapest: Szépirodalmi könyvkiadó, 1958. – 203. old.
102. Tizenharmadik levél. Lónyay Zsigmondnak. / IV. Levelek Lónyay Zsigmondhoz és némely vármegyékhez. (1644-1645). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 342-343. old.
103. Tizenkilencedik levél. / III. Intő levelek Rákóczi György erdélyi fejedelemhez. (1643-5). // Galantai gróf Esterházy Miklós munkái. // Szerk.: Toldy Ferenc. – Pest, 1852. – 262. old.
104. Töredékek. Nagyméltóságú nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay Jánosné, Lónyay Florentina úrnő emlékirataiból. / I. kötet. Visszaemlékezések. // Budapest: Rózsa K. és neje könyvnyomdája, 1891. – 9, 92. old.

II. MONOGRÁFIÁK, CIKKEK, SEGÉDKIADVÁNYOK

105. 1906–1910. évi országgyűlés. A magyar országgyűlés. A főrendiház és a képviselőház tagjainak életrajzi adatai. / Szerk.: Magyar Tudósító. – Budapest: Jókai Könyvnyomda, 1906. – 90. old. // Elektronikus hozzáférés: https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_Almanach_1906-1910_2/?pg=0&layout=s
106. A császtai lónyaiak. Edelényi füzetek, 10. / Szerkesztette: Laki Lukács László. – Edelény, 1995. – 10. old.

107. A Pallas Nagy Lexikona: az összes ismeretek enciklopédiája XI. kötet: Közép-Magyar. – Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1895. – 890. old
108. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadványai I. // Évkönyvek Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei levéltári évkönyv 5–6. // Balogh István. Bereg megye leírása. – Nyíregyháza, 1985. – 598. old.
109. A tolcsvai Bónis-család levéltárából. I. közl. Szerk.: Komáromy András. // Magyar Történelmi tár. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala. – 150-152. old.
110. A zokoli és kis-várdai Zokoly család. Szerk.: Radvánszky Béla. // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1868. – 509-512. old.
111. Andor Csaba, Leblancné Kelemen Mária. Madách Imre kéziratai és levelezése. – Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 1992. – 574. old.
112. Baják László. A halotti címerek történetéhez. // Történeti Muzeológiai Szemle: A Magyar Múzeumi Történész Társulat Évkönyve. 3. / Szerk.: Pintér János. – Budapest, 2003. – 39-48. old.
113. Bánkúti Imre: Lónyay Ferenc fegyveresítési és ruházati főhadbiztos válogatott iratai. Vaja: Szabolcs-Szatmár megyei Múzeumok Igazgatósága-Vay Ádám Múzeum Baráti Kör, 1980. – 104. old.
114. Barta M. János. Csáky István Szatmári főkapitánysága (1661-1670). // Hadtörténelmi Közlemények, 130. évfoly. 2017. 3. szám. / Főszerk.: Kincses Katalin Mária. – Budapest, 2017. – 719-745. old.
115. Báthory István és egy magyarországi összeesküvés. Szerk: Szádeczky Lajos. // Századok. A Magyar Történelmi Társulat Könyve. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1886. – 946. old.
116. Bátorfi Lajos. Adatok Zalamegye történetéhez II. kötet. – Nagykanizsa: Wajdits József Gyorssajtónyomása, 1876. – 385. old.

117. Borovszky Samu. Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye. – Budapest: „Apollo” Irodalmi Társaság, 1900. – 94. old.
118. Budai Ferencz polgári lexicona II. rész. – Pest: Khór és Wein Könyvnyomdája, 1866. – 501. old.
119. Cieger András. A bizalmatlanság kora – Lónyay Menyhért a kor mány élén. // Századok. 135. évfoly. 1. szám. / Szerk.: Pál Lajos. – Budapest, 2001. – 61-102. old.
120. Cieger András. A számok szorításában. Lónyay Menyhért pénzügyminisztersége (1867-1870). // Századok. 130. évfoly. 6. szám. / Szerk.: Pál Lajos. Budapest, 2002. – 35-70. old.
121. Cieger András. Árny- és fényképek. // Aetas. – 2002. – №2/18.évf. – 36-54. old.
122. Deák Ágnes, Kövér György. Egy sorsüldözött rögeszméi. // Határon innen, határon túl; Tanulmányok Tillesik György 60. születésnapjára. / Szerk. Bariska István, Mayer László – Szombathely: Line Design, 2012. – 45.old.
123. Dr. Bartha Sándor. A főváros díszpolgárai. // Magyar Székesfőváros. – 1903. 03. 31. – №13/6. évf. – 4. old.
124. Dr. Cieger András. Lónyay Menyhért, a politikus és a földbirtokos. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 49-57. old.
125. Dr. Hermann Róbert. Lónyay Menyhért – a forradalom az utolsó rendi országgyűlésen. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 42-47. old.
126. Dr. Tóth Áron. Kastély vagy kúria? A tuzséri Lónyay-kastély. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 32-41. old.
127. Fatsar Kristóf. Magyarországi barokk kertművészet. – Budapest: Helikon Kiadó, 2008. – 219. old.

128. Felső-Győri Nagy Iván: A Kisasszonyfalvi Istvánffyak. // Turul. A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Közlönye. – Budapest: A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság, 1883. – 166. old.
129. Feöldi Doby Antal. Lónyay család – Nagy Lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. – Budapest: Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1895. – 140. old.
130. Gudenus János József. A Lónyay családról egy családtörténész szemével. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 58-74. old.
131. Horn Ildikó. Rákóczi László pályája (1633-1644). // Hadtörténelmi Közlemények, 103. évfoly. 3. szám. / Szerk.: Csákvári Ferenc. – Budapest, 1990. – 61-90. old.
132. Horváth Mihály. Huszonöt év Magyarország történelméből I-III. kötet. – Budapest: Históriaantik Könyvesház, 2012. – 1437. old.
133. Horváth Mihály. Magyarország történelme. 5. kötet. – Pest: Heckenast Gusztáv, 1872. – 529. old.
134. Juhász Lajos. Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége 1870-71. // Századok. – 1941. – 367. old.
135. Karácsonyi János. Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány. – Nagyvárad: Szent László Nyomda, 1904. – 122. old.
136. Kazinczy Ferencz. Magyar Pantheon. Életrajzok és életrajzi jegyzetek. – Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1884. – 405. old.
137. Klösz György: A magyar királyi Országos Levéltár diplomatikai osztályában őrzött pecsétek mutatója. – Budapest: Athenaeum R. Társ. Nyomdája, 1889. – 71. old.
138. Koroknay Gyula. Kállói kapitányok. – Nyíregyháza: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványa, 2006. – 170. old.
139. Kovács Ágnes. 185 éve született gróf Andrássy Manó. // Bányászattörténeti közlemények 2. kötet. – Rudabánya: Gazdász-Elasztik Kft., 2006. – 61. old.

140. Lakatos Éva. Magyar irodalmi folyóiratok. Magyar Színház-Napkelet. №A. 14.16. – Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 1979. – 1347. old. // Elektronikus elérhetőség:
https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_PIMU_Pimbf_A_14_16/?pg=130&layout=s&fbclid=IwAR246HtJjhO6lbFTty8aslVRTOKkBdVsYdeNHcdm8c8U6tqzc714U94PAOw&query=mixtura
141. Lehoczky Tivadar. Beregh vármegye monográphiája 3. kötet. – Ungvár: Pollacsek Miksa Könyvnyomdája, 1831. – 870. old.
142. Lónyay Albert. Emlék a Lónyay család múltjából, különösen a XVI. sz. második és a XVII. sz. első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről. – Budapest: Pallasz Részvénytársaság nyomdája, 1890. – 39. old.
143. Magyar életrajzi lexikon. Második kötet. L-Z. / Szerk.: Kenyeres Ágnes – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1982. – 87. old.
144. Magyar Történelmi Tár. A történelmi kútfők ismeretének előmozdítására. XXII. kötet. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadó-Hivatala, 1877. – 292. old.
145. Merboly Ferenc. Ferenczy Zoltán előadása. // Zalamegyei Újság. – 1938. 04. 05. – №76/21. évf. – 2. old.
146. Mészáros Kálmán. Források a Lónyay család és Tuzsér XVII-XVIII. századi történetéhez. // Tuzsér és a Lónyayak. / Szerk.: Klicsu Ferenc. – Tuzsér. - Start Nonprofit Kft., 2012. – 24-31. old.
147. Nagy Iván. Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 6. kötet. – Pest: Ráth Mór, 1860. – 578. old.
148. Nagy Iván. Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. VII. kötet. – Budapest: Ráth Mór, 1860. – 632. old.
149. Nagy Iván. Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 10. kötet. – Pest: Ráth Mór, 1863. – 944. old.
150. Nagy László. A „bibliás örálló” fejedelem. I. Rákóczi György a magyar históriában. – Budapest: Magvető, 1984. – 137. old.

151. Németh Péter, Bene János. Mostoha örökség. / Tuzsér. Száz Magyar Falu Könyvesháza. / Szerk.: Németh Péter. – Budapest. – Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., 2000. // Hozzáférés módja: https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Tuzser/index.htm
152. Péter Mihály. Lónyay Zsigmond. / Protestáns Szemle, 14. évfoly. 6. füzet. // Protestáns Szemle, 14. évfoly. I-X. füzet. / Szerkesztette: Szóts Farkas. – Budapest: Hornyánszky Viktor Cs. és Kir. Udvari Könyvnyomdája, 1902. – 387-388. old.
153. Révai Nagy Lexikona: az ismeretek enciklopédiája XII. kötet. – Budapest: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1915. – 1030. old.
154. Rüszt-Fogarasi Enikő. Bocskay István, a Zemplén megyei főispán. // Turul, 82. kötet. 2009/3. füzet. / Szerk.: Draskóczy István, Kollega Tarsoly István, Laczlavic György, Nyulásziné Straub Éva, Pandula Attila. – Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 2009. – 5-9. old.
155. Schiller Bódog. Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. – Budapest, 1900 – 336. old
156. Szirmay Antal. Szatmár vármegye fekvése, története és polgári esmérete 1. rész. – Buda: Kir. Magyar Universitas, 1809. – 391. old.
157. Takács Péter. A lassú gyarapodás százada. / Tuzsér. Száz Magyar Falu Könyvesháza. / Szerk.: Németh Péter. – Budapest. – Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., 2000. // Hozzáférés módja: https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Tuzser/index.htm
158. Takács Péter. Forrásokban rejtezkedő. // Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szemle. – Nyíregyháza, 2000. – №2 – 170-183. old.
159. Zsilinszky Mihály. Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány 1644-45-ben. // Értekezések a történelmi tudományok köréből. XIII. kötet. I.

szám. / Szerk.: Pesty Frigyes. – Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1886. – 9. old.

III. WEBOLÓGIA

160. I. Lónyay Menyhért grófi diplomája / Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/SzazMagyarFalu-szaz-magyar-falu-1/tuzser-1150C/fuggelek-1176A/i-lonyay-menyhert-grofi-diplomaja1176B/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlhcSBtZW55aFxlMDBlOXJ0IGdyXHUwMGYzZiJ9>
161. Dereglyő // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/zemplen-varmegye-1E176/zemplen-varmegye-kozsegei-irta-vende-aladar-1E29E/dereglyo-1E355/>
162. Erdélyi fejedelmek – Báthory Gábor // Hozzáférés módja: <http://magyartortenelem.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=11112>
163. Harmat Árpád Péter. A magyar nemesség története. // Hozzáférés módja: <http://tortenelemcikkek.hu/node/297>
164. Hetedik kötet. Lónyay család // Hozzáférés módja: <http://www.pechy-de-pechujfalu.hu/myfiles/htmls/mnzs/mnzsxw.html>
165. Kákay // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/k-E039/kakay-E180/>
166. Kovács Kálmán Árpád. Lónyay Menyhért. // Hozzáférés módja: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/lonyay_menyhert
167. Lónyay // Hozzáférés módja: <http://www.kislexikon.hu/lonyay.html>
168. Lónyay Albert. // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l-940D4/lonyay-albert-96049/>
169. Lónyay Anna // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l-940D4/lonyay-anna-96059/>

170. Lónyay Etelka // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l-940D4/lonyay-etelka-96065/>
171. Lónyay Gábor // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l-940D4/lonyay-gabor-96072/>
172. Lónyay János // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l-940D4/lonyay-janos-9609F/>
173. Lónyay Menyhért // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/l940D4/lonyaymenyhert960B2/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYZbnlheSBtZW55aFxlMDBlOXJ0IGRva3RvciJ9>
174. Lónyay Menyhért életútja // Hozzáférés módja: http://mek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset.html
175. Madách Imre // Hozzáférés módja: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/nograd-varmegye-E6DB/irodalom-tudomany-muveszet-irta-vende-erno-forealiskolai-tanar-ECD3/madach-imre-EDEA/>
176. Megszületett gróf Lónyay Menyhért miniszterelnök. // Hozzáférés módja: <https://multkor.hu/cikk.php?id=16079>
177. Rébay Magdolna. A fiúk nevelése és oktatása négy arisztokrata családban (gr./hg. Lónyay, br. Mednyánszky, br. Podmaniczky, br. Splényi) a dualizmus korában // Hozzáférés módja: http://real.mtak.hu/63691/1/Lonyay_Mednyanszky_Podmaniczky_Splenyi_tanulm.pdf
178. Szabó András Péter. A dési per történeti háttere. // Hozzáférés módja: https://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/szaboandraspeter.htm#_ftnref63

179. Tarján M. Tamás. 1630. november 26. I. Rákóczi Györgyöt erdélyi fejedelemmé választják. // Hozzáférés módja:http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1630_november_26_i_rakoczi_gyorgyot_erdelyi_fejedelemme_valasztjak/
180. Wesselényi Pál, báró // Hozzáférés módja:
<https://www.arcanum.hu/en/onlinekiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/w-7870D/wesselenyi-pal-baro-787AC/>

MELLÉKLETEK

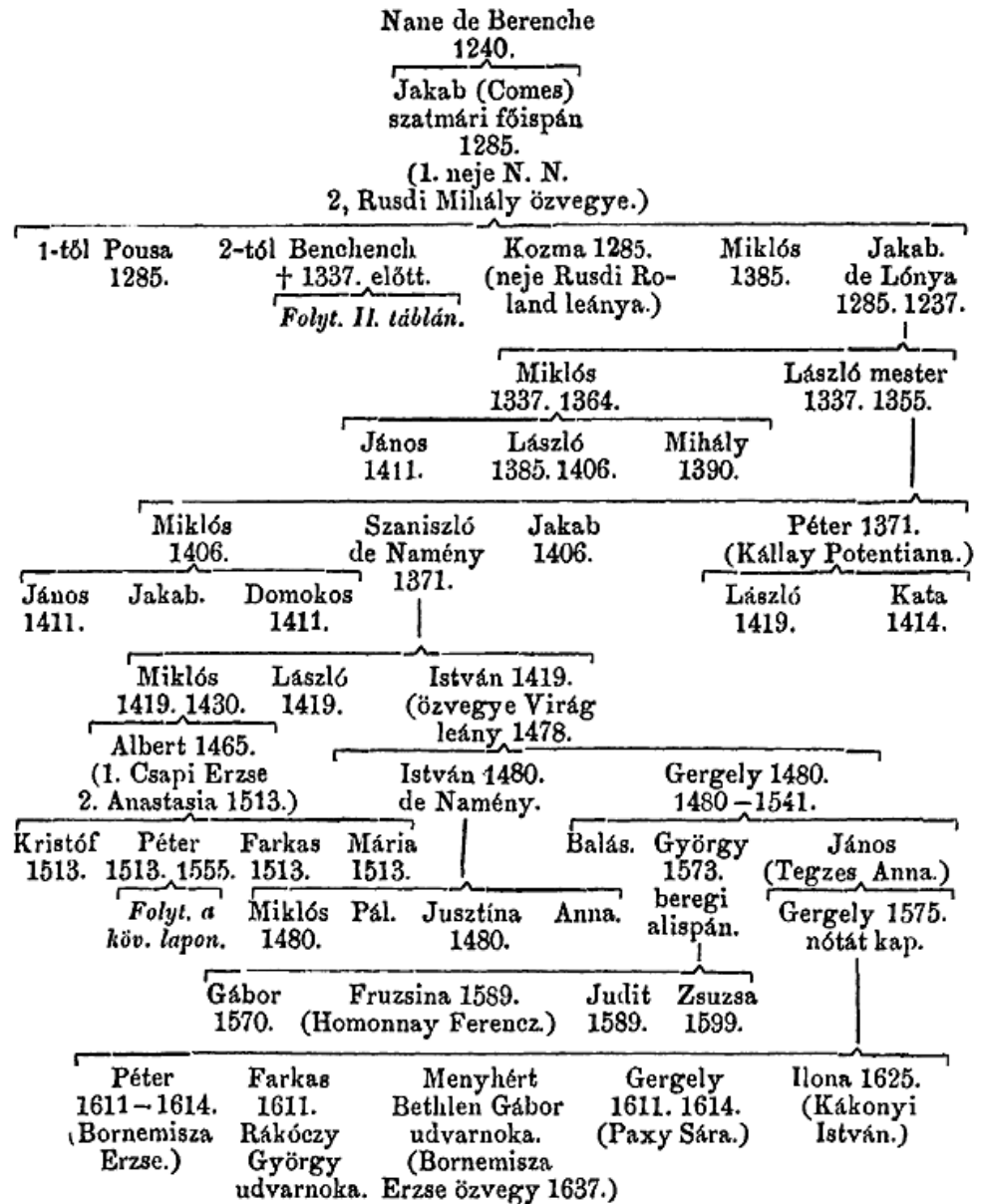
1. számú melléklet
A Lónyay család címere

Forrás:

https://www.google.com/search?q=1%C3%B3nyay+c%C3%ADmer&sxsrif=ALeKk01hSPFQnORs8H01SjV2n6QKNdl_g:1590433160711&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=isQ4dZeCtquSmM%253A%252C3NWOonFTVUdRWSM%252C_&vet=1&usg=AI4_kRbZ5XUAN4htQheQ_2lwxlNcNkrMw&sa=X&ved=2ahUKEwjY5dSc2c_pAhVSrxoKHcIEC1cQ9QEwAHoECAoQBA#imgc=isQ4dZeCtquSmM

2. számú melléklet
Lónyayak leszármazása

Forrás:

https://www.google.com.ua/search?q=K%C3%A9p&tbm=isch&tbs=simg:CAQSmQEJvZTnr mxSzU0ajQELEKjU2AQaBggUCAMICgwLELCMPwgaYgpgCAMSKIKtwR2RE8IdjhOgCI8TiB ODE7cI4z3IP8s2yjbJP8c24j3fPc0_10jQaMI7XGOSWjUGbMQDnWIISTPfaJavBilhLAGm9NV U8FisOLDrNsDVifu_1w_1IiF0GfNyAEDAsQiq7CBoKCggIARIEdgJAOAw&sa=X&ved=0ahUK Ewi_5fCByNDXAhWFaVAKHU7pBLIQwg4IIigA&biw=1366&bih=662#imgrc=XBjJxev- mvTl1M

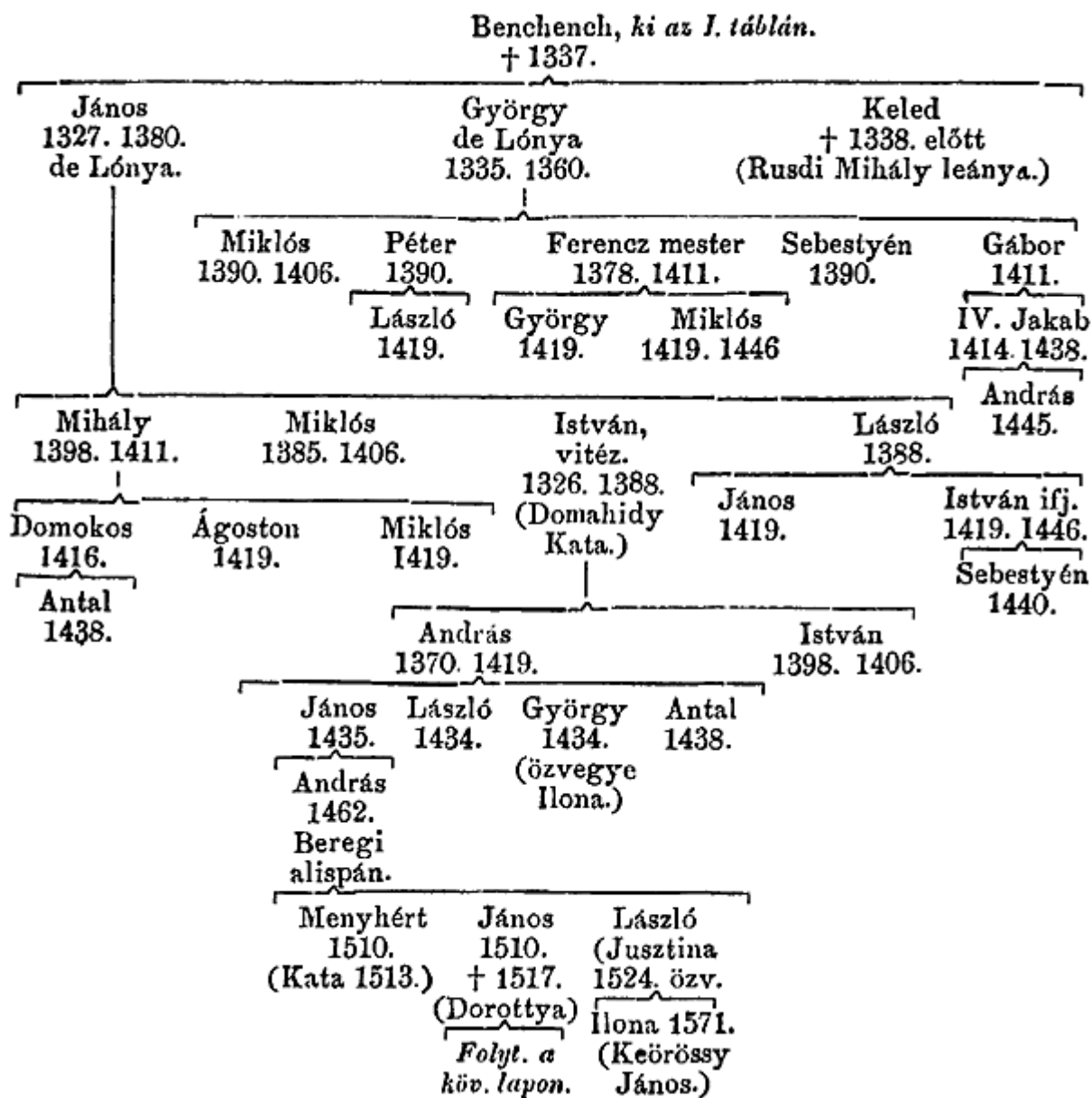
3. számú melléklet
Péter elenyészett vonala

Péter, ki az előbbi lapon.
1513. 1555.

Ferencz 1574. (Segnyey Margit özv. 1592.	Krisztina (Ibrányi Ferencz özvegye 1587.	Albert 1596. nótát kap.
Fruzsina 1597. 1611. (Bánffy János.)	Margit 1597. 1611. (Ugray György.)	Bora (1617. Szi- lági János.)

Forrás:

https://www.google.com.ua/search?q=K%C3%A9p&tbm=isch&tbs=simg:CAQSlwEJAE3dQ7XxiEaiwELEKjU2AQaBAgUCAoMCxCwjKcIGmIKYAgDEii3COgT5BPmEMToAi2CJ4Inwi_1CKUwz3jPd890zaqPqgpz7NP5QnGjCu4IIgG12xmhNDThTckptTEuujrxaAtFFSbgJJes1czEY4LbOAh602be94TdBhE8gBAwLEI6u_1ggaCgoICAESBPvH0GwM&sa=X&ved=0ahUKEwi7kXHh5zYAhWEPZoKHVXMCc8Qwg4IlygA&biw=1366&bih=662#imgrc=Pb-OhKQNxsTQ8M

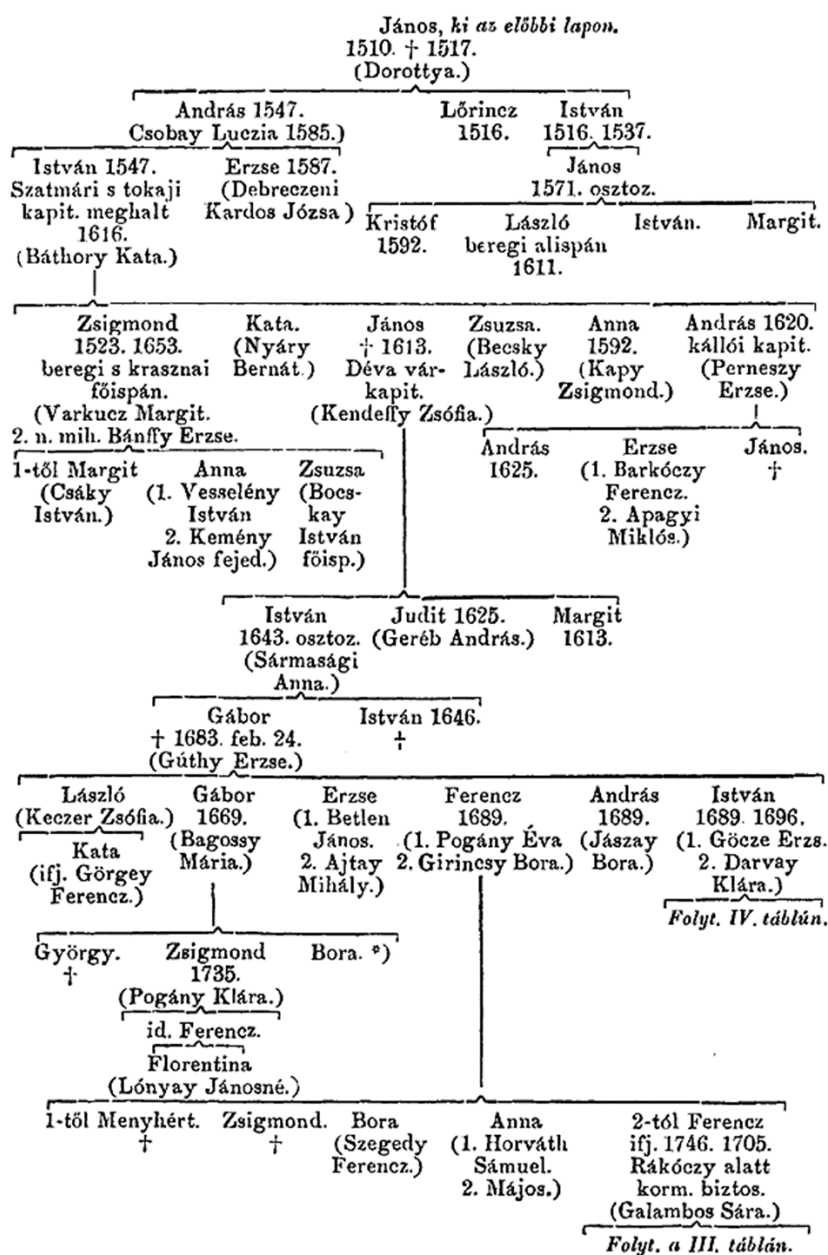
Forrás:

https://www.google.com.ua/imgres?imgurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/myfiles/htmls/nagyivan_db/ni07x_elemei/image104.jpg&imgrefurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/csaladfa/index.php?id=206726&h=611&w=616&tbnid=mex19qlxs7Ln2M&tbnh=224&tbnw=225&usq=__u45

[LH3oT48YKsZ5T4VdV_hobBbE=&docid=gh7dpsw1UYzDAM](https://www.google.com.ua/imgres?imgurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/myfiles/htmls/nagyivan_db/ni07x_elemei/image104.jpg&imgrefurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/csaladfa/index.php?id=206726&h=611&w=616&tbnid=mex19qlxs7Ln2M&tbnh=224&tbnw=225&usq=__u45)

5. számú melléklet

János vonalának levezetése

Forrás:

https://www.google.com.ua/imgres?imgurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/myfiles/htmls/nagyivan_db/ni07x_elemei/image105.jpg&imgrefurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/csaladfa/Osszevont_csaladok/SiebNIKempOroszMNZSPetris/L/Lonyay.html&h=943&w=620&tbnid=WH6zcs9wh6Wi2M&tbnh=277&tbnw=182&usq=__cQ1LLme22105LzdupA0bLbDi1Wc=&docid=WLD4ShbjKbueoM

6. számú melléklet

Ferencz vonala

2-től Ferencz ifj. 1746. ki az előbbi lapon.
1705. Rákóczy alatt korm. biztos.
(Galambos Sára.)

Gábor 1761.
(Bárczay Julianna.)

János
1782—1807.
(Lónyay Florenrina.)

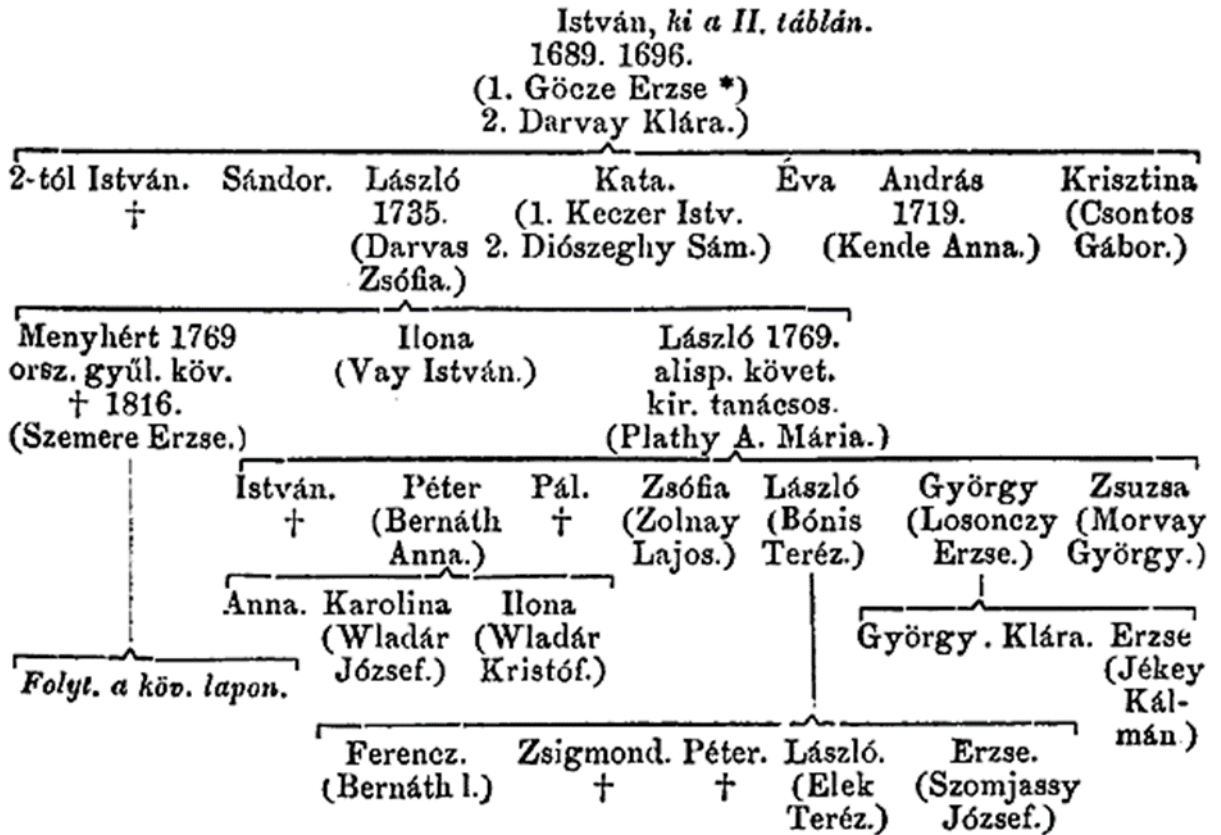
Gábor † 1824. maj. 8.
főisp. s Sz.-István r. vitéz
(báró Prónay Piroska.)

Florentina (Lónyay Jánosné.)	Gábor követ, m. minis- teri oszt. főnök. (Kazinczy Ottilia.)	Piroska (gr. Vay Ilona.)	Emma (Zarka János kir. személynök.)
---------------------------------	---	-----------------------------	---

Ida (gr. Vay Kár. özvegye.)	Mária (gr. Vay Adám.)	Luiza.	Ödön (Pázmándy Vilma.)	Gabriella. Ottilia. Olga.
-----------------------------------	-----------------------------	--------	------------------------------	---------------------------

Forrás:

https://www.google.com.ua/search?q=document&tbm=isch&tbs=simg:CAQSlwEJkqVt1w7E6saiwELEKjU2AQaBAGUCAoMCxCwjKcIGmIKYAgDEiifCI8Twh2gCJETtwiSE54IAeOEM93z3iPds9yz3PNM401jTUNMM9GjDRBJiLi6ZDJaxp4ASOAITMviVtjgVeB9EEfnlnbI3DNrG054YSebexzftNN9njssgBAwLEI6u_1ggaCgoICAESBHgPwIEM&sa=X&ved=0ahUKEwjviYWNi5zYA hXrZpoKHfzgAbwQwg4IlygA&biw=1366&bih=662#imgre=1LEFr_-5KYrRM

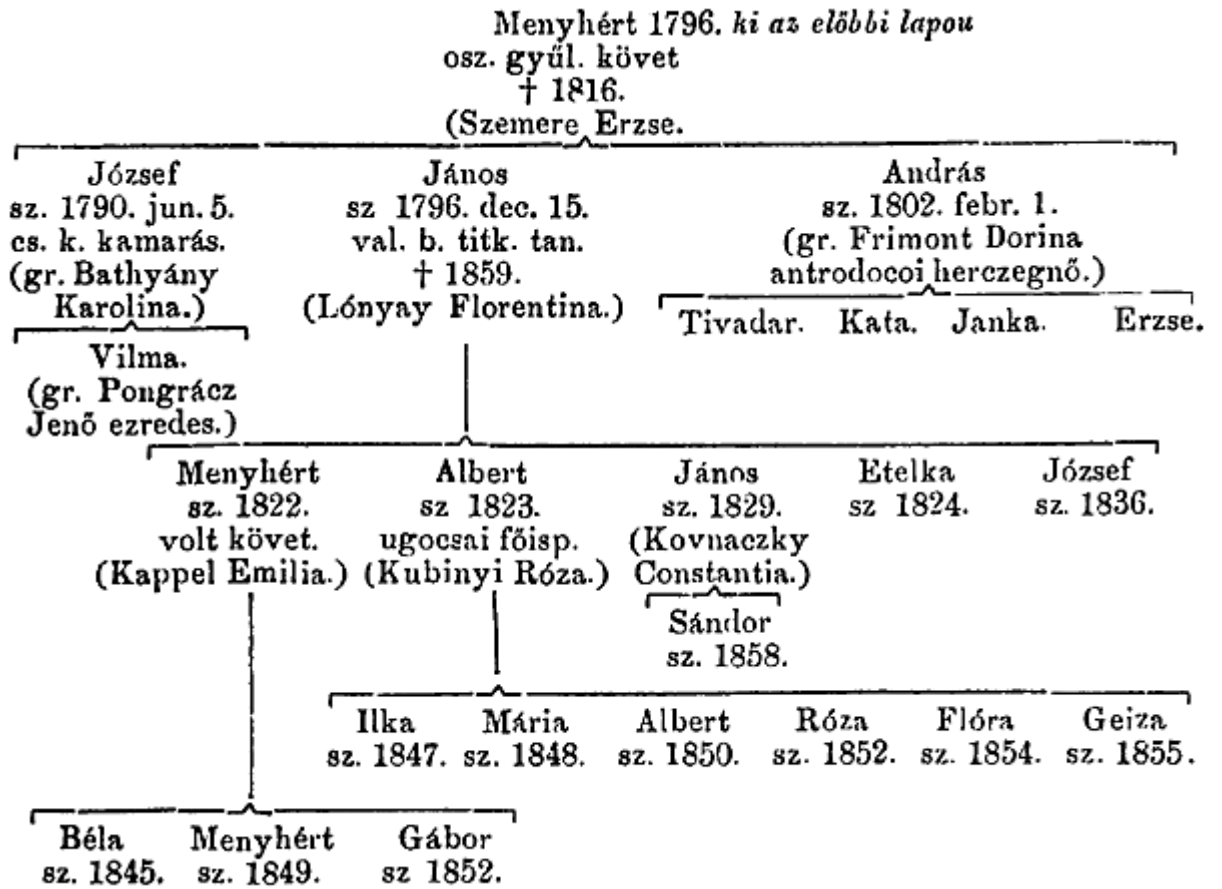

Forrás:

https://www.google.com.ua/search?q=design&tbm=isch&tbs=simg:CAQSmQEJZEAbcZQBiI0ajQELEKjU2AQaBggUCAMICgwLELCMpwgaYgpgCAMSKKAIiRO3CJETiBPfE8Id4BODE48T4z3LNqU0zaqPs0_1yT_1KNt89xzYaMI7FyksQuEHfMGyEIBWSTPMbIe2Jvbqh1uH5V_1RFZ29xuGRU6Awq3g4TgBCKVuyOTyAEDAsQjq7CBoKCggIARIESali7Aw&sa=X&ved=0ahUKEwj27b3ki5zYAhWBYpoKHUicD84Qwg4IlygA&biw=1366&bih=662#imgrc=Sp36xD-cZ-jpLM

8. számú melléklet

Menyhért vonalának levezetése

Forrás:

https://www.google.com.ua/imgres?imgurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/myfiles/htmls/nagyivan_db/ni07x_elemei/image108.jpg&imgrefurl=http://www.pechydepechujfalu.hu/csaladfa/Osszevont_csaladok/SiebNIKempOroszMNZSPetris/L/Lonyay.html&h=455&w=618&tbnid=lgk13YEvKqoZUM&tbnh=193&tbnw=262&usq=__d07AF9uh3sP8hTWWjyzlDmQUux4=&docid=WLD4ShbjKbueoM

4ShbjKbueoM

9. számú melléklet
Az 1871. évi grófi ág

Menyhért * 1822 I/6, † 1884 XI/3 b. t. tan., min. elnök 1845 IX/20 Kappel Emilia			
Béla * 1846 IX/5 † 1890 II/8 1869 XI/15 Lónyay Mária	Menyhért * 1849 VIII/20 † 1884 III/8 1873 VII/16 gr. Forgách Margit	Gábor * 1851 X/8	János * 1860 XI/9 kam.
Margit * 1870 IX/9	Menyhért * 1873 VII/29 1897 II/20 Kendeffy Ilona	Pálma * 1880 III/25 1901 VI/8 hg. Odescalchi Zoárd	
Márta * 1897 IX/8	Mária * 1898 XI/28		

Forrás:

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/6-kotet-9E8A/lonyay-nagylonyai-es-vasarosnamenyi-nemes-es-grof->

[C15A/?fbclid=IwAR2nOgfDTF10ZnM6OpTK20JWab2GmX23PRc5IGjbwfL8gHftC](https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/6-kotet-9E8A/lonyay-nagylonyai-es-vasarosnamenyi-nemes-es-grof-C15A/?fbclid=IwAR2nOgfDTF10ZnM6OpTK20JWab2GmX23PRc5IGjbwfL8gHftC)
[PfXe47wjUk](https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/6-kotet-9E8A/lonyay-nagylonyai-es-vasarosnamenyi-nemes-es-grof-PfXe47wjUk)

III. (Az 1910. év grófi ág):

Albert
* 1850 XII/20
v. b. t. tan., kam.,
altábornagy
1885 VIII/3
hg. Hohenlohe-
Bartenstein Mária

Károly	Róza	Ernő
* 1886 V/19 cs. és kir. h. hadnagy	* 1888 IV/4 1909 VI/22 Wood György	* 1898 I/17

Forrás:

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/6-kotet-9E8A/lonyay-nagylonyai-es-vasarosnamenyi-nemes-es-grof->

[C15A/?fbclid=IwAR2nOgfDTF10ZnM6OpTK20JWab2GmX23PRc5IGjbwfL8gHftC
PfXe47wjUk](https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/6-kotet-9E8A/lonyay-nagylonyai-es-vasarosnamenyi-nemes-es-grof-C15A/?fbclid=IwAR2nOgfDTF10ZnM6OpTK20JWab2GmX23PRc5IGjbwfL8gHftCPfXe47wjUk)

11. számú melléklet

Lónyay Zsigmond

Forrás:

https://www.google.com/imgres?imgurl=https://static-cdn.arcanum.hu/nfo-resources/magyartortenetieletrajzok_pic/magyartortenetieletrajzok/08-185.jpg&imgrefurl=https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarTortenetiEletrajzok-magyar-torteneti-eletrajzok-BE5D/grof-zrinyi-miklos-16201664-5CAF/első-kötet-5CB0/v-a-tabormester-5D8A/&h=482&w=365&tbnid=-LmRcPXXoPE97M&tbnh=258&tbnw=195&usq=AI4_-kT0jLFUYpv11GZVZon-eXq3G8RYKw&vet=1&docid=jO7I-71X6TERcM

12. számú melléklet

Lónyay Menyhért

Kép forrása:

<https://gallery.hungaricana.hu/hu/EKGrafika/2922/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbnlheSBtZW55aFxlMDBlOXJ0In0&img=0>